

Hegedűs Mihály

Nyolcvankettedik oldal

Conditors Bt., Vác

Hegedűs Mihály

Nyolcvankettedik oldal

Conditors Bt., Vác
2015

©Hegedűs Mihály
©Conditors Bt.

A történet kezdete

Valamikor régen, gimnazistaként egy Duna-menti római tábor ásatásán dolgoztam. Régóta érdekelt a régészet, ezért ha lehetett, minden ásatásra jelentkeztem munkásnak. Biciklivel jártam ki. Egyik nap valami gond támadt a kerékpárral, meg kellett állnom útközben. Szerelgettem, szerelgettem, amíg meg nem jelent egy idősebb ember, szintén biciklivel. Akkora éppen végeztem, és leültem az árokpartra. Az öreg mellém ült, elkezdtünk beszélgetni. Elmeséltem neki, hogy egy ásatáson dolgozom nem messze innen. Ekkor az öreg mesélni kezdett. Elmondta, hogy útkaparó már tíz éve. Ekkor hirtelen megkérdezte tőlem, hallottam-e a vizigótokról és az osztrogótokról.

– Természetesen – feleltem.

– Na, hát akkor volt Szombathelyen is, látta az Ízisz-szentélyt és a borostyánkőút maradványait.

– Igen – feleltem.

– Járt-e már Reguly Antal szülőhelyén, Zircen?

– Ott laktunk két évig – feleltem.

– Hallott-e a másik nagy utazónkról, Xántus Jánosról?

– Igen – feleltem –, hiszen Győrben is dolgozom.

– Hát a Mithrász-szentélyről hallott-e, ami a határsávban van?

– Igen – feleltem.

Szépen elkészítettünk egymástól és mindkettőnk ment a maga dolga után.

Eltelt néhány év, évtized és valahogyan mindig volt egy kis hiányérzetem. Valamit akartam tenni, de nem tudtam megfogalmazni, hogy mit.

Időközben laktam Ligeti Lajos szülőhelyén, Balassagyarmaton, majd abban a városban is, ahol a keleti kultúrák kutatója, Schmidt József lakott.

Egy szép nyári napon a Balaton mellett nyaraltunk, és ismerősnek tetsző ember ült le mellénk. Jó magyar szokás szerint beszélgetni kezdtünk, megpróbáltuk kideríteni, hol találkozhattunk korábban.

A végén kiderült, nem vele, hanem az apjával találkoztam. Ő volt az az útkaparó. Szó szót követett, mígnem kiderült az „öreg” is emlékezett rám, sokszor mesélte a fiának, hogy az árokparton milyen jól beszélgetett egy fiatal sráccal. Gyakran eltűnődött – mondta a fiának, Jánosnak – vajon mi lehet azzal a fiatalemberrel, azaz velem.

Egy jó beszélgetés után elváltunk azzal, hogy adja át apjának az üdvözlétemet.

Eltelt néhány év. Ismét összefutottam Jánossal. Szokás szerint kifaggattuk egymást, mi történt velünk. A beszélgetés vége felé János nekem szegezte a kérdést:

– Apám kérdezi, milyen haszna volt annak a régi beszélgetésnek, ami az árokparton történt.

– Semmilyen – válaszoltam. Majd elkészítettünk egymástól.

Hazafelé ballagva elgondolkodtam. Láttam itt a Kárpát-medencében Ízisz szentélyét, ami egyiptomi eredetű. A Mithrász-szentélyt, ami mezopotámiai eredetű. Reguly Antal, a finnugor rokonságot, Ligeti Lajos mongol népet kutatta. Magam is részt vettem egy ásatáson Bezenyepapréten, ahol germán rúnás fibulát találtak. Dolgoztam római tábor és temető feltárásán, láttam a pécsi ókeresztény temetőt. Láttam egy olyan Árpád-kori kis templomot, melynek falai között a tatárjárás során legyilkoltak csontvázaai voltak. És még sorolhatnám a történeteket.

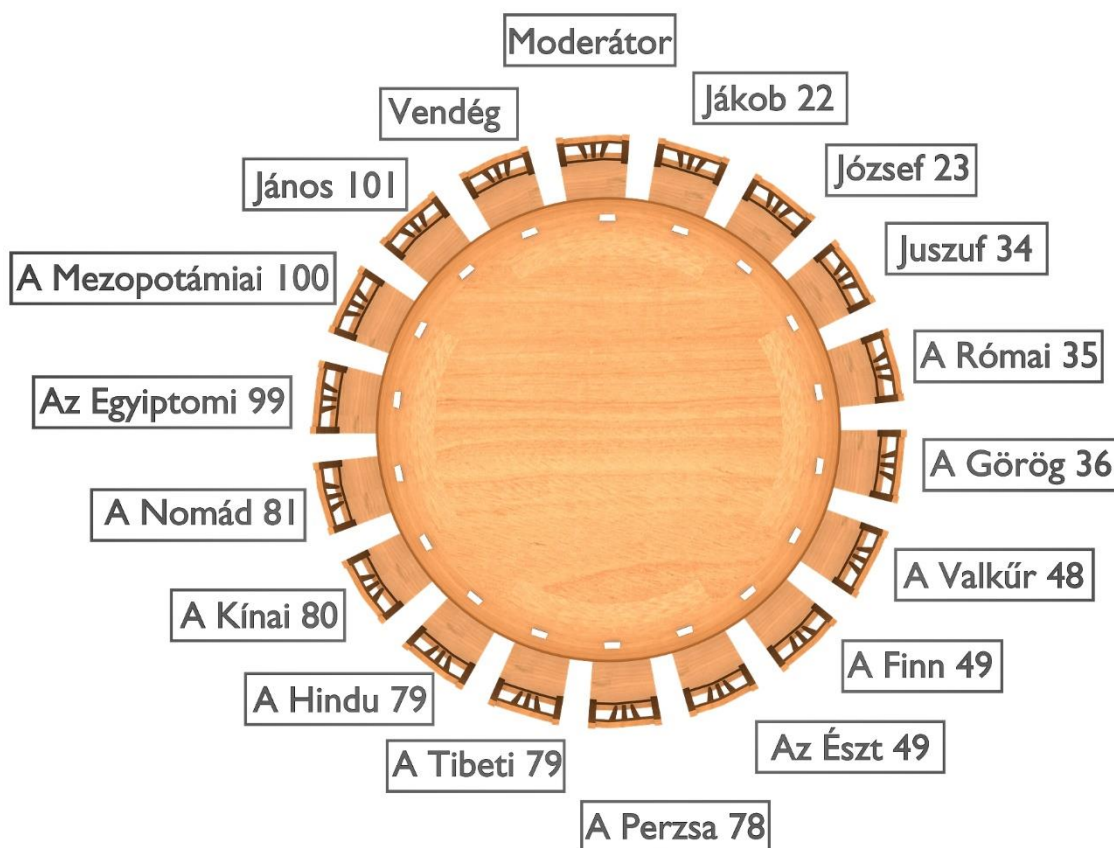
Hazaértem. Beszéltem Jánossal, elmondtam neki, hogy az apja is hallja: Mi lenne, ha összegyűjtenénk egy beszélgetésre azokat az embereket, akik valaha itt éltek? Ültessük le egymás mellé őket, hisz most már mindegyikük nagyon csendes. Bezzeg az életükben állandóan egymással vitatkoztak, hadakoztak.

Így született ez a kerekasztal beszélgetés. A résztvevők többsége itt, Európában élt, néhányan távolabbi népek, kultúrák, vallások képviselői. Mindegyiküknek van valamilyen kötődése hozzánk. Feltámasztottuk őket egy beszélgetéssorozat erejéig. Meghívtam János apját is, de nem vállalta. Annyit mondott: „Ha gond van, az én apám, János öregapja majd segíteni fog.”

Hát, így kezdődött.

* * *

A kerekasztal

(A résztvevők neve mellett szereplő szám azt az oldalszámot jelöli, ahol a szereplő bemutatkozása olvasható.)

Bevezetés

MODERÁTOR: Köszöntöm a kerekasztal-beszélgetés résztvevőit. Asztalunknál helyet foglalnak az úgynevezett világvallások képviselői, amelyeknek több millió követői vannak világszerte. [1] Rajtuk kívül meghívtuk olyan vallások képviselőit is, amelyeket már évszázadok óta nem gyakorol senki, de a megmaradt szent könyvek és más dokumentumok segítségével ezeket a vallásokat is be tudjuk mutatni olvasóinknak.

A résztvevők, akik a témától függően válthatják egymást, a következők:

- A keresztény vallás képviselője, Jézus követője JÓZSEF.
- A muzulmán vallás alapítója, Mohamed képviselője JUSZUF.
- A hindu vallás képviselője a HINDU
- Buddha követője a TIBETI
- Konfuciusz követője a KÍNAI
- A zsidó vallás képviselője Mózes nevében JÁKOB
- Ozirisz követője az EGYIPTOMI
- A régi mezopotámia vallás követője a MEZOPOTÁMIAI
- Az ősi perzsa vallás követője a PERZSA
- A mediterrán vallások követői, a GÖRÖG és a RÓMAI
- A germán vallás követője a VALKŰR
- Az északi népek vallásának és kultúrájának képviselői a FINN és az ÉSZT
- A nomád népek vallásának és kultúrájának képviselője a NOMÁD
- Felekezeten kívüli résztvevő JÁNOS, a magyar parasztember

[1] A különböző vallások követőinek aránya 2010-ben:

keresztény	31,5 %
muszlim	23,2 %
felekezeten kívüli	16,3 %
hindi	15,0 %
buddhista	7,1 %
népi vallás	5,9 %
egyéb vallás	0,8 %
zsidó	0,2 %

wikipedia.org

A szabályaink egyszerűek: A beszélgetések során minden kijelentést, megállapítást alá kell támasztani a szent könyvekből vagy más írott forrásokból vett idézetekkel, és meg kell jelölni a származási helyet is. A véleményeket természetesen a másik fél kifogásolhatja, észrevételt tehet a fenti feltételek mellett.

Bárki felvethet új témát, de először a vallások legfontosabb szabályait fogjuk megbeszélni, később pedig előkerülnek a mindennapi élethez kapcsolódó előírások, szokások.

Kezdődjék hát a beszélgetés!

Előírások és parancsolatok

MODERÁTOR: Elsőnként nézzük meg az egyes vallások előírásait, parancsolatait! Hogy érthetőbb legyen a kérdés, ismertetem a közismert Tízparancsolatot:

1. Én vagyok a te Urad, Istened: Uradat, Istenedet imádjad és csak neki szolgálj.
2. Isten nevét hiába ne vedd.
3. Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszenteljed.
4. Atyádat és anyádat tiszteljed.
5. Ne ölj
6. Ne paráználkodj
7. Ne lopj
8. Hamis tanulságot ne szólj felebarátod ellen
9. Felebarátod feleségét ne kívánd
10. Se házát, se mezejét, se másféle jószágát ne kívánd.

Katolikus Lexikon

JÁKOB: Mózes 16 pontban foglalta össze az Isten ígét, [1] melyben az egyiptomi fogságból történő szabadulás, az idegen istenek tiltása, a faragott képek és azok imádásának tiltása mellett az Isten irgalmat hirdetett azoknak, aki szeretik őt. Megtiltja Isten nevének hiába történő emlegetését, elrendeli a szombat betartását, a hetedik napot pihenőnek nyilvánítja, mert Isten is hat nap alatt teremtette a világot. Felszólítja az embereket a szülők tiszteletére, tiltja az ölést, a paráználkodást, a lopást, a hamis esküt, valamint megtiltja a felebarát feleségének, házának és egyéb javainak megkínzását.

[1] „És szólá Isten mindezeket az ígéket, mondván:
2. Én, az Úr, vagyok a te Istened, a ki kihoztalak téged Egyiptomnak földéről, a szolgálat házából.
3. Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem.
4. Ne csinálj magadnak faragott képet, és semmi hasonlót azokhoz, a melyek fenn az égben, vagy a melyek alant a földön, vagy a melyek a vizekben a föld alatt vannak.
5. Ne imádd és ne tiszteld azokat? mert én, az Úr, a te Istened, féltőnszerető Isten vagyok, a ki megbüntetem az atyák vétkét a fiakban, harmad és negyediziglen, a kik engem gyűlölnék.
6. De irgalmasságot cselekszem ezerízigen azokkal, a kik engem szeretnek, és az én parancsolatimat megtartják.
7. Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd: mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, a ki az ő nevét hiába felveszi.
8. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt.
9. Hat napon át munkálkodj, és végezd minden dolgodat.

10. De a hetedik nap az Úrnak a te Istenednek szombatja: semmi dolgot ne tégy azon se magad, se fiad, se leányod, se szolgád, se szolgálólányod, se barmod, se jövevényed, a ki a te kapuidon belől van:
11. Mert hat napon teremté az Úr az eget és a földet, a tengert és mindent, a mi azokban van, a hetedik napon pedig megnyugovék. Azért megáldá az Úr a szombat napját, és megszentelé azt.
12. Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj a földön, a melyet az Úr a te Istened ád te néked.
13. Ne ölj.
14. Ne paráználkodjál.
15. Ne lopj.
16. Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.
17. Ne kívánd a te felebarátodnak házát. Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálólányét, se ökrét, se szamarát, és semmit, a mi a te felebarátodé.”

Móz 2.20.0-17.

Ez volt az első kőtáblán, melyet Mózes összetört, a másodikon [2] pedig a következők szerepelnek: Az Isten megújítja a szerződést Mózesrel. Felhívja figyelmét, hogy ne kössön szövetséget azon föld lakóival, ahova bevonult, és össze kell törni a bálványait, mert nem szabad más istent imádni. A fiaihoz adja feleségül a meghódított területek lányait. Nem szabad öntött istenszobrokat készíteni, a kovásztalan kenyér ünnepét meg kell tartani, minden első termést és újszülött állatot az Istennek kell feláldozni, hat napon keresztül szabad dolgozni, a hetedik nap ünnep. Izrael férfainak évente meg kell jelenniük az Isten előtt.

MODERÁTOR: Az nem szerepel, hogy ne kívánd más férjét.

JÁKOB: Azért nem szerepel, mert Mózes kijelentette az Isten nevében, hogy az asszony büntetése a viselőségének fájdalma és az, hogy a férfi uralkodik rajta.[3]

[3] „Az asszonynak monda: Felette igen megsokasítom viselősséged fájdalmaid.”
Móz 3.16.

JÓZSEF: Máté annyit ír elő, hogy ne ölj, [4] ne paráználkodj, [5] hamisan ne esküdj. [6]

Jézus végül a sok parancsolat helyett két törvényt emelt ki [7][8]:

MODERÁTOR: Itt sincs kihangsúlyozva, hogy ne kívánd más feleségét.

JÓZSEF: Igen, valóban nincs kihangsúlyozva, mert az Isten megállapított egy sorrendet: az asszony fölött áll a férfi, minden férfinak a feje Krisztus, Krisztus feje az Isten. [9]

[4] „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj, mert a ki öl, méltó az ítéletre.”
Máté 5.21.

[5] „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne paráználkodjál!”
Máté 5.27.

[6] „Ismét hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: hamisan ne esküdjél.”
Máté 5.33.

[2] „Imé szövetséget kötök. (...) Imé kiűzöm előled az Emoreust, Kananeust, Khitteust. (...) Vigyázz magadra, nehogy szövetséget köss annak a földnek lakosaival, a melybe bemegy. (...) Hanem oltáraikat rontsátok el, törjétek össze bálványait. (...) Mert nem szabad imádnod más istent. (...) Hogy valamiképpen szövetséget ne köss annak a földnek lakosaival, hogy a mikor isteneiket követvén paráználkodnak. (...) És felességet végy az ő lányaik közül a te fiaidnak. (...) Ne csinálj magadnak öntött isteneket. (...) Kovásztalan kenyér innepét megtartsad. (...) Mindaz a mi anyja méhét megnyitja, enyim legyen [az elsőszülött]. (...) De számárnak első vehét juhon váltsd meg. (...) Hat napon munkálkodj. (...) A hetek innepét is megtartsd a búza zsongéjának aratásakor. (...) Háromszor esztendőként minden férfiú jelenjen meg az Úrnak, Izrael Ura Istenének előtt. (...) Áldozatom vérét ne ontsd ki kovász mellett. (...) Földed zsongéiból az elsőtid vidd fel az Úrnak. (...) Ne főzz gödölyét az anyja tejében.”
Móz 2.34.10-26.

[7] „Jézus pedig mondá néki: Szeresd az Urat, a te Istenedet lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. Második pedig hasonlatos ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták.”
Máté 22.36-40.

[8] „Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanubizonyyságot ne szólj, ne kívánj, és ha valamely más parancsolat van, ebben az ígében foglaltatik egybe: Szeressed felebarátodat mint magadat.”
Rom 13.9.

AZ EGYIPTOMI: Ozirisz 42 parancsolatot hozott, melyek betartásáról a léleknek számot kell adni. [10] A 42 parancsolatot a 42 isten hozta. Nem szabad szenvedést okozni másoknak, igazat kell szólni, a törvényeket be kell tartani, a szolgákat gyötörni, lopni, ölni, csalni, hazudni nem lehet. Nem szabad a mértéket meghamisítani, rágalmazni, kötekedni, verekedni, bőbeszédűnek lenni átkozódni, vizet bepiszkítani, mindig tisztelni kell a város isteneit. A Halottak Könyve egy másik listát is tartalmaz a parancsolatokról. [11]

[9] „Akarom pedig, hogy megtudjátok, hogy minden férfinak feje a Krisztus: az asszonynak feje pedig a férfiú, a Krisztusnak feje pedig az Isten.”
Kor 1.11.3

[10]

- „1. Öles léptekkel járó szellemlény. (...) Istentelenül nem cselekedtem soha!
2. Kegyetlen nem voltam soha!
3. Tudd: szívem undorodik a durvaságtól.
4. Rablást én soha el nem követtem.
5. Felebarátainknak készakarva nem ártottam soha.
6. A vékát, mellyel gabonát mérnek, Nem hamisítottam meg soha.
7. Szándékkal nem csaptam be soha másokat.
8. Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.
9. Szándékosan nem mondtam valótlant soha.
10. Tudd, hogy embertársaim szájától Soha nem vontam meg a falatot.
11. Rágalmat nem szórtam soha.
12. Nem kötekedtem, s nem szálltam vitába igazamért.
13. Tudd, hogy a templomok barmait nem öltem le soha.
14. Sosem csaptam be s nem vezettem félre másokat.
15. Tudd, hogy sosem vettem el más földjét.
16. Tudd, hogy hallgatózással sosem lestem ki titkokat.
17. Bűnös módon sohasem fecsegetem.
18. Sosem átkoztam másokat.
19. Házasságtörő nem voltam soha!
20. Magányomban sosem mocskoltam be tisztaságomat.

21. Félelmet sosem terjesztettem az emberek között.
22. Az idők rendjét soha nem forgattam fel.
23. Tudd, hogy sosem engedtem Fellobbanó haragomnak.
24. Mindig meghallgattam az igazság szavát.
25. Civódásban nem leltem kedves soha.
26. Embertársaim sosem ontottak miattam könnyeket!
27. A természet ellen sosem vétettem férfiakkal.
28. Türelmetlen nem voltam soha.
29. Sosem sértettem, gúnyoltam másokat.
30. Vitát, verekedést sohasem kerestem.
31. Hebehurgyán sosem cselekedtem.
32. Mindig tiszteltem az isteneket.
33. Bőbeszédű nem voltam soha.
34. Becstelenül, rossz szándékkal Sohasem cselekedtem.
35. Sosem átkoztam a királyt.
36. Sosem mocskoltam be a vizeket.
37. Beszédem gőgös nem volt soha.
38. Sosem átkoztam az isteneket.
39. Követelődző, öntelt nem voltam soha.
40. Törtetéssel rangot soha nem szereztem.
41. Csak törvényes úton növeltem vagyonomat.
42. Mindig tiszteltem városom isteneit.”
Egy 2.20-23.

[11]

„1.A Törvényt és Igazságot
Én a szívemben hordozom,
Mert a rosszat kiteptem belőle
gyökerestől.
2. Nem okoztam szenvedést az
embereknek,
Családom tagjaival sem voltam
erőszakos.
3. Igazságot hamisságra föl nem
cseréltem.
4. Silány emberekkel nem közösködtem
soha.
5. Nem tettem törvénytelen,
És nem dolgoztattam mértéken felül
másokat,
Hogy gögömet tápláljam,
Rangot nem szereztem soha.

MODERÁTOR: Ezek mindenkire vonat-
koznak, vagy csak egyesekre?

AZ EGYIPTOMI: Mindenkire, akinek testét
bebalzsamozzák és a lelke istenné lesz.
Mert az elhunytban az istenek kelnek
életre. [12]

[12] „Így szól az isten: (...) Életre keltem
benned.”
Egy 1.65-68.

A MEZOPOTÁMIAI: A lélek az istenek előtt
számot ad bűneiről, amit elkövetett: tiltott
ételt vagy italt fogyasztott, hazudott,
gonosz gondolatai voltak, káromolta az
isteneket, lefizette a bírákat, hamisan mért,
letért az igaz útról, lázított az istenek ellen,
elpörölte a szomszédja házát, kinevette az
imádkozót, rosszul beszélt, rosszul
cselekedett. Samas isten elbírálja a tetteit.
[13]

Um-Napisti tanácsait, parancsai
célszerű betartani: keveset beszélj, részre-
hajló embertől ne kérj tanácsot, ne tégy
felelőtlen ígéretet, a sértegetőt kerüld el,
tarts a veszekedéstől, irgalmas légy az
ellenségeiddel szemben is, igazságos légy,
adj enni az éhezőknek, tiszteld az
alamizsna kérőket, kerüld a hirtelen
beszédet. [14]

6. Szolgáimat nem gyötörtem.
7. Nem káromoltam az isteneket.
8. Szűkölködők szájától nem vontam meg a
falatot.
9. Idegen előttem minden, mi az isteneknek
utálatos.
10.Sohasem hagytam, hogy úr a szolgáját
megkínozza.
11.Oka nem voltam szenvedésnek,
12.Éhínséget sem okoztam soha.
13.Ember miattam sohasem könnyezett.
14.Nem öltöm, és nem bujtottam senkit
gyilkolásra.
15.Nem terjesztettem ragályt az emberek között.
16.Oltárról adományt nem oroztam,
17.Nem loptam el az istenek szent kenyerét.
18.Adományaiktól nem fosztottam meg
A szent szellemeket.
19.A templomban gyalázatosságot nem
cselekedtem.
20.Áldozati adományaimat nem csökkentettem.
21.Nem próbáltam csalárdsággal növelni
vagyonomat,
22.Más földjét jogtalanul a magaméhoz nem
csatoltam.
23.Hamis súlyokat nem használtam,
24.A mérésnél nem csaltam soha.
25.Gyermekek szájától nem vontam meg a tejet.
26.Más marháját el nem hajtottam.
27.Csapidákat nem állítottam, s nem ejtettem
tőrbe
28.Az istenek ligetében a szárnyasokat.
29.Szent vizeikben nem fogtam halat.
30.Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején,
31.S nem rongáltam meg a gátakat.
32.Nem oltottam el olyan tüzet, melynek égnie
kell.
33.A húsáldozat szabályait betartottam.
34.Nem loptam el a templomok áldozati
barmait.
Nem szálltam szembe az istenek akaratával.
Tiszta vagyok !.....”
Egy 2.18-19.

[13] „Oldozzatok föl,
ó, nagy istenek,
istenek és istennők (...)
oldozzatok föl ezt az embert, (...)
istene-megtiltotta ételt evett,
istennője-megtiltotta italt ivott
„nem”-et mondott „igen” helyett,”igen”-t
mondott „nem” helyett:

[13-folyt.]
 ujjal mutatott felebarátjára,
 hazug beszéddel vádaskodván:
 sok nagy gonosztságot gondolt,
 sok csalárdságot eszelt ki:
 becsmérelte istennőjét,
 káromolta istenét: (...)
 rosszat mondott (...)
 megkörnyékezővén bírakat, (...)
 vesztegetéssel igaztalan pört nyert:
 Sanyargatott egy szegény özvegyasszonyt,
 egy másikat kiűzött otthonából,
 fiút apától elszakított(...)
 leányt anyjától elszakított (...)
 legyőzötte fogságra vetette (...)
 megsértette nemző atyját (...)
 nagy helyett kicsit adott vissza (...)
 bolondságokat fecsegett (...)
 szemtelenségeket művelt(...).
 hamisan mért (...)
 rossz ezüstöt elfogadott (...)
 megtagadta örökösét(...)
 jogtalan határt határolt (...)
 odábbtolt mesgyecöveket (...)
 szomszédja házáat elporólta,
 szomszédjának asszonyával hált,
 szomszédjának vérét ontotta (...)

[14] „Kevés szóval élj: ne fecsegj
 összevissza!
 Részhajló embertől ne kérj tanácsot!
 Nem érsz célt, ha ügyeidet kicsinyíted!
 Ha bölcs vagy, ésszel élj, jól sáfarkodj a
 szóval,
 okkal nyisd föl a szád, óvatosan beszélj –
 ígéidet úgy mérd, mint drágakövet,
 melyeknek értéket épp ritkaságuk ad!
 Sértőt, gyalázkodót messzire elkerült,
 s magad se szólj soha félvállról senkihez!
 Maga fejére hoz az szégyent, aki sokat
 fecseg!
 Perlekedők közé soha ne vegyülj,
 Veszekedéstől úgy félj, mint a tűztől!
 Ne tégy rosszat ellenségeddel!
 Rossz tett helyébe jót cselekedjél!
 Ellenséged iránt irgalmas légy!
 Igazságos légy még azok iránt is,
 akik bántanak és szorongatnak!
 Soha ne járj a rosszak tanácsán!
 Kenyeret szelj az éhezőknek,

a jámbor ifjút nem ruházta föl:
 megdúlta a családi fészket. (...)
 Nyelve alatt hazugság lakozik (...)
 fenyegetést, rémisztést tervez,
 pusztítást, elveszejtést, rombolást:
 gyűlölködésre, gonosztságra készül,
 meglop, megrabol, fosztogat (...)
 kezét gonosztságra mártja (...)
 szája förtelmességet szól(...)
 tisztátalan dolgot jegyez meg:
 letér az igazság útjáról(...)
 istentelenséget cselekszik,
 varázslást, bűbájt s más hasonlót (...)
 mert a tiltott rosszból evett,
 mert bűn, temérdek, nyomja lelkét,
 mert városa rendjét lábbal tapodta (...)
 mert lázított az isten ellen,
 mert szívvel-szájjal hazudott,
 mert káromolta istenét,
 mert az áldozatot gyalázta,
 mert (...) az imádkozót kinevette,
 mert feldöntötte az áldozó asztalt,
 mert istenét és istennőjét megutálta,
 mert másoknak rosszul, rosszat beszélt,
 oldoztassék föl ez az ember: (...)
 s most könyörög, könyörög (...)
 oldozd hát föl, Samas, te bíró.
 „Fönn és Lenn Ura”, oldozd hát föl!”

Agy 106-110.

bort tölts a szomjúhozónak,
 a szűkölködőt fölruházzad,
 tiszteld az alamizsna-kérőt.
 Feleségül örömlányt el ne végy –
 ezerszáma volt szeretője:
 papnót se végy –
 istenére ügyel csak:
 szajhát se –
 bárkivel bujálkodik:
 mindezek csupán bajt hoznak fejedre!
 Mocskos beszéddel szádat ne fertőzd:
 tiszta legyen szavad, gondolatod!
 Gonoszat ne szólj soha senkiről:
 csak szépet és jót, bárki kérdez is!
 Aki mocskosan beszél, gonoszat szól,
 a bosszúálló Samas annak fejére hág!
 Nyelvedre béklyót rakj, szádra lakatot tégy:
 a felrobogó szókat tanul meg visszafogni!
 Sok hirtelen beszédet örömet visszazívna,
 csak hogy lyukas diót ér a kései okosság!”

Agy 116-118.

A VALKŰR: Szigurdnak 11 tanácsot adtam, melyeket meg kell fogadni: mindig tisztelni kell a rokonokat Hamisan esküdni, butával vitatkozni, sörözés mellett kötekedni nem érdemes. El kell kerülni a „bűnös banya házát”, szép lányokat meg kell nézni, de nem szabad elcsábítani őket. Az igazadért ki kell állni, el kell kerülni a rontó bujaságot, más nőjére bajt nem szabad hozni. A halottakat el kell temetni, hamis embernek, farkas fiának nem szabad hinni. A barátokat meg kell becsülni. [15]

[15] „Első tanácsom:
Maradj tieidnek
mindenkor tisztelője.
Második tanácsom:
Hamis esküt ne tégy,
hűtlenné ne válj.
Harmadik tanácsom:
Bölcs légy a tingben,
butával ne vitázz.
Negyedik tanácsom:
Ha netán utadba esne
bűnös banya háza,
haladj el mellette,
éjre ne maradj ott.
Ötödik tanácsom:
örvendj padokon pihenő
szép lányok láttán
álmodat mégse áldozd

csalképüknek, ne csábíts
asszonyokat se csókra.
Hatodik tanácsom:
ha sör mellett tolongó
katonák kötekednek,
ittas vitába
velük ne viszálykodj
eszüket elvette a mámor.
Hetedik tanácsom:
ha bosszúállóval
bonyolódsz bármibe,
végzetes vívás is
több esély, mint házadban
elégni.
Nyolcadik tanácsom:
nyugodtan élj, kerüld
a rontó bujaság-rúnát,
bajt leányra ne hozz,

hagyd a más nőjét.
Kilencedik tanácsom:
temesd el a halottat,
bárhol is lelsz rá...
emelj sirhalmot
az elhunytak, méltón
mosdassd meg, fésüld,
törölgesd le féltőn,
így tedd koporsóba.
Kívánj neki áldott álmot.
Tizedik tanácsom:
a farkas fiának
ne higgy soha semmit.
Tizenegyedik tanácsom:
barátaid ne bántsd,
hallgass híveidre.”

Edd 258-260.

A germánoknál a házasságtörést, paráznaságot szigorúan büntetik. [16]

[16] „Mégis szigorúak itt a házasságok, és erkölceiket egyetlen ponton sem lehetne dicsérni. Mert majdnem egyedüliek a barbárok között, akik egy feleséggel beérik, kivéve nagyon keveseket, de azok sem a gyönyör kedvéért, hanem mert előkelőségük miatt sokan környékezik meg őket házassági ajánlattal. Hozományt nem a feleség ajánl fel a férjnek, hanem a feleségnek a férj. Ilyenkor ott vannak a szülők és rokonok, és jóváhagyják az ajándékokat: nem asszonyi csecsebecsének és nem a fiatal menyecske cicomázására szolgáló dolgokat, hanem marhát és felkantározott lovat és pajzsot, dárdával és karddal... társnak szegődik a fáradalmakban s a veszedelmekben: ugyanezt kell a békében, ugyanezt háborúban túrnie és mernie.” *Tac 50.*

MODERÁTOR: Mintha hiányozna a „ne öl” előírás.

VALKŰR: Igen, mert egyes területeken az emberölést el lehet intézni váltságdíjjal is, [17] vagy a vétkest száműzetésbe lehetett küldeni, [18] de mindenképpen bosszút kellett állni. [19]

[17] „Eyvind az oltárház békéjét bontotta meg a gyilkossággal, ezért nyomban kitaszították, és el kellett hagynia az országot... ők eddig még soha váltságot nem fogadtak el emberekért, és nem fognak ezután sem.” *Kop 103.*

[18] „... követelni fogom pedig azért, hogy téged három évre kitaszítsanak.” *Nja 1.204.*

[19] „Miért nem zártad le a szemét, meg az orr lyukát? – Ezt a munkát Skarphedinn-nek szántam.” *Nja 1.343.*

A TIBETI: Buddha tíz utasítást írt elő a szerzetesnövendékeknek: tartózkodni kell az öléstől, a lopástól, a hazugságtól, a részegítő italoktól, a tiltott időben történő evéstől, táncról, énektől, zenétől, ékszerektől, illatszerektől, magas és széles ágyaktól, arany és ezüst elfogadásától. [20]

[20] „Tíz szabályt írok elő a szerzetesnövendékek számára: (...) Tartózkodás az élet kioltásától. (...) annak elvételétől, amit nem adnak. (...) a nemi élettől. (...) a hazugságtól. (...) a részegítő italoktól, amelyek mámort okoznak. (...) meg nem engedett időben evéstől. (...) táncról, énektől, zenétől, színjátékok nézésétől. (...) koszorúk, illatszerek, kenetek használatától, ékszerek viselésétől. (...) magas és széles ágytól. (...) arany és ezüst elfogadásától.

Szerzetesek, előírom, hogy a következő tíz esetben zárjátok ki a növendékeket a szerzetből:

- Ha életet olt ki.
- Ha lop.
- Ha tisztátalan életet él.
- Ha hazudik.
- Ha részegítő italt iszik.
- Ha Buddhát szidja.
- Ha a Tánt szidalmazza.
- Ha a közösséget szidalmazza.
- Ha tévtanokat hirdet.
- Ha apácával viszonya van.”

Budd 31.

MODERÁTOR: Csak a szerzetesnövendékekre vonatkoznak az előírások?

A TIBETI: Igen, mert Buddha négy szolgálatot ismer el:

- a pap csak papot szolgálhat
- a nemes papot és nemest szolgálhat
- a közrendű papot, nemest és közrendűt szolgálhat
- a szolgálta papot, nemest, közrendűt és szolgát szolgálhat [Budd 115-116.]

Mindez azt jelenti a papok utasítását mindenkinek be kellett tartania. Egyébként a szerzetesekre 8 tilalom vonatkozik, ez az úgynevezett „Nyolctilalmas”:

MODERÁTOR: Ha már itt tartunk, másutt is vonatkoznak külön előírások a papokra, szerzetesekre?

„A nyolc tilalom: ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne hazudj, ne igyál, ne foglalkozz zenével, táncsal, szépítkezéssel, ne aludj ágyon, ne egyél csak reggel és délben.”

Maj 1.568.

JÓZSEF: Igen. Az Újszövetségben pontosan meghatározzák, hogy a püspöknek, a vallási vezetőnek milyennek kell lennie. Külön megemlíti, hogy tudjon tanítani. [21]

[21] „Szükséges annakokáért, hogy a püspök feddhetetlen legyen, egy feleségű férfiú, józan, mértékletes illedelmes, vendégszerető, a tanításra alkalmas: Nem borozó, nem verekedő, nem rút nyereségre vágyó, hanem szelid, versengéstől ment, nem pénzsóvár.”

Tim 3.2-3.

„Hasonlóképpen a diakónusok tisztességesek legyenek, nem kétnyelvűek, nem sok borivásba merültek, nem rút nyereségre vágyók.

Kiknél megvan a hit titka tiszta lelkiismerettel.

És ezek is először megpróbáltassanak, aztán szolgáljanak, ha feddhetetlenek.

Feleségeik hasonlóképpen tisztességesek, nem patvarkodók, józanok, mindenben hívek legyenek.”

Tim 3.8-11.

JÁKOB: Igen, Mózes pontosan meghatározza, milyennek kell lenni a jó papnak, amely egyrészt a külső megjelenést írja elő, valamint a belső tulajdonságokat sorolja fel. A jó pap nem lehet sánta, púpos, tehát nem lehet testi hibája. Nem lehet iszákos, kettősbeszédű és csak szüzlányt vehet feleségül. [22]

JÁNOS: Közbe kell szólnom egy mondattal. Mifelénk ezt így mondják: „Vizet prédikál és bort iszik.”

[22] „Senki közülük meg ne fertőztesse magát halottal. (...) Ne nyírjanak kopaszságot a fejükön, szakálluk szélét le ne messék, és a testükbe vágásokat ne vágjanak. (...) [A]z ő Istenöknek nevét meg ne szentségtelenítsék. (...) Parázna és megszeplősített asszonyt el ne vegyenek. (...) [H]ogyha valamely papnak lánya vetemedik paráznaságra (...) tűzzel égettesék meg(...) Hajadont vegyen feleségül. (...) [S]enki sem áldozhat, a kibén fogyatékoság leend. (...) [S]enki sem áldozhat a kibén fogyatkozása van: vagy vak, vagy sánta vagy csonka orrú, vagy hosszú tagú. (...) Sem az, a ki törött lábú, vagy törött kezű. (...) Vagy púpos, vagy törpe, vagy szemfájós, vagy viszketeges, vagy sömörögős, vagy a ki megszakadott.” *Móz 3.21.1-21.*

A KÍNAI: Könnyebben megmagyarázom a buddhista gondolatot. Konfuciusz azt mondta, hogy az átlagember és az átlag alatti ember nem érti meg a törvényeket, őket csak irányítani lehet, nem érdemes őket tanítani. [23] A fő parancsolat: amit magadnak kívánsz, azt kívánd másnak. [24]

[23] „A néppel el lehet érni, hogy a helyes utat kövesse, de nem lehet elérni, hogy meg is értse azt.” *Konf 58.*

[24] „Ha kilépsz a kapun, olyan légy, mintha nagy vendéget fogadnál: ha a népet dolgoztatod, olyan légy, mintha nagy áldozatnál segédkeznél: soha ne tedd másoknak, amit magadnak nem kívánsz.” *Konf 84.*

[25] „a tolvajnak ... vágjátok le a kezét!” *Kor 5.38.*

[26] „Szemet szemért.” *Kor 5.45.*

[27] „Ti hívők! A bor, a szerencse-játék, az áldozati kövek, a nyilakkal történő sorshúzás a Sátán förtelmes műve. Kerüljétek azt! Talán boldogultok.” *Kor 5.90.*

[28] És tartsátok magatokat a paráználkodástól.” *Kor 17.32.*

[29] „Azok ellen, akik asszonyaitok közül paráználkodnak, hívjatok négy tanút közületek. Ha ők a valóságnak megfelelően tanúskodnak, akkor őrizzétek őket erősen a házaikban, amíg el nem szólítja őket a halál, vagy amíg Allah valami más utat nem jelöl ki nekik! S ha közületek férfiak közül követnek el ketten paráznaságot, akkor büntessétek meg őket! Ám ha megbánást tanúsítanak, és megjavulnak, akkor hagyjátok őket bántatlanul!” *Kor 4.15-16.*

[30] „És ne oltsatok ki – csak jogosan – [ember]életet, azt Allah tilalmasnak nyilvánította. Ha valakit jogtalanul ölnek meg, akkor a legközelebbi rokonának adunk hatalmat [a megtorlásra]. Ám tartson mértéket az ölésben!” *Kor 17.33.*

JÁNOS: Erre van egy mondás: „Aki másnak vermet ás, maga esik bele.”

MODERÁTOR: Ez teljesen azonos a „Szeresd felebarátod, mint tenmagad” gondolattal.

JUSZUF: Mohamed előírta a tolvaj kezének levágását [25], a szemet szemét elvet [26], tiltja a bor, a szerencsejáték élvezetét [27]. Tilos a paráználkodás [28], viszont ha a férfi bevallja, hogy paráználkodott és bocsánatot kér, az nem bűn – a nőnél ellenben bűn [29]. Tilos az emberölés [30], de ha valaki véletlenül megöl egy igazhitűt, fel kell szabadítania egy igazhitű rabszolgát, és vérdíjat kell fizetnie. [31]

A vállalt kötelezettségeket be kell tartani, a szegényeknek adományozni kell. [32] A legfontosabb, hogy az asszonyokat ugyanazok a jogok illetik meg, mint a férfiakat, de azok fölöttük állnak. [33]

[33] „Az asszonyokat ugyanaz a jogszerinti bánásmód illeti meg [férjük részéről], mint amivel ők tartoznak [férjüknek]. A férfiak viszont egy fokkal felettük állnak.” *Kor 2.228.*

A HINDU: A mi esetünkben nincs egy-egy vallásalapítóhoz kapcsolható rendelkezés, mert mindent a bráhmánok, a papok dolgoztak ki. Nálunk nem beszélhetünk előírásokról, tízparancsolatokról, csak javaslatokat kaptunk, irányelveket, melyet jó betartani. Ilyen például az a tanács, hogy csak keveset érdemes enni [34], ki mint vet, úgy arat [35], az ellenségben nem szabad bízni [36], és erényesnek kell lenni [37]. Az ősi hagyományokat tiszteletben kell tartani, parázñaság bűn. [38]

A GÖRÖG: a mi isteneik velünk élnek, játszanak velünk. Olyanok, mint mi: megcsalják a feleségüket, isznak, élnek, az „öt érzékszerv gyönyöreit élvezik”.

MODERÁTOR: Nagy vonalakban áttekintettük az alaptörvényeket. A következőkben azt nézzük meg, hogy az egyes társadalmakban milyen csoportokat, rétegeket különböztethetünk meg.

[31] „Egy hívőnek nem szabad megölnie egy másik hívőt. (...) Aki egy hívőt tévedésből megöl, annak fel kell szabadítani egy hívő rabszolgát és vérdíjat kell fizetnie az [áldozat] családjának. (...) Akinek erre nincs lehetősége, annak két egymást követő hónapban böjtölni kell. Aki szándékosan öl meg egy hívőt, annak a gyehenna lesz a jutalma.” *Kor 4.92-93.*

[32] „Boldogok a hívők, akik imádságukban medítnak, és akik az üres fecsegésre ügyet sem vetnek, és akik megadják a zakátot, és akik szemérmükkel önmegtartóztatók, kivéve feleségeikkel vagy, akiket jobbjuk birtokol, emiatt nem számolnak el, tehát aki ezen felül kívánczik, azok, akik áthágják a határt, és akik a megbízatásukra és a megállapodásukra vigyáznak, és akik imáikat betartják. Ők lesznek az örökösök, akik öröklik a Paradicsomot. Örökké abban fognak időzni.” *Kor 23.1-11.*

[34] „Életitelt is isznak, de az okosok csak keveset.” *Mes 1.118.*

[35] „Követi a fényt az árnyék, s tőle soha el nem marad. Követi e tett a tettét: ki mit vetett, csak az arat.” *Mes 1.132.*

[36] „Meg ne bízzál abban, aki természetes ellenséged! Ne higgy neki akkor sem, ha barátságot kötött veled!” *Mes 1.147.*

[37] „Erény nélkül a tudomány annyit ér, mint kutya farka: Testét légytól meg nem védi, semmijét el nem takarja.” *Mes 1.161.*

[38] „Megbontja a családirtság az ősi hagyományokat, és ahol hagyomány nincs, ott törvénszegés uralkodik, hol a törvénszegés úr lett, ott ledérek az asszonyok, s az asszonyok ledérsége korcs kasztkeveredésbe ránt. Pokolba hull e vétségért a gyilkos is, családja is, s halotti áldozat nélkül minden ősök pokolba hull.” *Upa 35.*

A társadalom rétegei

MODERÁTOR: Röviden átnéztük a különféle előírásokat, mely során több esetben is felmerült a kérdés, hogy ezek kinek, kiknek szólnak. Ezért tisztázniuk kell a résztvevőknek, hogy milyen csoportok, rétegek élnek náluk. Ha szigorúan végignézzük Buddha tanait, akkor megállapíthatjuk, hogy a szigorú rendelkezések a papokra és nemesekre vonatkoznak.

BUDDHA KÖVETŐJE: Igen. Vegyük figyelembe, hogy Buddha királyi családból származik. Már korábban is említettem, nálunk 4 társadalmi réteg van:

- papok,
- nemesek,
- közrendűek,
- szolgák.

Mind a négy csoport bukhat vagy felülemelkedhet, ha jó vagy rossz útra téved.

Megjegyzem, a szomszédos országokban, a görögöknél és a perzsáknál két rend van, az urak és a szolgák rendje. Ők is bukhatnak és felemelkedhetnek is. [1]

[1] „A görögöknél és perzsáknál és más szomszédos országokban csak két rend van, az urak és a szolgák rendje, és aki úrnak született szolga is lehet belőle, és aki szolgának született úr is lehet belőle. (...) A nemes is, a pap is, a közrendű is, a szolga is, mind a négy rend tagjai mélyre buknak, ha rossz útra (...) kerülnek.” *Budd 109-114.*

A GÖRÖG: Nálunk sokkal szabadabb minden. A királyunk együtt eszik a harcosaival, együtt küzdenek, ahogy Odüsszeusz is. A nőket és az alsóbbrendű embereket csak szigorúsággal, babonás félelemmel lehet igazgatni, észérvekkel nem.

A KÍNAI: Nálunk három csoport van:

- az átlag feletti, akikkel érdemes foglalkozni, és akiket érdemes tanítani
- az átlagos, velük már nem érdemes foglalkozni, mert a tanítást nem értik meg
- az átlag alatti, akik csak a parancsot tudják teljesíteni. [2]

[2] „A nemes ember négy erénye: a magatartásban szerény, feljebbvalói szolgálatában tisztelettudó, népe gondozásában kegyes, és a nép alkalmaztatásában igazságos.”
„[Aki a] középszerű embernek is alatta marad, azt nem lehet a magas dolgokra tanítani.” *Konf 37., 45.*

A HINDU: Mindezekkel ellentétben nálunk szigorú kasztrendszer létezik.

MODERÁTOR: A hozzászólások alapján egyértelmű, hogy a törvények csak az adott országon, királyságon, törzsen belül érvényesek.

A FINN: Vejenöjnen Illmatar istennő gyermeke

A MEZOPOTÁMIAI: Gilgames fēlisten.

AZ EGYIPTOMI: Ozirisz, Ízisz istenek voltak.

A GÖRÖG: Az isteneink az emberekkel szoros kapcsolatban éltek. Egy egyszerű halandó döntötte el az istennők szépségversenyét.

JUSZUF: Mohamed, Allah követe elszegényedett nemesi családból származott, kereskedő volt.

JÁKOB: Mózes mint kitett gyereket a fáraó lánya nevelte fel.

VALKÚR: A germán istenek szintén emberközeliak voltak, játszottak, szeretkeztek az emberekkel.

JÓZSEF: Jézus, Isten gyermeke, Mária fia, egy ács gyermekeként nőtt fel.

MODERÁTOR: Végignéztük a teljesség igénye nélkül a vallásalapítók társadalmi helyzetét:

- Megállapíthatjuk, hogy egyedül Jézus „származott”, nevelkedett egyszerű családban, semmi köze sem volt a nemesekhez. A többi vallásalapító vagy a királyi család tagja volt, vagy ott nevelkedett (mint például Mózes).
- Általában az irányító réteg egy tagja állította össze a törvényeket, amelyek általában az irányító csoportra, rétegre vonatkoztak – a törvényhozók és családtagjai általában a törvények felett álltak.
- Csak a felső réteggel volt érdemes foglalkozni, mint azt Konfuciusz követője kifejtette.
- Csak az dobhatta el a vagyont, akinek volt.
- Akinek vagyona, pénze volt, annak volt ideje gondolkodni, „vallást alapítani”.
- Jézus kivételével senki sem volt közrendű, de ő azzal tért el a többiektől, hogy az Isten fia volt.

JÁNOS: Ez már túl sok. Inkább nézzük a példákat.

JUSZUF: Allah (Isten) leküldte a földre a küldötteit. [3] A küldöttek (Próféták: Mózes, Jézus, Mohamed és a többiek) Allah, az Isten szavait közvetítették az emberek felé. Mózes a zsidók felé közvetítette Isten szavait. [4] Az Isten elküldte Noét és Ábrahámot, majd Jézust. [5] Minden korábban elküldöttben Allah csalódott, ezért küldte le Mohamedet.

JÁKOB: igazat kell adnom Juszufnak. Már Mózes is előírta, meghatározta, milyennek kell lennie egy vezetőnek, egy szellemi vezetőnek, egy papnak. Nem lehetett rossz tartású, testi fogyatékkal nem rendelkezhetett, és lelki nagyság kellett, hogy jellemezze. [6]

[3] „Mohamed csupán küldött. Már előtte is eltávoztak küldöttek (az élők sorából).” *Kor 3.144-145.*

[4] „Mózes! Téged választottalak ki a többi ember előtt. (...) Leírtunk (...) táblákra (...) intés és magyarázat gyanánt. (...) Parancsolt meg a népednek. (...) Ragaszkodjatok ahhoz, ami a legjobb abból.” *Kor 7.144-145.*

[5] „Elküldtük a küldötteinket, leküldtük velük az Írást. (...) Elküldtük hajdan Noét és Ábrahámot. (...) És nyomukba küldtük Jézust, Mária fiát s adtuk néki az Evangéliumot és követeinek a szívébe együttérzést és könyörületet helyeztünk. Ám a szerzetesi életet ők találták ki – nem mi írtuk elő nekik – Allah tetszését áhítozván. De nem tartották be úgy, ahogyan kellett volna.” *Kor 57.25-27.*

[6] „Senki közülük meg ne fertőztesse magát halottal. (...) Ne nyírjanak kopaszságot a fejükön, szakálluk szélét le ne messék, és a testükbe vágásokat ne vágjanak. (...) Senki sem áldozhat a kiben fogyatkozása van: vagy vak, vagy sánta vagy csonka orrú, vagy hosszú tagú. Sem az, a ki törött lábú, vagy törött kezű. Vagy púpos, vagy törpe, vagy szemfájós, vagy viszketeges, vagy sömörögős, vagy a ki megszakadott.” *Móz 3.21.1-21.*

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Ép testben ép lélek.”

JÓZSEF: Mi is ezt mondjuk. Egy vallási vezetőnek, egy püspöknek testileg, lelkileg szigorú előírásoknak kell megfelelnie, [7] de ugyanezek az előírások vonatkoztak a feleségekre és a család többi tagjára is. [8]

MODERÁTOR: Ezek szerint nem volt megtiltva a papok nőstülése?

JÁKOB, JÓZSEF: Abban az időben nem volt megtiltva.

JUSZUF: Én is egyetértek. A keresztények teljesen félreértették Allah (Isten) szavait. Allah nem tiltotta meg a papok, püspökök házasságát. Nem az Isten találta ki a szerzetesi életmódot, hanem az emberek. [9]

[9] „Elküldtük a küldötteinket, leküldtük velük az Írást (...)
Elküldtük hajdan Noét és Ábrahámot (...)
És nyomukba küldtük Jézust, Mária fiát s adtuk néki az Evangéliumot és követeknek a szívébe együttérzést és könyörületet helyeztünk. Ám a szerzetesi életet ők találták ki – nem mi írtuk elő nekik – Allah tetszését áhítozván. De nem tartották be úgy, ahogyan kellett volna.”
Kor 57.25-27.

[7] „Szükséges annakokáért, hogy a püspök feddhetetlen legyen, egy feleségű férfiú, józan, mértékletes illedelmes, vendégszerető, a tanításra alkalmas:

Nem borozó, nem verekedő, nem rút nyereségre vágyó, hanem szelíd, versengéstől ment, nem pénzsóvár.”

Tim 3.2-3.

[8] „Hasonlóképen a diakónusok tisztességesek legyenek, nem kétnyelvűek, nem sok borivásba merültek, nem rút nyereségre vágyók.

Kiknél megvan a hit titka tiszta lelkiismerettel.

És ezek is először megpróbáltassanak, aztán szolgáljanak, ha feddhetetlenek. Feleségeik hasonlóképen tisztességesek, nem patvarkodók, józanok, mindenben hívek legyenek.”

Tim 3.8-11.

JÁNOS: Öregapám egyik nótája jutott az eszembe, amely mindent elmond. Megmagyarázza, hogy mindenki emberből van, még a pap is: „reverenda alatt apácát visz...”.

JUSZUF: A vezető, a király, a sejk, a törzsfőnök – bárminek nevezhetjük – hozta meg mindig a rendeleteket, parancsokat. Jól példázza a Hegyi Öreg esete, aki a Koránban leírtak alapján a harcosainak Édenkertet hozott létre, s ezzel elérte, hogy harcosai boldogan mentek a halálba az Édenkertbe jutás miatt. [10]

[10] „Mulehet nevű tartományról kell beszélni, ahol a Hegyi Öreg lakott aszaszinjaival. Mulehet – szaracén nyelven azt jelenti: „eretnekek tanyája”. Az Öreget Alaeddinnak hívták, és egész népével együtt Mohamed hűséges követője volt. Azt forgatta fejében, miképpen változtathatja embereit vakmerő martalócokká, vagyis aszaszinokká. Zárt völgyet gyönyörű kertté változtatott, legelőkelőbb nyári házakat és palotákat emelt, források bugyogtak. Kis csatornák voltak átvezetve, amelyekben bor, tej, méz és víz csörgedezett. Számos hölgy lakott itt, feladatuk abban állott, hogy az odavezetett fiatalembereknek minden kéjben és gyönyörűségben részük legyen. Az Öreg ugyanis azt kívánta, hogy a népe elhiggye, ez a Paradicsom. A kertbe nem juthatott be senki más, csak az, akit az Öreg aszaszinjává akart tenni. Megitatta őket egy főzettel, mély álomba merültek, amikor felébredtek, már a kertben találták magukat. Úgy vélték, csakugyan a Paradicsomban vannak. Aszaszinjait kihozatva a kertből, palotájába szállíttatta. Megparancsolta, öljék meg az általa leírt személyt. Azok tüstént végrehajtották a parancsot. Mert visszakíváncsoztak a Paradicsomba.”
Pol 83-87. (kivonat)

A MEZOPOTÁMIAI: Gilgamest az istenek a földiek királyává tette, datolyát, tamariszkuszt ültetett, megtanította az embereket csatornát ásni, és sok más munkára. [11]

[11] „Az idők elején a szent napokban folyókat ástak az emberek. (...)
Földieknek király- urává
az istenek Gilgamest tették:
Megparancsolták Gilgamesnek:
derékségre példát teremtsen!
A király tehát nekilátott –
datolyát ültetett kertjében,
tamariszkuszt ültetett kertjében. (...)
Íme, vetélkedik a két fa.
(...)
[datolyapálma:]
Ó, tamariszkusz, te mihaszna fa!
Mivégre is van ágad?
Hiszen termés nélküli, meddő gally az!
Bezzeg az enyém! Gyümölcsöket ringat!
Az érettjét leszedik csemegének. ...
A király sincs el nélkülem!
(...)
[tamariszkusz:]
szól eképpen a datolyafához:
különb vagyok nálad, ha mondom,
mert atyja minden mesterségnek!
A földműves szerszámai javát
rólam metszi le, úgy szerkeszti össze.
Ekéjét ölemből hasítja ki,
ekéjével forgatja meg a földet:
csatornát húz, a földjét öntözi.
(...)

[a datolyapálma:]
A földműves szerszámai javát
rólam metszi le, úgy szerkeszti össze.
Ostort, gyeplőt, ígás jószág jármát,
istrángot, ökrök s ülések takaróját
s még sok egyéb mást is, szükség szerint.
(...)
[a tamariszkusz:]
Tányéromból eszik a király,
serlegemből kortyint a királyné,
tálamból laknak jól a hercegek,
kosaraimból a katonák,
a pék ládából meri ki a lisztet,
takács vetélőmmel vetél,
engem ölt fel az induló sereg (...)
isten házáat én tatarozom.
(...)
[a datolyapálma:]
S ágaimon dúsan terem gyümölcs
özvegyek, árvák örömeire –
hiszen tudod, vagy három hónapig
azon él a szegénység:
s megdézsmálván gazdag fűrtjeimet,
magasztalják törzsem termő hatalmát.”

Agy 27-31.

A mi rendelkezéseink a vezetőre, a királyra is vonatkoztak, mert ha a király megszegte a törvényeinket, akkor az ország, a nép rabságba került, idegenek hódították meg. [12]

[12] „A király,
ha nem hallgat a törvényre –
alattvalói fellázadnak,
birodalma pusztasággá változik:
ha megszegi országának törvényét –
királyi sorsát a sors királya összetöri (...)
nagyjait ha lenézi,
érdemei kicsinyülnek:
ország elsőjére nem hallgat –
zendülés támad a nép között:
latroknak tanácsán ha jár –
országában az erkölcs megrothad: (...)

Szippar fiához ha igaztalan,
ám igazságos az idegenekhez – (...)
Samas akkor, ég és föld bírāja,
idegen törvényt kovácsol a népre: (...)
megvesztegetést elfogadván –
Enlil akkor (...)
idegen hadat támaszt ellene. (...)
Marduk akkor, ég és föld ura,
ellenségei oldalára áll (...)
országát ellenségei kezére adja,
katonáit fogságra vetteti,
idegen igába fogja népét.”

Agy 17-20.

Egy Marduk isten elé járuló nemesember vagyonnal, házzal rendelkezett. Neki kellett számot adni a tetteiről. [13] Samas, a bírós ítélezett az elhunyt felett, ezek az elhunytak is vagyonnal rendelkeztek. [14]

MODERÁTOR: Már említettük, hogy a rendelkezések, törvények csak az irányító rétegre, csoportra vonatkoztak, a köznépre, mivel azokat parancsokkal irányították nem.

AZ EGYIPTOMI: Ugyanazt mondhatom, mint az asszír. „A szolgálmat nem gyötörtem” kifejezés [Egy 2.18-19.] azt jelenti, az elhunyt nem közrendi volt. Csak a nemes, az irányító csoport tagja jogosult kilépni a fényre.

A RÓMAI: A galloknál két réteg van. A druidák (papok) és a lovagok (nemesek) – a többiek olyanok, mint a rabszolgák. [15]

A PERZSA: Hóšung tanította meg az embereket csatorna építésre, szerszámok készítésére, a birkanyírásra. [16]

[13] „Nemesemberként jártam-keltem korábban, s most lépten-nyomon megaláztatom.” *Agy 61.*

[14] „Szomszédja házát elpörölte, (...) meglop, megrabol, fosztogat.” *Agy 106-110.*

[15] „Gall lakosságnak két rétege van, amelyik mindent irányít: a druidák és a lovagok rendje, a többi szinte rabszolga.” *Cae 137-139.*

[16] „S eként kélt kezétől egy új hívás: legyen fejsze-, fűrész-, kapához kovács. S hogy ez végbement, újra mást szervezett: Folyókból a síkságra vivén vizet: a víz jó irányt vett, csatornákba tért, keményebb dolgoktól sok embert kimélt. Az embernek elméje tágult eként, nyomott s lendített már kaszát és ekét: vetett és sültött végre mindenki jól, s a földjét meg is tudta ismerni jól. De míg ezt a sok jót még nem kapta meg, gyümölcsnél nem ismert külön étkeket, és ázott az ember még, fázott szegény, s ruhája se más volt, csak fáról levél.” (...) „A birkák s kosok gyapját ő nyírta le, s az embersereg szőni kezdett vele. Törődéssel abból ruhát alkotott, s a szőnyeg szövéséhez ösvényt nyitott.

A négylábuakból sok fürgét kivett, és árpát adott neki, szénát, fűvet: iramló vadak közt is válogatott: vadászhiúzt és vadászpárducot kicsalt mind a síkról s a bércek közül, vadászatra szolgálni jó eszközül.” (...) „Vasat vert-puhított a szent sáh erő, sisak, vért s a páncél eként állt elő: s a méneknek is nyújtva páncélzatot, nagy elméje ily szép találmányt adott. (...) Halommá dagadt már a gyapjú, a len, a hódprém, a muszlin, brokát és selyem. S eközbe sodrás – fonást is tanít, a láncszál s vetülékfonál titkait, s kimondotta: ezt mosni és varrni kell.” *Fir 14-18.*

MODERÁTOR: Csak egy gondolat: Mózes, Jézus, Mohamed vajon miért nem tanította meg az embereket dolgozni? Talán azért, mert a tudás almájának elfogyasztásával megszerezték az összes tudást. De erről majd később.

JÁNOS: Erről eszembe jutott öregapám. Mindig azt mondogatta nekem: „Onokám, ha valakivel egy asztalnál ülsz, ismerkedj meg vele, tudd meg róla, honnan jött, miféle ember. Aztán pedig te is mutakozz be.

MODERÁTOR: Jogos felvetés. Ezért felkérem Jákobot és Józsefet, hogy mutakozzanak be. Később a többiekre is sort kerítünk.

Jákob

Születésemet tekintve a zsidó nép tagja vagyok, de egyébként kozmopolita.

Láttam a föld teremtését, az első emberpár bűnbeesését, kiűzetésüket a Paradicsomból. Sokfelé megfordultam az akkor ismert világban. Láttam, amikor a fáraó leánya megtalálta Mózeszt a „mózeskosárban”, láttam, ahogy felnevelték. Végigéltem az egyiptomi hét csapást, majd Mózeszel együtt mentem, amikor a tenger kettévált előttünk. Elkísértem Mózeszt, amikor negyven napig böjtölt, majd segítettem neki kőbe vésni az Isten parancsait.

Láttam az Isten próbatételét Ábrahámnál. Segítettem városaink védelmében. Mózeszel együtt több száz törvényt, előírást fogalmaztunk meg – köztünk szólva, az én véleményem szerint olyan ember nincsen, aki ezeket az előírásokat mind be tudná tartani. Végigkísértem a próféták életét, cselekedeteiket. Harcoltam a szomszédos népekkel. Mindezeket leírtuk megfogalmaztuk az Ószövetségben [*Szent Biblia azaz Istennek Ó és Újtestamentomában foglaltatott egész Szent Írás, a Magyarországi Református Egyház, az Evangélikus Egyház és a Szabadegyházak Szövetsége közreműködésével, 1955. Ford.: Károli Gáspár*], valamint egy görög-latin műveltségű emberrel feldolgoztuk történelmünket, [*Flavius Josephus: A zsidók története, Gondolat, 1966. Ford.: Dr. Révay József*] és a nagy honvédő háborúkat a rómaiak ellen. [*Flavius Josephus: A zsidó háború, Gondolat, 1963. Ford.: Dr. Révay József.*]

A környezetünk leírása mellett a történelmüket is feldolgoztuk. Nekem is meg kell említenem, hogy a Biblia alapján nagyon sok régészeti feltárás kezdődött, többek között a hettiták megismerése is nekünk köszönhető.

Nem minősítem Juszuf véleményét, mely szerint Jézus is próféta volt, de abban igazat kell adnom neki, hogy a keresztények a mi törvényeinket, előírásainkat is figyelembe vették. Láttam felnőni Jézust, láttam, hol, mit tanult, láttam a megkeresztelését.

Szoros kapcsolatban voltunk a görögökkel, rómaiakkal. Kidolgoztuk a pénzforgalom alapjait, és mint bankárok, pénztárnokok a királyoknak is kölcsönöztünk – gyakran vissza sem kaptuk a pénzünket, sőt az életünkkel is fizettünk. Ha megkérdezzük János barátomat, ő is azt mondja, hogy minden faluban a boltos és a kocsmáros zsidó volt – valószínűleg innen ered a magyar falusi ember féltékenysége velünk szemben.

Mi fogalmaztuk meg a Miatyánkot, az elsőt és a másodikat is, amelyben az is szerepelt, hogy mi megbocsátunk azoknak, akik tartoznak nekünk.

Végigéltem városaink elbukását a rómaiak alatt, majd a középkori üldöztetésünket, a két nagy világégés borzalmait, majd az államunk újbóli megalapítását arab környezetben.

Én is azon a véleményen vagyok, hogy a zsidó, a keresztény és a muzulmán hit egy töről fakad, hisz a keresztények sok mindent átvettek tőlünk, tőlük pedig a muzulmánok.

József

Végig gondoltam, amit Jákob mondott. Tényleg sok mindent átvettünk a mózesi törvényekből.

Elméletileg a törvények jók, de betarthatatlanok. Szerintünk sincs olyan ember, aki ezeket szó szerint követni tudná. Teljesen igaz az a megállapítás, hogy az ember emberből van, kitéve a fizikai gyönyöröknek, a testi vágyaknak. Igazat adok János öregapjának, amikor pontosan meghatározta, mi irányítja az embereket.

Abban is igazat adok Jákobnak, hogy Keresztelő Szent János átmenet a zsidó és a keresztény vallás között. Így Jézus teljesen megszakította a zsidó törvények folyamatosságát, és emberi törvényeket vezetett be. Gondolok a két alaptörvényre. Azt kívánd másnak, amit magadnak – leegyszerűsítve. Természetesen nem ment minden ennyire simán, hiszen jó néhány dolog volt, melyet az idők folyamán megengedtünk vagy megtiltottunk a keresztényeknek.

A kereszténységet eleinte békésen terjesztettük, majd tűzzel-vassal, amit el kell ismernünk. Sok ember halt meg a „térítéseink” következtében. Gondolok itt például Amerika őslakóira.

Folyamatosan terjedő hitünk a legnagyobb vallássá nőtte ki magát, és szerte a világon gyakorolják. Jézus életét, tanításait a Biblia második része, az Újszövetség tartalmazza. *[Szent Biblia azaz Istennek Ő és Újtestamentomában foglaltatott egész Szent Írás, a Magyarországi Református Egyház, az Evangélikus Egyház és a Szabadegyházak Szövetsége közreműködésével, 1955. Ford.: Károli Gáspár]*

Megvilágosodás

MODERÁTOR: Miután sikerült tisztázni a rendeket és csoportokat, meg kell néznünk, hogy a vallásalapítók mikor hallották meg isten szavát, mikor világosodtak meg. Közben nagyon röviden be kell mutatni, honnan származnak és milyen körülmények között éltek.

JAKOB: Mózes a Nílus vizében találta meg a fáraó leánya.

JUSZUF: Mohamed életéről szinte semmit sem tudunk. a Koránban csak négy-öt esetben említik meg a nevét. Csak következtetni lehet az életére, mikor, mint volt érintetett. Allah nevében megtiltja az uzsorát, de a kereskedelmet nem. [1] A korabeli tudósítások alapján 25 éves koráig kereskedő volt. Részletesen leírja, szabályozza a kereskedelmi szerződések létrehozását, [2] és ami még fontosabb, a kereskedőknek vissza kell adniuk a más emberektől letétbe kapott pénzt. [3]

JÓZSEF: Közbe kell vágnom: már mi is

[2] „Ti hívők! Ne habzsoljátok föl egymás között javaitokat hiábavalóan, kivéve, ha kereskedelmi ügyletről van szó, amiben kölcsönösen megállapodtatok. És ne öljétek meg egymást.” *Kor 4.29.*

korábban szabályoztuk a letétbe adott pénz visszaadásának fontosságát, amikor a második Miatyánkot megfogalmaztuk, mely szerint „mi is megbocsátunk mindenkinek, a kik nekünk adósok”. [Luk 11.2-4.] Sőt, Plinius a keresztényeket úgy jellemezte, hogy „a rájuk bízott letét kiadását felszólítás esetén nem tagadták meg.” [4]

JUSZUF: Rendben, nem mi találtuk ki, de visszaveszem a szót. Mohamed egy végtelen egyszerű, puritán ember volt. Szinte semmiféle személyes vonatkozás nem szerepel róla a Koránban. Nagyon fontos, hogy nem helyezte magát az előtérbe, „csupán” Allah küldötte volt. [5] Nem tett csodát senkivel, nem gyógyította meg a beteget, nem etetett meg három kenyérből több ezer embert. Mindent, amit tett Allah nevében tette, miután Gábiel levitte neki az

[1] „Akik uzsorát habzsolnak, úgy támadnak fel, mint az, akit a Sátán földre sújtott az érintésével. (...)

Allah azonban megengedte az adásvételt, ám megtiltotta az uzsorát. (...) Ha (adósaitok között) akad valaki, aki szorult helyzetben van, (annak adjatok) haladékat, amíg könnyebbsége lesz.”

Kor 2.275-280.

[3] „Allah megparancsolta nektek, hogy (a határidő elteltével) adjátok vissza a (rátok bízott) letéteket a tulajdonosuknak, s hogyha (döntőbírák gyanánt) döntötök az emberek között, akkor igazságosan döntsetek!”

Kor 4.58.

[4] „Kötelezik magukat, nem valami gaztettre, hanem arra, hogy nem lopnak, nem rabolnak, nem követnek el házasságtörést, nem szegik meg az esküjüket, a rájuk bízott letét kiadását felszólítás esetén nem tagadják meg.”

Pli 531-533.

[5] „El küldtünk téged (ó próféta) az Igazsággal, mint a jó hír hirdetőjét és mint óva intőt. Neked nem kell majd számot adnod azokról, akik a Pokol tüzében fognak égni. A zsidók és keresztények nem lesznek elégedettek veled, amíg nem az ő vallásukat követed. Mondd: Allah útmutatása az útmutatás. Ha (mind)ama tudás után, ami (Allahtól) osztályrészedül jutott, követed az ő kényüket, akkor Allahal szemben nem lesz védelmeződ, sem segítőtársad.” *Kor 2.119-120.*

[6] „Mondd: Ha valaki Gábiel ellensége – bizony ő az, aki lehozta Allah beleegyezésével (a Koránt), bizonyoságaul annak, ami (kinyilatkoztatás) előtte volt és útmutatás és örömhír gyanánt.” *Kor 2.97.*

Írást. [6] Mohamed küldött volt [Kor 3.144-145.], ugyanolyan küldött, próféta, mint Mózes, Ábrahám, Jézus és a többiek.

Talán Mózes áll legközelebb a gondolkodásmódját illetően Mohamedhez, mert Mohamed is elismerte, hogy Mózes gondolatainak nagy részét átvette: a faragott képek készítése és imádása tilos volt Mózes szerint. Ezt Mohamed nem jelentette ki, csak jellembeli tulajdonságából, a puritánságából adódott, hogy az utódok előírták az emberábrázolás tilalmát. A zsidó hagyományokat, előírásokat Flavius Josephus is megemlíti, hogy törvénytelen dolog szobrokat faragni élőlényekről. [7]

[7] „Törvénytelen dolog szobrokat, mellszobrokat vagy bármilyen élőlénynek a faragott képét elhelyezni a templomban.”

(Fla 129.)

MODERÁTOR: Engedjük át a szót másnak is.

BUDDHA KÖVETŐJE, A TIBETI: Vallásalapítónk Gotama Sziddhattha királyfi atyja, a király udvarában élt. Felesége gyermeket szült. Már akkor felmerült benne a kétely: szép a gyermek, boldogok a szülei, de ő tényleg boldog? Mi lenne, ha próbára tenné önmagát, feladná házát, és remeteségbe távozna. A gondolat csak megérintette, visszatért a palotába, és a gondjait feledve a táncosok, zenészek szórakoztatták. Elfáradt, elaludt. Felébredve, a nőket, zenészeket látva megundorodott az emberektől, és remeteségbe vonult. [8]

[8] Ebben az időben (...) nemes származású hölgy (...) ezt a kinyilatkozást tette:

– Boldog az apja és anyja, akiknek ő a gyermekük, és az az asszony is boldog, akinek ő a hitvese. Ennek hallatán Bódhiszattva így gondolkozott:

– Ez a nő azt mondja, hogy e szép külső láttára megnyugszik az anya szíve, (...) az apa szíve, (...) a hitves szíve. De vajon minek kell elnyugodni ahhoz, hogy saját szívem megnyugodjék? Ekkor vágyaktól megcsömörlött lelkében ez a gondolat támadt:

– A szenvedélyek tüzének elnyugtával nyugalom támad, a bűnök tüzének és balgaság tüzének, (...) gőg és tévhitek, (...) minden vágy és kín elnyugodtával nyugalom támad. (...) Most feladom a házban lakást: elmegyek, remeteségbe távozzom, hogy megnyugvást találjak. (...)

A Bódhiszattva (...) visszatért a palotájába, (...) táncsal, énekkel, zenével igyekeztek szórakoztatni. (...) Lelkének nem szerzett örömet (...) semmi. (...)

Álomba merült, (...) felébredt. (...) Végignézett az asszonyokon, amint zenészszámaikat szanaszét dobálva aludtak. Egyesek szájából nyál folyt, testüket váladék szennyezte be, egyesek fogukat csikorgatták, egyesek horkoltak, egyesek álmukban beszéltek. (...) Egyesekről lecsúszott a ruha. (...) Visszataszító megjelenésük láttán még inkább elment a kedve minden gyönyörűségtől. (...) Eltökélte, hogy remeteségbe vonul.”

Budd 3-6.

MODERÁTOR: Csak így egyszerűen?

A TIBETI: Nem, tettének volt előzménye. Egy alkalommal, amikor kikocsizott, találkozott a való élettel, egy öregemberrel, megpillantott egy beteget és egy halottat. Ezek ébresztették rá arra, hogy eddig a gazdagok, a királyok életét élte, és az őt érzék gyönyörének élt. [9]

[9] „Egy napon a Bodhiszattvának (Gotama Sziddhattha) kedve támadt kikocsikázni. (...) Elérkezett Sziddhattha királyfi megvilágosodásának ideje (...) – szóltak az istenek. (...)

– Ki ez az ember? – (...) Amikor a választ meghallotta, összeszorult a szíve. (...) Átkozott a születés, ha a megszületőnek az öregséget is meg kell ismernie!”

Budd 3-4.

JÓZSEF: Jézus Keresztelő Jánoshoz ment, hogy megkeresztelkedjen. Ekkor az egek megnyíltak előtte, és meglátta Istent galamb képében alászállni. [10] Ezt követően kezdett Jézus prédikálni, ami 30 éves korában lehetett. [11]

MODERÁTOR: Ha ez így történt, akkor miért nem János a kereszténység megalapítója?

JÓZSEF: Ezt nem lehet tudni, de valószínű arra vezethető vissza, hogy János teljesen aszkéta életet élt, míg Jézus nem. [12]

[10] „Akkor eljőve Jézus Galileából a Jordán mellé Jánoshoz, hogy megkeresztelkedjék ő általa (...) és imé az egek megnyilatkozáék néki, és ő látá az Istennek lelkét alájönni mintegy galambot.” *Máté 3.13-16.*

[11] „Maga Jézus pedig mintegy harmincz esztendő volt, mikor tanítani kezdett.” *Luk 3.23.*

[12] „Mert eljött Keresztelő János, a ki kenyeres se eszik, bort se iszik. (...) Eljött az ember Fia: a ki eszik és iszik.” *Luk 7.33-34.*

JÁNOS: Öregapám azt mondaná: eddig világos minden, de nézzük meg most az, hogyan lett a föld és az ember.

A Föld teremtése

MODERÁTOR: Indítsuk úgy a beszélgetést, hogy nagyon röviden elmondjuk a Föld teremtésének történéseit!

JÁKOB: Én kérek elsőnek szót, mivel a mi tudomásunk szerint a Földet az Isten hozta létre. Kezdetben nem volt semmi, csak az Isten. Ő teremtette meg a földet és az eget. Majd a kietlen Földet étellel töltötte meg. Elválasztotta a világosságot a sötétségtől, a földet és a vizeket. Megteremtette a növényeket, fákat, a csillagokat, az állatokat, majd legvégül az embert. [1]

JUSZUF: Jákobnak teljesen igaza van. Az Isten, Allah teremtette meg a földet, a növényeket, az állatokat, az embert, egyezőval mindent.

A FINN: Szerintünk a világ tojásból keletkezett. A felső részéből a mennybolt, az alsó részéből a föld, a sárgájából a nap, a fehérjéből a hold. [2]

MODERÁTOR: Nagyon sok népnek hasonló vagy ugyanilyen az elképzelése a föld keletkezéséről.

AZ EGYIPTOMI: Én, tehát az ember, aki egyenlő az istenekkel, a „titokba burkolódzó isteni lélek”, nagyon régen megteremtettem az isteneket, a mennyországot, a föld és túlvilág lakóit. [3]

MODERÁTOR: Erről a témáról ne nyissunk vitát, mert senki sem volt ott, tehát teljesen felesleges a vita.

A HINDU: Én még szót kérek. Mi úgy tudjuk, hogy kezdetben csak a víz volt mindenütt. A víz teremtette meg a valóságot – az életet –, a valóság megteremtette a brahmat, a brahma a Teremtmények Urát, a Teremtmények Ura az isteneket, az istenek pedig az élőlényeket. [4]

MODERÁTOR: Ha senki másnak nincs hozzáfűznivalója, térjünk át a következő témánkra.

[1] „Kezdetben teremté Isten az eget és a földet. (...)
A föld pedig kietlen és pusztá vala. (...)
És monda Isten: Legyen világosság: és lőn világosság. (...)
És elváasztá az Isten a világosságot a setétségtől. (...)
És nevezé Isten a szárazat földnek; az egybegyűlt vizeket pedig tengernek nevezé. (...)
Hajtson a föld gyenge füvet (...) gyümölcstermő fát. (...)
És monda Isten: legyenek világító testek. (...)
Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől, (...) madarak repdessenek. (...)
Teremté tehát az Isten az embert az ő képére. (...) Férfiúvá és asszonynya. (...) És megáldá Isten a hetedik napot.”

Móz 1.1.1-31., Mózs 1.2.1-3.

[2] „Tojáshéj alsó feléből idelent az anyaföld lett, tojáshéj felső feléből magos mennybolt lett odafent, sárgájából a tojásnak sziporkázó nap született, fehérjéből a tojásnak halovány hold keletkezett, tojás tarka foltjaiból csupa csillag lett az égen, tojás fekete foltjából felleg lett a levegőben.”

Kal 2.8-9.

[3] „Vagyok a ma.
Vagyok a tegnap.
Vagyok a holnap.
Az ismételt születéseket bejárva
Erős és fiatal maradok:
Vagyok a titokba burkolódzó isteni lélek,
Aki egykor régen, az idők hajnalán
Megteremtette az isteneket,
S aki, bár lénye rejtett, táplálja
A mennyországot, a Duat és Ameti lakóit.”

Egy 1.78.

[4] „Ez a világ kezdetben víz volt.
A víz megteremtette a valóságot, a valóság a brahmant, a brahma a Teremtmények Urát, a Teremtmények ura az Istenekeket.”

Upa 69.

Az ember teremtése

JAKOB: Az Isten a maga képére teremtette az embert.

[1] [2] Ezért tartjuk azt, hogy porból lettél, porrá válsz.

[3] Mivel az ember kivételével minden élőlénynek volt párja, megteremtette az asszonyt is. [4]

AZ EGYIPTOMI: Mi, ha megszületünk, az istenek születnek újjá bennünk. Örököljük Nu haját, Isis nyakát, minden tagunkat egy-egy istentől kapjuk. [5]

[5] „Így szól az isten: (...)
Életre keltem benned. (...)
Erre így felelek:
Ré vagyok, ki megerősíti a kiválasztottak lelkét.
Én rejlek a szép és szentséges fában. (...)
A haj fejemen, Nu haja.
Arcom a Napnak korongja.
Kathor bátorsága rejlik szemem sugarában. (...)
Anubisz ajka az én ajkam.
Serkit fogai az én fogaim.
Isis nyaka az én nyakam. (...)
Férfitagom Osiris tagja. (...)
Nut combja az én combom. (...)
Ujjaim a mennyei iker – sólyom karmai.
Bizony, minden tagomban egy istenség lakozik (...)
Mint Ré, megújulok naponta.”

Egy 1.65-67.

[1] „És mondá Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre (...) és uralkodjék (...) az egész földön.”

Móz 1.26.

[2] „És formálta vala az Úr Isten az embert földnek porából, és lehellett vala az ő orrába életnek lehelletét.”

Móz 2.7.

[3] „Mindenik ugyanazon egy helyre megy: mindenik a porból való és mindenik porrá lesz.”

Préd 3.20.

[4] „Nem jó az embernek egyedül lenni: szerzek néki segítőtársat, hozzá illőt. (...) Bocsáta tehát az Úr Isten álmot az emberre, és ez elaluvék. (...) Akkor kivőn egyet annak oldalbordái közül, és hússal tölté be annak helyét (...) és alkotá (...) az oldalbordát (...) asszonynya.”

Móz 2.18-22.

JUSZUF: Most sem tudok vitatkozni Jakobbal. Az Isten, Allah teremtette meg az embert, de ő gyereket nem nemzett, csak teremtett. [6] Annyit mondott, hogy légy és lett. Így lett az ég és a föld. [7] A mi urunk, Allah hat nap alatt teremtett meg mindent. [8]

[6] „Nem illik Allahhoz, hogy fiat nemzzen.”

Kor 19.217.

[7] „Ő az egek és a Föld Kitalálója. Ha döntést hoz egy dologban, akkor csupán azt mondja annak: »Legyél!« – és az van.”

Kor 2.117.

[8] „A te Urad Allah, aki hat nap alatt megteremtette az egeket és a földet, aztán fölült a trónra. Sietve betakarja a nappalt az éjszakával. És megteremtette a Napot, a Holdat és a csillagokat, amelyek az Ő parancsa szerint kényszerülnek munkálkodni.”

Kor 7.54.

JÓZSEF: Hozzászólnék én is. Az ember porból lett, az Isten teremtette. [9]

JÁNOS: Ha lehetne, én inkább maradnék az ember teremtésének „hagyományos” módjánál.

[9] „Mindenik ugyanazon egy helyre megy: mindenik a porból való és mindenik porrá lesz.”

Préd 3.20.

A nőkről

MODERÁTOR: János, miről kellene még beszélnünk?

JÁNOS: Hát a nőkről! Mielőtt beszélne a túlvilágról, a mennyországról és a poklóról, először azokról kell beszélnünk, akik mennybe visznek minket, de poklra is taszítanak. A NŐKRŐL!!

MODERÁTOR: Rendben. Kezdjük!

JÁKOB: A beszélgetést azzal indítanám, hogy nem teljesen értek egyet Flavius Josephus véleményével, mert az ellentétes a mózesi hagyományokkal. Flavius Josephus szerint „nagy hatalom a bor és hatalmas a király (...) de sokkal hatalmasabbak a nők.” [1] A nők szülik a királyokat – a hatalmat, a pénzt; a vincelléreket – akik a bort csinálják; és a nőket. Ők nevelik fel az embereket, gondoskodnak a háztartásról, főznek, sütnek, fonnak, szönek. Mi, férfiak mindent odaadnánk a nőknek, legyünk akár királyok, akár közrendűek, akár rabszolgák. De az is igaz, hogy minden, ami szép és hatalmasnak látszik múlandó. A szépség is.

JÁNOS: Miféleképpen úgy mondják: a három P, ami a világot irányítja. Az első P a pénz, a hatalom, „a király”. A második P a pia, amit a vincellér előállít, a bor, azaz általában a szeszes ital. A harmadik P pedig ... a nő.

MODERÁTOR: Ez azt jelenti, akinek pénze vagy hatalma van, az boldog vagy boldogtalan. Aki iszik, annak erejét elveszi az ital. Vagy oroszlánt, vagy bárányt csinál belőle. A nő pedig házat épít, házat rombol. De ezekre a témákra később visszatérünk.

JÁKOB: A mi álláspontunk szerint az eredendő bűn okozója a nő, aki evett a tiltott gyümölcsből. Miatta űzetett ki az első emberpár a Paradicsomból. [2][3][4] A nő csak viszályt okoz, ezért szerepel a parancsolatban, hogy ne kívánd más feleségét. [5]

[1] „Miközben e fejedelmek és a satrapák még azon elmélkedtek, amit hallottak, Zerubbábel máris nekifogott, hogy az igazságról beszéljen és pedig ilyen szavakkal: »Bebizonyítottam, milyen hatalmasok a nők: de az igazsághoz képest épp oly gyengék, mint a király. Mert akármilyen nagy a föld, akármilyen magas az ég, akármilyen gyors a nap rohanása, mindez mégis csak Isten akaratából mozog s ő maga az igazság. Ebből következik, hogy az igazság a legnagyobb hatalom, ellene a gonoszság semmit sem tehet. Mert minden egyéb, ami hatalmasnak látszik, halandó és esendő, az igazság viszont örök és csálhatatlan. Nem szépségével ragyog, amit az idő elemészt, sem gazdagságával, amit a véletlen elrabolhat, hanem joggal és törvényszerűséggel, amellyel a jogtalanságot eltaszítja magától és kárhoztatja.«”

Fla 9-10.

[2] „És látá az asszony, hogy jó ez a fa eledelre s hogy kedves a szemnek, és kíváncsi az a fa a bölcsességet, és evék, és ada vele levő férjének is, és az is evék.” *Mózes 1.3.6.*

[3] „És monda az ember. Az asszony, a kit mellém adtál vala, ő ada nékem arról a fáról, úgy evék.” *Mózes 1.3.12.*

[4] „Az asszonynak monda: Felette igen megsokasítom viselősséged fájdalmait, fájdalommal szülsz magzatokat: és epekedel a te férjed után, ő pedig uralkodik te rajtad.” *Mózes 1.3.16.*

[5] „Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét...” *Mózes 2.20.17.*

VALKÜR: Én mint nő azt tanácsoltam Szigurdnak, hogy a szép lányokat meg lehet nézni, de elcsábítani nem érdemes. Békén kell hagyni más nőjét, és nem szabad bajt hozni a lányokra. [6]

JÁNOS: Egyetérték. Hűséget fogadtam, de vakságot nem.

JUSZUF: Teljesen igaz, ami fentebb elhangzott. Az első ember, Ádám az üdvét a nő miatt vesztette el, mert a nőknek nem szabad hinni, hiszen csak ígéretet. „Kívül nagy csillogás, belül csak árulás” [7]

VALKÜR: Mi valamennyire tárgyilagosabbak vagyunk. A Brit-szigeteken a férfi és a nő egyenlő. [8] Úgy hisszük, hogy a nők jövőbe látó képességgel rendelkeznek, ezért tanácsait a férfiak megfogadják. [9] Vannak törzsek, ahol a férfiak nőkkel együtt harcolnak, vadásznak. [10] Ez az életben működik így. Viszont a túlvilágon nincs helyünk a Valhallában, mert ott csak az elesett harcosokat szolgáljuk ki.

[8] „Mert uralkodás dolgában nem tesznek különbséget férfi és asszony között – mindnyájan fegyvert ragadtak.” *Tac 17.*

[9] „A hagyomány szerint akárhány, helyéről már kivetett és megingó csatasort az asszonyok állították helyre: állhatatosan kérleltek, feltárták keblüket és a fenyegető fogságra utaltak. Ettől – asszonyaikra való tekintettel – még sokkal elviselhetetlenebb tartanak, olyannyira, hogy hathatósabban kötelezhetők le azok a törzsek, amelyekről előkelő leányokat is szednek túszként. Sőt úgy vélik, még valami jövőbe látó szent képesség is lakozik a nőkben, és ezért tanácsait nem vetik meg, kinyilatkoztatásaikat nem hanyagolják el.” *Tac 44.*

[6] „Ötödik tanácsom: örvendj padokon pihenő szép lányok láttán álmodat mégse áldozd csalképüknek, ne csábíts asszonyokat se csókra.”
(...)
„Nyolcadik tanácsom: nyugodtan élj, kerülöd a rontó bujaság-rúnát, bajt leányra ne hozz, hagyd a más nőjét.”
Edd 258-260.

[7] „Nőnek ne higgy sosem, kacagj ígérten, A szíve hús csupán, ha érző, ha kemény. Szerelmét szórja rád, ám lelke felemás: Kívül nagy csillogás, belül csak árulás. Hallgass Juszufrá és Ádámot megfogadd, Ki elveszíté üdvét az első nő miatt.” *Ezer 11.*

[10] A fennusok szörnyen vadak, gyalázatosan szegények. (...) A férfiak csakúgy vadászatból tengődnek, mint a nők. Mert mindenhová elkísérik a férfiakat, s részt kérnek a zsákmányból.” *Tac 44.*

[11] „Nem tudod-e azt, hogy barátunk asszonyát meg ne környékezzük, de még szeretőjét is csak messziről szeressük?” *Maj 2.112.*

A KÍNAI: A mi tilalmaink között is szerepel a paráznság tilalma, viszont arra is odafigyelünk, hogy a barátnak asszonyát, szeretőjét csak messziről szeressük. [11]

A GÖRÖG: A mi történetünket mindenki ismeri. Egy asszonyért, egy nőért képesek voltunk tíz éven keresztül hadakozni, egy évtizeden át ostromoltuk Trója várát. Hőseink sorban meghaltak egy nő miatt. Odüsszeusz tíz éven keresztül bolyongott mielőtt hazatért. Ezért tarjuk azt, hogy a család feje a férfi. Ezért tárgyalt Télamakhosz anyja kériivel, neki volt joga anyját férjhez adni. [12] A nő helye egyébként a szobában, a szövőszék mellett volt. [13]

[12] „ámde ha azt hallod, hogy meghalt s nincsen apád már, akkor amint megjössz szeretett földjére hazádnak, sírhalmot magasítsz és tiszteletáldozatot vágsz rajta, sokat, mint illik; anyád meg férjhezadod majd.” *Homo 455. (I. 289-292.)*

[13] „Hát a szobádba eredj, s munkáddal foglalatoskodj, rokka legyen gondod s a szövőszék...” *Homo 748. (XXI. 373-374.)*

Az ÉSZT: Egyetérték a göröggel. A nő kötelessége a fonás, a szövés és a hősök kiszolgálása. [14]

A FINN: Nincs vita közöttünk. A görög és az észT ugyanúgy látja a dolgokat, mint mi, de mi sokkal részletesebben kidolgoztuk a nők feladatait.

MODERÁTOR: Erre később még visszatérünk. Most folytassuk az eredeti témánkkal, a nők helyzetével.

JUSZUF: Egyik népünk vezetője kihasználta a nőket saját érdekében. A harcosait meghívta egy mulatságra, mely során elkábította és egy mesterséges Paradicsomba vitette őket. Amikor ott felébredtek, azt tapasztalták, hogy minden földi jóval ellátták őket a szolgálatukra rendelt szép hurik. A Paradicsomban érezték magukat. A mulatozás végén ismét elkábították őket, majd visszavitték a „földre”. Felébredve beszámoltak a Hegyi Öregnek, kérve, mit kell tennünk, hogy a Paradicsomba kerüljenek. A válasz: parancsaimat teljesíteni, s ha a harcban meghaltok, ebben a Paradicsomban ébredtek majd. A harcosok ezt követően feláldozták az életüket a vezérükért, aki a szomszédos törzsek vezetőit megöletve terjesztette ki hatalmát. [15] Ez tehát nálunk a Paradicsom, mely a Koránban is így szerepel.

MODERÁTOR: Megjegyzem, a Korán által leírt Paradicsom, a Kert nem egyéb, mint egy oázis, melyben patakok folynak, és a partokon fák nőnek. Csak a nők hiányoznak, de azt lehet pótolni.

VALKŰR: Korábban már említettem, hogy a férfi és a nő egyenlő volt nálunk. Ez abban is megnyilvánult, hogy mulatságokon mindig kisorsoltuk, melyik férfi melyik nővel mulatozzon, de ezzel a szokással felhagytunk a kereszténység felvétele után. [16] Igaz, hogy egyenlőnek tartottak a férfiak minket, de – okkal vagy ok nélkül – ahhoz tartották magukat, hogy az asszonyt csak akkor lehet dicsérni, ha már elhamvadt, a lányt pedig csak nászéjszaka után. [17] Lehet, hogy a férfiaknak igazuk van, mert az isteneink szerettek minket, nőket. Nem egyszer vendégként beállítottak egy-egy családhoz és a vendégbarátsággal élve az asszonnyal háltak és gyereket nemzettek. [18]

A GÖRÖG: Megértem a Valkürt, annak ellenére, hogy nő. A nő nehéz teremtés. Olyan, mint a közepszerű tömeg. Ésszel nem lehet irányítani, csak parancssal, de a legjobb, ha babonás félelmüket kihasználva igazgatjuk, irányítjuk. [19]

[19] „Az asszonynépséget ugyanis, meg az egészen közönséges tömeget még egy bölcs se tudja ésszel vezérelni s rávezetni a jámbor, istenes és becsületes életre, hanem az istenektől való babonás félelem által kell őket féken tartani.”

Str 58.

[14] „Szorgosak biz a kis szüzek,
Folyton fonnak, egyre szőnek:
Gyöngé gyolcsot gyártogatnak,
Vásznat végszám felhalmoznak,
Fölserkennek kora reggel,
Munkát soha nem unják el,
Szóval: hősnek nőtt virágok,
Kalevnek termett lányok!”

Kalp 105.

[15] Számos hölgy lakott itt. (...) Feladatuk abban állott, hogy az odavezetett fiatalembereknek minden kéjben és gyönyörűségben részük legyen.

Pol 83-87.

[16] „Aztán régi szokás szerint kisorsolták, melyik férfi melyik nővel mulatozzon.”

Kop 16.

[17] „Napod dicsérd, ha elmúlt,
nőd, ha elégett,
kardod, ha kipróbáltad,
lányt első éje után,
jeget, ha partra jutottál,
sört, ha már habja sincs meg”

Edd 40.

[18] „Ríg isten akkor még
ád nekik tanácsot,
ágyukba befekszik,
kettejük közé bújik,
kétfelől a háziak
híven körülvették. (...) Teljes kilenc hónap,
annyi se, hamar telt (...) Legénykét szült Edda.”

Edd 385.

A TIBETI: Mi is ismerjük a nők természetét, ezért javasoltuk a szerzeteseinknek, hogy tartózkodjanak a nőktől. [Budd 31.]. Viszont az emberek élvezzék ki az öt érzékszerv minden gyönyörét. [20] Ezért írtuk meg a szerelem művészetével kapcsolatos könyveket, a Kámaszútrát és az Anangarangát.

[20] „Az öt érzékszerv minden örömét élvezi, (...) testével igaz életet él”
Budd 96-101.

A nő csélcsep. Csak akkor érényes, ha nincs lehetősége félrelépni, [21] ezért javasoljuk a nőknek, hogy tartsanak szeretőt. [22]

Arra nagyon oda kell figyelni, hogy nem szabad a nőre hallgatni, nem szabad a tanácsát megfogadni, mert az nem vezet jóra. [23]

János az elején azt mondta, a nő mennyország és pokol. Igaza van. A nő méreg és nektár, vele lenni élet, nélküle halál. [24]

A Görögnek is igazat kell adni: az asszonyok természete megváltoztatlan, észérveket nem fogadnak el, [25] ha öregszel, az asszony elkerül, viszont ha bajba kerül azonnal megtalálja a férfit és hozzá bújik. [26]

Nem ház a ház asszony nélkül. [27]. Ám az asszony kívül szép és elragadó is, belül halált hozó méreg. Amit gondol, nem mondja ki, amit mond, annak az ellenkezőjét teszi. Ütheted, verheted, kényeztetheted, ha megköti magát, észre nem tudod téríteni. [28] Adj a nőnek ékszer, ruhát, de ha jót akarsz, tanácsot ne kérj

[29] „Adj a nőnek étel, ruhát, ékszer s minden más egyebet, De tanácsot ne kérj tőle! Jó végre ez nem vezethet, Addig hallgatsz csak a jókra, jókedved is csak addig lesz Míg egyszer csak asszonyokkal tanakodni el nem kezdesz.”
Mes 1.250.

[30] „Érényes asszony kedves akkor is,
Ha ura durván veszekszik vele.
Ha rácsikorit, s dühvel pattog is,
A kedvesség a nő legszebb jele.”
Mes 1.292.

[21] „Az egyikre kacsingat, míg a másikat szóval tartja, S harmadikra gondol közben. Melyik hát a választottja? Kedve szerint való kedves s jó alkalom hiányában Minden asszony tisztességes, jó érényes – mind, ahány van.”
Mes 1.25.

[22] „Egyszer élünk, s a világnak úgyis rossz mája-szája, Tartson hát a nő szeretőt, míg csak tart ifjúsága!”
Mes 1.33.

[23] „Tettének az ember ura csupán addig maradhat, Míg egyszer csak az asszonyok beszédére nem hallgat.”
Mes 1.136.

[24] „Nincs más méreg, mint az asszony, rajta kívül nincsen nektár: együtt lenni véle élet, tőle távol a halál már.”
Mes 1. 194.

[25] „Nagy folyók és nemzetségek eredetét, szent remeték Életét, asszony hibáit: Úgy illik, hogy sose kutasd. (...) Tűz kihűlhet, jég – fényű hold perzselhet sugaraival, De sohasem másítod meg az asszonyok természetét.”
Mes 1.203.

[26] „Mihelyt egyszer az öregség férfierődet kikezdté S fehér hajad rokkantságod szemmel láthatóvá tette, Úgy elkerül a nő téged, s fehér fejed úgy utálja, Mint a tisztátalan kutat, melyre csontot tesz gazdája. (...) Hogy húzódott mindig tőlem! S most,ím, szinte hozzám tapad ! Máskor is jőjj csak, barátom! Amit ellopsz tiéd marad.”
Mes 1.213.

[27] „Nem ház a ház asszony nélkül. Az igazi ház az asszony. Ha asszony nincs a házádban, mi az, ami ott marasszon?”
Mes 1.214.

[28] „A gonosz és nyelves asszony olyan egész életében, Mint a testet öltött sívár, szörnyű vénség nő képében. Aki bizony azt akarja, hogy békében teljen élte, Nem törődik az a nővel, mégcsak nem is néz feléje. Az asszony már természetből olyan, mint a bundzsabogyó: Belül halált hozó méreg, kívül szép és elragadó. Amit gondol, nincs a nyelvén. Ami nyelvén van, ki nem jő. Amit kimond, nem teszi meg. Mégis furcsa szerzet a nő! Agyba-főbe verheted, vagy tejbe-vajba fürösztheted, Ha megköti magát a nő, észre dehogy térítheted.”
Mes 1.214-215.

tőle. [29] A nő legszebb ékszere a kedvessége. [30] Ha a férfi és nő találkozik, nincs nagyobb gyönyör annál, amit az asszony ad. [31]

[31] „Nincs a földön nagyobb gyönyör,
Mint amelyet az asszony ad.
A boldogságnak telje az,
Ha nő és férfi összeforr.” *Mes 1.407.*

JÁKOB: Mindenki elmondta a véleményét. Dicsérték, szidták a nőket. Elnevezték életnek és halálnak, mennynek és pokolnak. Asszony nélkül a ház lakás, asszonnyal otthon. Nekünk az a véleményünk: „Éld életedet a te feleségeddel.” [32]

JÓZSEF: Végre én is szóhoz jutok. Véleményük szerint, ha valaki „gonosz kívánságnak okáért” asszonyra néz, az a szívében már paráználkodást követ el. [33]

JÁNOS: Márpedig ahogy már korábban mondtam, én hűséget fogadtam, de vakságot nem. Ha meglátok egy gyönyörű nőt az jut az eszembe, valaki már őt is unhatja.

[33] „Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, itt már paráználkodik azzal az ő szívében.” *Máté 5.28.*

JÓZSEF: Figyelembe kell venni a Bibliában meghatározott sorrendet [34]:

[34] „Az asszonynak a feje pedig a férfi (...), minden férfinak feje a Krisztus, A Krisztusnak feje pedig az Isten” *Kor 1.11.3-12.*

[32] „Éld életedet a te feleségeddel, a kit szeretsz, a te hiábavaló életednek minden napjaiban, a melyeket Isten adott néked a nap alatt, a te hiábavalóságodnak minden napjaiban: mert ez a te részed a te életedben és a te munkádban. Valamit hatalmadban van cselekedni erőd szerint, azt cselekedjed: mert semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség nincs a Seolban, a hová menendő vagy.” *Préd 9.11-12.*

Ez megmagyaráz mindent.

JUSZUF: József ugyanazt mondta, mint amit mi mondunk. A férfiak egy fokkal a nők fölött állnak. [35] A nőknek mindig alázasnak kell lenniük. [36]

JÁNOS: Én kezdtem a vitát, és is zárom be. Az a huncut öregapám, amikor az asszony szülte vincellér által készített borból többet ivott, állandóan énekelt félig szent énekeket. Az egyikre még emlékszem. Így szól: „Mi Atyánk ki vagy a mennyekbe, akárki vagy, gyere le az ölembe...”

MODERÁTOR: Bezárom a vitát. Sajnálom a nőket, a Valkürt, a hurikat és a többieket. Meg kell állapítanom, hogy a nőket mindig is hátrányosan kezelték. Minden rossz és néha jó okozójának tartották őket. Ki voltak zárva a mennyországból – csak mint a gyönyör szolgáltatói jelenhettek meg ott. A Bibliát, a Koránt és a többi említett írást férfiak írtak, férfi szemszögből. A későbbiek folyamán kísérletet teszünk – közösen – az írárok megváltoztatására – női szempontok, vélemények szerint.

JÁNOS: Folytassuk a bemutatkozást!

[35] „Az asszonyokat ugyanaz a jogszerinti bánásmód illeti meg (férjük részéről), mint amivel ők tartoznak (férjüknek). A férfiak viszont egy fokkal felettük állnak.” *Kor 2.228.*

[36] „És mondd a hívő nőknek, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre és ne mutogassák díszüket, csupán azt, ami látható és kendőzzék el ruhakivágásukat és ne mutogassák a díszüket. (...) És nem szabad a lábukkal dobogni, nehogy kitudódják az elrejtett díszük.” *Kor 24.31.*

MODERÁTOR: Felkérem Juszufot, a Rómain és a Görögöt, hogy röviden mutakozzanak be.

Juszuf

Születésemet tekintve arab vagyok, mint Mohamed, amire büszke is vagyok, mert az Isten – Allah – arab nyelven küldte le az Írást, a Koránt Gábriel arkangyallal Mohamednek.

Mint mindenki, én is dicsekszem az őseimmel. Családom a Prófétához hasonlóan ősi családból származik, hiszen a zsidók összes prófétája, beleértve a keresztény Jézust is, a mi szellemi elődünk volt.

Nem nekünk küldte le Allah először az Írást, hanem Mózesnek, majd Jézusnak, mikor látta, hogy Mózes népe nem tartja be a leírt törvényeket. Sajnos Jézus sem tarttatta be a leírt törvényeket. Ezért kellett azokat ismét leküldeni egy olyan embernek, aki betartatja azokat. Ez az ember egy új próféta, Mohamed volt.

Ott voltam, amikor Mohamed megkapta az Írást, ami azért volt olyan jelentős, mivel kereskedők lévén mi inkább csak számoltunk, az írás nem volt az erősségünk. Mohamed egyik tanítványa, Zajd segített írásba foglalni a törvényeket.

Nagyon sok dologban egyet kell értenem Mózesrel és Jézussal is, ugyanakkor az Egyiptomival is. Szerintünk csak egy Isten van, Allah. Abban van nézeteltérésünk a keresztényekkel, hogy mi azt valljuk, az Istennek, Allahnak nem lehet gyermeke, mert Ő csak teremti. Egyik próféta sem merte kijelenteni, hogy ő lenne az Isten fia, csak Jézus.

Ha az ismereteim nem csalnak, a zsidók is azért haragszanak a keresztényekre, mert Jézus, ha úgy vesszük, áruló volt, hiszen elárulta a zsidó hagyományokat. Mohamedtől azt tanultam, azért állították a keresztények, hogy Jézus Isten fia, hogy ne legyen a zsidókkal szinte semmiféle kapcsolata.

Ha megnézzük az Ótestamentumot vagy az Újtestamentumot, és összehasonlítjuk szövegüket a Koránnal [*Korán, Helikon, é.n. Ford.: Simon Róbert*], nagyon sok egyezést találunk.

Végeredményben a zsidó nép és a zsidó hit ugyanolyan közel áll hozzánk, mint a keresztény hit. Ám annak ellenére, hogy testvérnép vagyunk, évszázadok óta harcolunk egymás ellen, márpedig a testvérharcnál borzalmasabb nincs.

Évszázadokon át terjeszkedtünk. Arab őseink megszálltuk a mai spanyol föld egy részét, a szintén muzulmán oszmán törökök eljutottunk Bécsig, és megjelentünk a Földközi-tenger szinte valamennyi országában. Több ázsiai országba is elvittük az iszlám hitet.

Ha úgy adódott, befogadtuk más népek üldözötteit, és menedéket adtunk nekik (például Thökölynek, Rákóczinak, Kossuthnak, Bemnek és másoknak).

Mindenki ismeri ősi meséinket [*Az ezeregy éjszaka meséi, Európa, 1974. Ford.: Honti Jenő*], utazóink pedig részletes leírást adtak a bejárt területekről [*Evlija Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1660-1664, Gondolat, 1985. Ford.: Karácson Imre*].

A Római

Őseim, Romulus és Remus farkastejen nőttek fel, azért tudtuk szinte az egész ismert világot meghódítani. Hogy Jákob ne maradjon egyedül a történelem első testvérgyilkosságának a vádjával, ilyen bizony nálunk is előfordult. (Remus halála)

Az Örök Város alapításával kezdtük meg időszámításunkat, hogy mindenki tudja ezt a történelmi eseményt. Görög műveltségünk és a hellén világról való ismereteink átlagon felüliek, hiszen mi is részt vettünk a trójai háborúban. Egyik ősünk, Aeneas onnan származik.

Mindent részletesen szabályoztunk. Találkoztam egy régésszel, aki azt mondta, hogy aki egy római tábornokot ismer, az ismeri az összeset.

Szabályoztuk a földművelést [M. Portius Cato: *A földművelésről*, Akadémiai Kiadó, 1966. Ford.: Kun József], részleteiben leírtuk ételünket, történeteinket [Martialis *epigrammái*, Magyar Tudományos Akadémia, 1942.] Alapos leírást adtunk a környezetünkben élő népekről, emberekről [Tacitus *összes művei*, Helikon, 1970. Ford.: Borzsák István], legyenek azok gallok, germánok vagy bárkik. Hadjáratainkról részletes beszámolókat tettünk közzé [Julius Caesar: *Feljegyzések a gall háborúról*, Helikon, 1974. Ford.: Szepessy Tibor, Ürögdi György]. Természettudományi értekezéseket írtunk, de megemlégettünk a korai keresztényekről is. [Ifjabb Plinius: *Levelek*, Helikon, 1966. Ford.: Muraközy Gyula, Szepessy Tibor, Maróti Egon] Erkölcsi támogatást adtunk olyan embereknek, akik elvesztették szeretteiket. [Seneca: *Vigasztalások*, Európa, 1980. Ford.: Révay József, Kurcz Ágnes.]

Természetesen számos leírásban, történelmi műben szerepelt Róma és a Római Birodalom, de ezeket most nem sorolom fel, mert e könyvek egy részét a görögök, zsidók és más nemzetiségű emberek írták.

Nem dicsekvésként említem, de a római név, a római polgárjog tisztességet, megbecsülést jelentett. Kultúránkat, történelmünket, jogrendszerünket a mai napig tanítják az iskolákban, és az európai nyelvek közül több is a latinból ered, de a nem rokon nyelvekben is számtalan latin jövevényszó található.

Azt hiszem, a bemutatkozásból ennyi is elég.

A Görög

Láttam, amikor Kronosz megteremtette a földet. Láttam az istenek, emberek megszületését. Ott voltam, amikor Zeusz félrelépett Európával – én falaztam nekik.

Segítettem a görög városok megalapításában, elhajóztam Argossal az aranygyapjú földjére. Láttam, amikor Párisz elcsábította Helénét, Agamemnónnal együtt harcoltam Ilion vár falainál. Odüsszeusszal behajóztam az akkor ismert világot. [Homérosz: *Iliász – Odüsszeia*, Helikon, 1967. Ford.: Devecseri Gábor.] Harcoltam Athén és Spárta ellen, részt vettem a perzsák legyőzésében. [Hérodotosz: *A görög–perzsa háború*, Gondolat, 1962. Ford.: Terényi Imre.]

Szinte a fél világot bejártuk, és számos országot meghódítottunk. Nagy Sándorral együtt eljutottam a piramisok völgyébe, a perzsák földjére, ott voltam India határánál. Megalapítottuk a hellenisztikus államokat, Ázsia nagy részén elterjesztettük a kultúránkat. [Xenophón: *Anabaszisz*, Európa, 1977. Ford.: Fein Judit.]

A történelem során a rómaiak elfoglalták hazánkat, de a viszonylagos függetlenségünket a kultúra területén is megőriztük. Szoros kapcsolatban álltunk az akkor ismert világ népeivel, ők is ismertek minket. Földrajzi ismereteink is kiterjedtek voltak. [Strabon: *Geographika*, Gondolat, 1977. Ford.: Dr. Földy József.]

A római birodalom kettészakadása után Bizánc lett a fővárosunk. Az iszlám vallású törökök terjeszkedésük során elfoglalták földjeinket, és csak a XIX. században szabadultunk fel az oszmán uralom alól.

Igyekeztünk hagyományainkat követni szellemi téren is, de az ortodox keresztény vallás kiszorította eredeti hitünket. Emlékeink, akárcsak az Egyiptomi esetében, csak romokban maradtak fenn. Sikerként kell elkönyvelnünk, hogy az egyik régész a mi útmutatásunk alapján találta meg az ősi Ilion várát, Tróját.

A második P: az ital

JÁNOS: Ennyi marhaságot józanul nem lehet elviselni. Inkább igyunk, és beszéljünk a második P-ről, a piáról, a borról, a sörről, a pálinkáról. Öregapám ilyenkor mindig hozzátette: és a szép lány csókjáról.

MODERÁTOR: Beszéljünk!

JÁKOB: Már korábban említettem, hogy a nő által szült vincellér bort készít. [1] Általában mi nem nagyon fogyasztottunk szeszes italt, de néha előfordult, hogy közülünk valaki lerészegedett. [2]

MODERÁTOR: János, azt hiszem az öregapjával találkoztam valamikor Szegeden. Egy szép nyári nap bementem egy kocsmába, és kértem egy fröccsöt. Egy huncut szemű, bajuszos, idősebb ember rám kacshintott és megszólalt:

– Még nem láttam a hatsöcsüben.

– ??

– Hát itt. Itt van a 3 P, amit az unokámnak mondtam.

Van egy mondás erről a kocsmáról: „Három p..., hat csöcs, 5 forint egy nagyfröccs.”

No de inkább maradjunk most az italnál.

VALKŰR: Mi inkább a sört szeretjük, amit árpából vagy rozsból készítünk el. [3] Viszont megfigyeltük, hogy a sör akkor jó, ha a habja is elfogyott. [4] A mértéktelen sörivástól tartózkodni kell, mert az elveszi az ember eszét – egyébként ez a hatodik tanácsom. [5] Megjegyzem, a szomszédos hunok inkább bort isznak, mi csak akkor iszunk bort, ha náluk vagyunk. [6, 7]

AZ EGYIPTOMI: Nálunk aránylag ritka volt a sör ivása, ezért nem szerepel annak tilalma az előírásaink között. Csak egy esetben említettük meg, amikor gabonából italt készítünk Osiris számára. [8]

JÁKOB: Mi sem szerepeltetjük az ivás tilalmát az előírásainkba.

JÓZSEF: A mi időnkben már romlottak az erkölcsök, éppen ezért kellett előírnunk, hogy előjárók csak olyan emberek lehettek, akik józan, mértékletes életet éltek. [9]

[1] „Nagy hatalom a bor és hatalmas a király, akinek mindenki engedelmeskedik, de sokkal hatalmasabbak a nők. Mert királyt is nő hozta a világra és nők szülték és nevelték a vincelléreket is, akik a bort sajtolják.” *Fla 9-10.*

[2] „Noé pedig földművelő kezdte lenni, és szőlőt ültete. És ivék a borból, s megrészegedék, és meztelenen vala sátra közepén.” *Móz 1.9.20-21.*

[3] „Italuk árpa- vagy rozslé, melyet bizonyos mértékig a borhoz hasonlónak erjesztenek: a parthoz legközelebb élők bort is vásárolnak.” *Tac 52.*

[4] „Napod dicséred, ha elmúlt, (...) sört, ha már habja sincs meg.” *Edda 40.*

[5] „Hatodik tanácsom: ha sör mellett tolongó katonák kötekednek, ittas vitába velük ne viszálykodj eszüket elvette a mámor.” *Edd 259*

[6] „Sürögtek sudár lányok, dús lakomához sört hordottak.” (Grönlandi Attila-ének) *Edd 336.*

[7] „Feltűnt Attila földje, ott Attila bort ivott.” *Edd 326.*

[8] „Fehér gabonából italt készítettem neked.” *Egy 2.103-105.*

[9] „A diakónusok tisztességesek legyenek, nem kétnyelvűek, nem sok borivásba merültek, nem rút nyereségre vágók.” *Tim 3.8.*

JUSZUF: Nekünk tovább kellett mennünk, mert az italozás nagyon elterjedt a szerencsejátékokkal együtt, ezért megállapítottuk, hogy ezek a Sátán művei, tehát tilosak. [10]

Az Édenkertben azonban sikerült olyan italt felszolgáltatni a hurikkal, amelytől nem lehetett lerészegedni és másnap nem fájt az ember feje. [11]

JÁNOS: Én is innék ebből.

JUSZUF: Mint közismert, a Hegyi Öreg kihasználta a szesz által nyújtott mámort, ezért bort csörgedeztetett kis csatornában a mesterséges Paradicsomában. [12]

El kell ítélnem általunk elfoglalt területeken élő emberek szokásait, akik pálinkát ittak, és erjesztett köleskásából készült italokat is fogyasztottak. [Csebi 168.]

A NOMÁD: A mi italunk az enyhén alkoholos tevé- vagy lótej, amit kumisznak neveztünk. [13]

[13] „Egy-egy kanca fejése ¼-½ liter rendkívül édes, erősen aromatis, kevés zsírtartalmú tejet szolgáltat, melyet egy, rendszeresen tevégyomorból készült bőrkannában, az úgynevezett köünákba fogtak fel. A köünökök tartalmát egyszerűen átöntik egy piramis alakú, az embernél is magasabb, szaba, vagy szava nevezetű bőrtömlőbe, melyben az erjedést az abban évtizedek óta felhalmozott erjesztő anyagok indítják meg.”

Alm 316-317.

A MEZOPOTÁMIAI: Mi ismertük a bort, és rendszeresen adtuk a szomszédoknak. [14]

A PERZSA: Mi is ismertük a három P-t: ittuk a bort, volt pénzünk, és a holdarcuakkal háltunk. [15]

A GÖRÖG: Kétfülű korsókban tartottuk a bort, [16] de nem ittuk tisztán, mert nagyon erős volt, ezért egy rész borhoz húsz rész vizet kellett öntenünk. [17]

A halottainknak is bort áldoztunk. [18]

[10] „Ti hívők! A bor, a szerencse-játék, az áldozati kövek, a nyilakkal történő sorshúzás a Sátán förtelmes műve. Kerüljétek azt! Talán boldogultok.”

Kor 5.90.

[11] „Allah kiválasztott szolgáit (...) meghatározott gondoskodásban lesz az osztályrészük: gyümölcsök, és tisztességben részesülnek a gyönyörűség kertjeiben egymással szemben elhelyezett kereveteken: kupát hordoznak körbe közöttük, amelyben olyan forrás (nedűje) van, amely áttetsző és gyönyörűség az ivóknak: nincs miatta fejfájás és nem részegednek le tőle.”

Kor 37.40-47.

[12] [a földi Paradicsomban] „kis csatornák voltak átvezetve, amelyekben bor, tej, méz és víz csörgedezett”.

Pol 83-87.

[14] „Kenyeret szelj az éhezőnek, bort tölts a szomszédhozónak.” *Agy 117.*

[15] „Ma kell inni bort, jólesőt, inni kell, mert most jó a hegyről és mósuszt lehel. A lég telve zajjal, s föld is pezseg, mulatván vidámszívű víg emberek, mert pénzük és kenyerük, gyümölcsük van, és birkát is vághat le mind gondtalan. (...) A kelyhekből két éjjel, két nap ivott, a holdarcuakkal hál s megnyugodott.”

Fir 230-232.

[16] „Menj házadba, s a kérők közibe keveredvén, vedd csak az útravalót és rakd már minden edénybe, kétfülű korsóba bort, s lisztet, a férfiak étkét jó bőrtömlőkbe.” *HomO 468. (II. 288-292.)*

[17] „S hogyha a mézédessé, rőt borból inni akartak, egy kelyhet töltött tele, húsz mérték vizet öntött rá, és isteni édes jószag szállt a vödörből.”

HomO 566. (IX.207-209.)

A RÓMAI: Mi is szerettük a bort, és sokat is ittunk. Még a rabszolgáknak is adtunk belőle. [19] Igaz, azt úgy készítettük, hogy a kipréselt törkölyre vizet öntöttünk, majd megvártuk, míg bor – lore, azaz löre – lett belőle, és azt adtuk nekik. [Cat 190] Pontosan meghatároztuk, hogy kinek mennyi étel és ital jár. [20] Egyébként mi is szerettük mindhárom P-t. Részség ellen javasoltuk babérlevél rágását. [21]

A KÍNAI: Mi mindig józan életűek voltunk, ezért tiltottuk meg a „ne ölj” és a „ne lopj” parancsolatok mellett az ital fogyasztását is. [22] De kísérlet képen kókuszbor is készítettünk. [23]

[22] „A nyolc tilalom: ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne hazudj, ne igyál, ne foglalkozz zenével, tánccal, szépítkezéssel, ne aludj ágyon, ne egyél csak reggel és délben.”
Maj 1.568.

[23] „Ott állt a sok drága étel, kígyó húsa, szarvas combja, medve talpa, teve púpj, pompás erdei gyümölcsök, meg aztán kék porcelán kancsóban bor, illatozó kumiszból meg kókuszbor.”
Maj 2.23.

A TIBETI: Szerzeteseinknek tartózkodniuk kellett a szeszes italok, a részegítő italok fogyasztásától. Ugyanakkor a szerzetesek kivételével javasoltuk az embereknek az öt érzékszerv gyönyöreinek kihasználását, a szem, a fül, az orr, a nyelv és a test örömeinek élvezetét. [24] [25]

[24] [Tartózkodni kell] „a részegítő italoktól, amelyek mámort okoznak.”

Budd 31.

[25] „Ötféle élvezet létezik, szerzetesek. Mi ez az öt? A szemmel érzékelt kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó alakok. A füllel érzékelt kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó hangok. Az orral érzékelt kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó szagok. A nyelvvel érzékelt kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó ízek. A testtel érzékelt kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó tapintások.”
Budd 39-42.

[18] „(...) ássál gödröt, legyen a hossza s a szélessége könyöknyi, áldozatul tölts körbe italt valamennyi halottnak, tejjel mézzel előbb, azután édes boritalt is, harmadszorra vizet, s fölibé a fehér daralisztet.”
Homo 591. (X. 516- 520.)

[19] „A fűtöket fazékba törkölybe téve szokták eltenni: jól eltehetők szőlőizben, mustban és lőrében is.”
Cat 104-105.

[20] „A háznép ételadagja: azoknak, akik kint dolgoznak: télen négy modius, nyáron 4 és fél modius búza: a felügyelőnek és feleségének, a munkafelügyelőnek, a juhásznak 3 modius búza, a megbilincselte rabszolgáknak télen 4 font kenyér, amint megkezdik a szőlőskert feladását, 5 font kenyér egészen a füge éréséig, majd térj vissza ismét a 4 fontra. A háznép boradagja: szüret után 3 hónapig a lőrét igyák; a negyedik hónapban egy hemina jár naponta, ami egész hónapra 2 és fél congiust tesz ki; az ötödikben, hatodikban, hetedikben, nyolcadikban napi egy sextarius, ez 5 congius havonta; kilencedikben, tizedikben, tizenegyedikben, tizenkettedikben napi 3 hemina; ez havi egy amphorával egyenlő; ezenkívül a Saturnalia és Compitalia ünnepén mindenki kapjon 3 és fél congiust: az egy főre járó egész évi fejadag 7 quadrantal. A megbilincselte rabszolgáknak aszerint mérd, hogy mit dolgoznak: ha mindegyik megiszik évente 10 quadrantal, az még nem is olyan sok.”
Cat 171-173

[21] „A sok italtól bűzlik Myrtalé nagyon S babérlevelet rág, hogy ne vegyük észre.”
Mar 170.

A HINDU: Az okos ember tartózkodik a részegítő italoktól. [26]

[26] „Mindig csínján költekezzél! Lassan fogyjon a kereset! Életitalt is isznak, de az okosok csak keveset.” *Mes 1.118.*

Az ÉSZT: Mi rendszeresen főzünk sört és isszuk is. [27]

A FINN: Mi is rendszeresen főztük a sört, elég sokáig tartott, amíg megtaláltuk a fortélyát, mert medvenyáltól kezdve mindent kipróbáltunk, amíg végre sikerült. [28]

[28] „Árpából lesz a sör leve, komlóból készül a jó ital! Oszmotár a fő sörfőző, Kapó az italkeverő, szedte árpa érett szemét, hat csöpp szemet csipegetett, tett hozzá hét komlófejet, merített nyolc kanál vizet.

Mentek-múltak már a napok, kitelt egy kevéske idő.
Üstjét nyomban tűzre tette, főzetét forralni kezdte.
Sörét ugyan már megfőzte, de hiába erjesztette.

Méh a szárnyát mézbe mártja, tollát édes ízzel tölti,
szed a szénaszál hegyéről, színarany virág szívéből.
Elviszi Kapó kezébe, teszi tündér tenyerébe.
Oszmotár az árpalébe, keverte Kapó a sörbe.
Most a sör már savanyodni, finom leve forni kezdett.

Mentek-múltak már a napok, kitelt egy kevéske idő.
Sok hős siet sört kóstolni - legelsőnek Lemminkejnen!
Bizony jól berúgott Ahti, kapatos lett kevély Kaukó.
Fenn a fán rigó rikoltott, széncinke szólt az ereszről:
Barna söröd bizony nem rossz! Ízletes italt kevertél!
De még hordóban a helye, pincében kell pihennie.
Árpalé így jött a világra, Kaleva söre így serdült.

Most már Pohjola úrnője, hallván a habzó sör sorát,
finom sörét főzni kezdi kavarja a komlólevet.

Készen már a kedvderítő, férfiak ízes itala.”

Kal 1.154.

[27]

„Korhely lett a kovács maga.
Fürtösfejű szép virága
Volt a vigalom keltője
Örömöknek ébresztője:
Feszült ez a fertályosba,
Félakósba erjedve forrva,
Aztán kannába szökkent,
kannából meszelybe lötytyedt,
Jó serital, ha sok megárt,
Komló nedve fejünkbe szállt.
Férfiaknak eszit vette,
Legényt lábról mind leverte,
Nők fejkötőit lekapta,
Lányok pártáit leopta,
Tombolt a sör gőzölögve,
Kiszökött a szesz a gyöpre:
A nők borzasan bokáztak,
Férfiak hejehujáztak,
Fiuk félig levetkezve.
Lányok négykézláb ugrálva
Keringőztek erre-arra.”

Kalp 77.

A harmadik P: a pénz

MODERÁTOR: Az utolsó P a pénz.

JÁNOS: A pénz nem boldogít, de rossz dolog, ha nincsen.

A RÓMAI: Seneca azt mondta: „A pénz nem tesz egyenlővé az istennel: az istennek nincs pénze, (...) az isten meztelen.” [Sen 260.] Ezzel indítom a vitát: „Éljünk úgy, mint az isten, utasítsuk el az aranyat, mert az szolgává tesz.” [Sen 407-408.]

JÁKOB: Az emberek az összes pénzüket a nőkre áldozzák. A nőkre költenek mindent. [1]

VALKŰR: Nálunk a pénz életet is jelenthet. Ha valaki megöl valakit, akkor pénzzel kifizetheti a váltságot, [2] Pénzért veszik a nőket is. [3] Viszont van egy mondás nálunk: „a fizetés: gyávaság”. Ha valaki megölt valakit, vállalja a felelősséget, a fegyveres harcot, és ne bújjon a pénz mögé gyávaságból. A vérbosszú elől ne futamodjon meg.

AZ EGYIPTOMI: Mi megbüntettük azt, aki lopott. [4]

AZ ASSZÍR: Mi is, aki lopott vagy rabolt. [5]

JÁKOB: Mi megtiltottuk a pénzváltóknak, hogy a hamis mércét használjanak. [6] Tudjuk, hogy a pénz nem boldogít, és senki sem tudja magával vinni a túlvilágra. [7]

JÓZSEF: Jézus a templomból kikergette a pénzváltókat.

[6] „Ne kövessetek el igazságtalanságot az ítéletben, a hosszmértékben, súlymértékben és űrmértékben. Igaz mérték, igaz font, igaz efa és igaz hin legyen köztetek.”
Móz 3.19.35-36.

[7] „Mert semmit sem vihet el magával, ha meghal: dicsősége nem száll le utána.”
Zsolt 49.18.

[8] Egyszer valaki feltette a kérdést Jézusnak, hogyan nyerhet örök életet, mivel érdemelheti ki azt. Jézus azt válaszolta: add el a vagyoned és oszd szét a szegények között. [9]

JÁNOS: És szétosztotta?

[1] „Nő nélkül nem élhetünk s aranyat, ezüstöt s minden drágaságot szívesen odaadnánk, ha egy szép nőt megpillantunk, sőt minden vagyonunkat feláldoznánk, hogy szépségét birtokunkba vehessük és élvezhessük.” *Fla 9-10.*

[2] „Aki sokakat megölt már, anélkül, hogy vér váltságot fizetett volna valamelyikért is.” *Nja 1.54.*

[3] „Elindultak aztán lánykérőbe. (...) Szabd meg már az árat.”
Nja 1.55.

[4] „4. Rablást én soha el nem követtem.”
„8. Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.”
Egy 2.20.

[5] [a bűnös] „jogtalan határt határolt, (...) odábtolt mesgyecöveket, (...) meglop, megrabol, fosztogat”
Agy 106-110

[8] „És ott találá a templomban az ökrök, juhok és galambok árusait és a pénzváltókat, a mint ülnek vala. És kötélből ostort csinálván, kiűzé mindnyájokat a templomból, az ökröket is a juhokat is; és a pénzváltók pénzét kitölté, az asztalokat pedig feldönté. És a galambárúsoknak monda: Hordjátok el ezeket innen; ne tegyétek az én Atyámnak házáat kalmárság házává.”
Ján 2.14-15.

[9] „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonedat, és oszd ki a szegényeknek.”
Máté 19.21.

JÓZSEF: Ez már nincs benne a történetben.

Tudjuk, hogy a pénz kölcsönzésével foglalkozók kamatot akarnak a pénzükért. Nagyon gyakran előfordult, hogy a kölcsönvett pénzt nem kapták vissza, sőt a kölcsönadónak támadtak kellemetlenségei. Ezért vettük be a második Miatyánkba, hogy megbocsátunk azoknak, akik tartoznak nekünk. [10] Már Plinius is úgy írta le a keresztényeket, akik a kölcsönkért pénz minden esetben visszaadják. [11]

A KÍNAI: Mi a halottainkat annyira tiszteletben tartjuk, hogy a sírjukon pénzt égetünk. [12]

MODERÁTOR: Kétlem, hogy pénzt égettél el.

KÍNAI: Nem voltam pontos. Pénzmásolatokat égettünk.

JUSZUF: Allah is nagyon jól tudja, hogy az uzsorakamat nem jó, ezért megtiltotta azt, mert mi nem vagyunk uzsorások. [13]

A TIBETI: A pénz, a vagyon általában csak rosszat tesz az emberekkel, ezért megtiltottuk a szerzeteseinknek a pénz, arany, ezüst, a vagyon elfogadását. [14]

[14] [A tíz szabály egyike:]
„Tartózkodás arany és ezüst elfogadásától.” *Budd 31.*

A HINDU: Jó, hogy Buddha követője után szólhatok, mert nem értek vele egyet. Nálunk a pénz az „isten”. Pénzért mindent megszerezhetsz. [15] Mi az ember, ha nincs pénze? Olyan, mint az elefánt agyar nélkül vagy mérges kígyó méreg nélkül. [16] Ha nincs pénzed, olyan vagy, mint a halott, nem érsz semmit. [17] Ugyanakkor az kis igaz, hogy ha meghalsz, nem tudod magaddal vinni a vagyonod. [18]

A RÓMAI: Már korábban is mondtam: az istennek nincs pénze, és nincs is szüksége rá.

[10] „És bocsásd meg nekünk a mi bűneinket: mert mi is megbocsátunk mindeneknek, a kik nekünk adósok.” *Luk 11.2-4.*

[11] „Kötelezik magukat, nem valami gaztettre, hanem arra, hogy nem lopnak, nem rabolnak, nem követnek el házasságtörést, nem szegik meg az esküjüket, a rájuk bízott letét kiadását felszólítás esetén nem tagadják meg.” *Plí 531-533.*

[12] „A rokonok pergamenből és faháncsból kivágott ember-, ló-, (...) aranypénzek formájára körülnyírt, bizánci garas nagyságú papírokat (...) égetnek el a holttesttel együtt.” *Pol 104-105*

[13] „Akik uzsorát habzsolnak, úgy támadnak fel, mint az, akit a Sátán földresújtott az érintésével. (...) Allah azonban megengedte az adásvételt, ám megtiltotta az uzsorát. (...) Ha [adósaitok között] akad valaki, aki szorult helyzetben van, [annak adjatok] haladékat, amíg könnyebbé lesz.” *Kor 2.275-280.*

[15] „Pénzen mindent megszerezhetsz ezen a világon. Ha okos vagy, gazdagságot szerzesz mindenáron. Ha pénzed van, mindened van: van rokonod, van barátod, Derék is vagy, okos is vagy, hasra ejted a világot.” *Mes 1.11.*

[16] „Mi a kígyó méreg nélkül, az elefánt agyar nélkül? Mi az ember, ha pénze nincs? Névleg ember már végül.” *Mes 1.122.*

[17] „Nincs szörnyűbb s megalázóbb állapot szegénységnél: Aki szegény, valósággal halva van már, mikor még él.” *Mes 1.123.*

[18] „A kincs, amit életedben szorgalmasan gyűjtögettél, Életedként védelmeztél és testedként melengettél, Mihelyt egyszer a halál hív, s te indulni vagy kénytelen, Öt lépesre sem kísér el, s magadra hagy a szívtelen.” *Mes 1.130.*

A HINDU: A pénz, ha van tiszteletet jelent. [19] A pénzt, akár a nőt élvezni kell, élni kell vele. [20]

A pénzt dicsérni, tisztelni kell, a pénznek nincs szaga. A pénz hőssé tesz, és ha pénzed van, akár tudós is lehetsz. [21]

De a pénz ugyanúgy el kell titkolni az embernek, mint a terveit vagy akár a szellentését. [22]

[19]

„Ha ribanc vagy fösvény vagy is, de bőven van vagyodon, Az emberek tiszteletét legalábbis megkapod.” *Mes 1.135.*

[20]

„Ugyan mit használ a vagyon, ha olyan, mint a hű hitves, Ha nem olyan, mint a ringyó, akit minden utas élvez?”

Mes 1.134.

[21] „A pénzt dicsérd, a pénzt tiszteld, ez minden jónak kútfeje,
S ha pénzed nincs, nem érsz semmit, akár a szagtalan virág.
Van pénzed? – Van rokonságod. Van pénzed? – Van barátod is.
Van pénzed? – Hős, nagy ember vagy. Van pénzed? – Bölcsök bölcsé vagy.
A pénzes ember a tudós is egyben, ő az erényes, nemes és kiváló,
Övé a szépség, az övé a hírnév, mert a pénz a titka valamennyi jónak.
Nem lényeges a húrpengés, nem lényeges a sok tudás,
Bem fontosak a Védák sem: csupán a rizs a lényeges!
Mi végre él a bűnök közt és ostobán élő fiú?!
A meddő és apadt tőgyű tehát ugyan mi hasznót ad?!” *Mes 2.305.*

[22] „Korát, pénzét, pörét otthon, szerelmi kését, terveit,
Szellentését a bölcs ember világgá szét nem kürtöli.”

Mes 2.318.

JÁNOS: A pénzről én nem sokat tudok beszélni, mert az nekem sosem volt, de még az öregapámnak sem.

Beszélgettünk itt a három P-ről, de öregapám azt mondaná erre: „Gazda nélkül csináltátok a vásárt.” Hol vannak hát a férfiak?

A férfiakról

MODERÁTOR: Beszéljünk hát a férfiakról! János, volt-e valami mondása nagyapádnak a férfiakról?

JÁNOS: Öregapám szokta volt mondani: „A férfinak csak egy fokkal kell szebbnek lennie az ördögnél.” Ha az öreganyám valami olyat tett, ami nem tetszett neki, néha megkínálta egy-egy pofonnal, azzal a felkiáltással: „Az asszony verve jó!”

VALKŰR: Harcra, háborúra, vadászatra, tanácsadásra jó vagyok, de nő vagyok. Ez néha előny, például amikor mulatozás során kisorsoltak nekem egy-egy férfit, hogy együtt mulatozzunk, [1] de megvolt az a jogom is, hogy sört hordhattam a mulatozó harcosoknak. [2] Nálunk a férfi ajánlott fel hozományt a feleségnek, de ezért nekünk is harcolni kellett a férjeinkkel együtt. [3] Ha netán félreléptem, a férjem megbüntetett, de ha ő csalt meg engem, neki semmi baja sem lett. [4]

A RÓMAI: Én csak mosolygok a Valkűrön. Rómában előfordult egyszer, hogy egy katonai tribunus felesége kapcsolatba került egy centurióval. Amikor ez napvilágra került a centuriót száműztük, és az asszonyt is elítéltük. [5]

VALKŰR: Nálunk előfordulhat, hogy egy nőnek 10–12 férje van, akik testvérek. [6]

[5] „Ez az asszony – egy állami tisztségre pályázó katonai tribunus felesége – viszonyt kezdett az egyik centurióval s így beszennyezte a maga és férje becsületét. (...) A bizonyítékok gondos mérlegelése után a császár a centuriót rangjától megfosztotta, és számkivetésbe küldte. (...) Az asszonyt, még ha a férj nem kívánta is, el kellett ítélni. A Lex Iulia törvényben meghatározott büntetést szabták ki rá.”

Plí 298-299.

[6] „Tíz-tizenkét férfinak, főleg ha fivérekről, illetve apáról és fiáról van szó, közősek a feleségeik, de a tőlük született gyermekek atyjául azt tekintik, akivel az anya először kelt egybe.”

Cae 105.

A HINDU: Nálunk is volt olyan eset, amikor egy nőnek öt férje volt, mind az öten testvérek. [7] Természetesen pontosan meghatározták ki mikor mehetett be az asszonyhoz. Amikor az egyik fivér alkalmatlan időben toppant be, közös megegyezéssel száműzetésbe küldték. [Mah 124-127.]

[1] „Jarl azzal állt elő, hogy húzzanak sorsok, és minden nőnek sorsoljanak ki egy férfit, akivel párban igyon, aki férfinak meg nem jut nő, igyék magában.” *Kop 99.*

[2] „Sürögtek sudár lányok, dús lakomához sört hordottak.”

Edd 336

[3] Hozományt nem a feleség ajánl fel a férjnek, hanem a feleségnek a férj. Ilyenkor ott vannak a szülők és rokonok, és jóváhagyják az ajándékokat: nem asszonyi csecsebecsének és nem a fiatal menyecske cicomázására szolgáló dolgokat, hanem marhát és felkantározott lovat és pajzsot, dárdával és karddal. (...) Társnak szegődik a fáradalmakban s a veszedelmekben: ugyanezt kell a békében, ugyanezt háborúban tűrnie és mernie.” *Tac 50.*

[4] „A lakosság nagy számához képest fölöttébb kevés a házasságtörés: büntetése azonnali és a férjre bízva: levágja az asszony haját, a csupasz nőt rokonainak szeme láttára úzi ki a házból és az egész falun végigkorbácsolja.”

Tac 51.

[7] „Dropada feleségül adta jámbor (...) lányát, (...) egymás után mind feleségül vették.”

Mab 114-116.

MODERÁTOR: Vőlegény – vevő legény.

JÁKOB: Nekünk nagyon szigorúak a törvényeink. A férfiak nem léphetnek nemi kapcsolatba nem zsidó nővel. Egy ízben egy férfinak megtetszett egy táncosnő, és a bátyja segítségét kérte, hogy a táncosnővel hálhasson. A bátyja, ismerve a törvényeket, inkább vérfertőzésben vett részt, mivel a testvére védelme érdekében a saját lányát, a testvére unokahúgát küldte be a táncosnő helyett. [8]

MODERÁTOR: Ez valóban vérfertőzés. Mózes törvényei szerint az ilyen cselekedetet halállal kell büntetni, bár az unokahúg és nagybátyja közötti nemi kapcsolat tilalma nem szerepel a törvényekben egyértelműen. [Móz 3.20.1-21]

JÓZSEF: Mi a lehetőségeinkhez képes védjük a nőket. Ha valamelyik férfi elbocsátja a feleségét – nem azért, mert megcsalta, hanem más okból –, az a férfi a nőt paráznaságra kényszeríti, paráznává teszi.

MODERÁTOR: Itt valóban felmerül a férfi felelőssége. Kérdésem: mi a büntetése?

JÓZSEF: Az Újszövetség nem ír semmilyen büntetésről ebben az esetben, csak annyit, hogy paráznának kell tekinteni az elbocsátott nőt, és azt is, aki őt feleségül veszi.

JUSZUF: Allah egyenlőnek tekinti a férfiakat és nőket, mert egyaránt Édenkertet ígért nekik, ha a törvényeit betartják. [10] Jézus, Mária fia rosszul értelmezte Allah szavait, mert a szerzetesi életet nem Allah találta ki, és a remeteséget sem. Mindezeket a keresztények az Írás rossz értelmezése miatt vezették be. [11]

Ramadánkor egyébként a férfiaknak megengedték, hogy hajnalig közösülhetnek az asszonyokkal. [12]

MODERÁTOR: Ezt értelmezhetjük úgy is, hogy az asszonyok is közösülhetnek a férjikkel, nem igaz?

JUSZUF: Természetesen. De hadd folytassam. Allah megengedte, hogy egy férfinak több felesége legyen. [13]

Az is meg kell említenem, hogy Allah szerint a Koránban leírtak alapján nem Éva felelős az eredendő bűnért, hanem Ádám, mert ő volt a kezdeményező a tiltott gyümölcs elfogyasztásában. [14]

[8] „József (...) egyszer bátyjával együtt Alexandriába ment, (...) meglátott egy táncosnőt, (...) szerelemre gyulladt iránta. (...) Meg is mondta bátyjának, s megkérte, tartsa titokban ezt a bűnös vágyát – hiszen a zsidóknak tilos idegen nőkkel közösülni, de legyen segítségére. (...) Solymion megígérte neki (...). Éjjel menyasszonyi díszbe öltöztette leányát, s beküldte hozzá, hogy háljon vele. (...) Nem vette észre, (...) mivel kissé ittas volt, és így bátyja leányával hált.”

Fla 68.

[9] „Én pedig azt mondom néktek: Valaki elbocsátja feleségét, paráznaság okán kívül, paráznává teszi és a ki elbocsátott asszonyt veszen el, paráználkodik.”

Máté 5.32.

[10] „Allah kertet ígért a hívőknek – férfiaknak és nőknek egyaránt –, amelyek alatt patakok folynak, s örökké ott fognak időzni – és jó hajlékokat Édenkertjeiben.”

Kor 9.72.

[11] „Elküldtük a küldötteinket (...), leküldtük velük az Írást. Elküldtük hajdan Noét és Ábrahámot (...). És nyomukba küldtük Jézust, Mária fiát s adtuk néki az Evangéliumot és követeinek a szívébe együttérzést és könyörületet helyeztünk. Ám a szerzetesi életet ők találták ki – nem mi írtuk elő nekik – Allah tetszését áhítozván. De nem tartották be úgy, ahogyan kellett volna.”

Kor 57.25-27.

[12] „Bőjt éjszakáján lehet közösülni az asszonyokkal egészen addig, amíg ki nem világosodik.”

Kor 2.187.

AZ EGYIPTOMI: A mi előírásaink elsősorban a férfiakra vonatkoznak, nekik kell a törvényeket betartani. Ez is igazolja, hogy mi a férfiakat sokkal szigorúbban ítéljük meg.

MODERÁTOR: Ez igaz, de az sincs leírva, hogy a nők „kilépnek a fényre”. Ezek szerint ők nem jogosultak az örök életre.

JUSZUF: A szomszédságunkban lakó barbárok olyan gyakorlatot vezettek be, ha egy férfi húsz napnál többet távol van, a feleségének joga van máshoz mennie. [15] Tanulhatnánk tőlük.

MODERÁTOR: És mi történik, ha a férj 22 nap után hazamegy?

JUSZUF: Allah tudja.

A KÍNAI: Egyik tartományunkban a férfiak csak azokat a nőket veszik el, akiknek már több szeretőjük volt. [16]

JÁNOS: Járt utat járatlanért el ne hagyj!

KÍNAI: Sőt, ha egy vendég jön hozzánk, felajánljuk a feleségünket, nővérünket, lányunkat. [17]

A NOMÁD: Mi a tatároktól vásároljuk a nőket, ha rabolni nem tudunk. [18] A házasságtörésen kapott férfi és nő büntetése halál. [19]

[18] Minden férfinak annyi felesége van, ahányat el bír tartani – kinek száz, kinek ötven, kinek tíz. (...) Valamennyi (...) nő közül minden különbség nélkül választhatnak feleséget; nagyon drágán vásárolják meg őket a szülőktől.” *Carp 270.*

[19] „Az a törvény, illetve szokás uralkodik náluk, hogy a házasságtörésen nyilvánosan rajtakapott férfinak és asszonynak halállal kell lakolnia.” *Carp 281*

A TIBETI: Nagyon sok ember köszönheti a nőknek, hogy Buddha megvilágosodott. [20] Ha nem tapasztalja meg a nők természetét, nem hagyja ott a házat, a családját, akkor nem csömörlik meg az élettől, és nem keresi a megvilágosodást.

[13] „Ha attól féltek, hogy nem tudtok méltányosan bántani a (női) árvákkal, akkor házassodjatok meg a néktek tetsző nőkkel: kettesével, hármasával, négyesével! Ám ha féltek, hogy nem tudtok igazságosok lenni (egyszerre többhöz), akkor (vegyetek feleségül) csak egyet.” *Kor 4.3.*

[14] „Nem Éva evett a tiltott gyümölcsből, hanem Ádám kezdte.” *Kor 20.120.*

[15] „Van egy szokásuk, melyről külön meg kell emlékezni: ha egy asszony férje útra ment, és húsz napnál tovább marad, ezen idő lejártá után az asszony férjhez mehet más férfihoz, a férj pedig ott, ahová ment, szintén elveheti azt, aki neki tetszik.” *Pol 100.*

[16] „Az ország [Tebet - Tibet tartomány] egyetlen férfia sem venne feleségül semmi áron olyan lányt, aki szűz, mert azt mondják, a nő semmit sem ér, amíg nem volt jó néhány férfinak ágyastársa.... az olyan nőt, akinek nem volt dolga férfival rossz szemmel nézik az istenek.” *Pol 209.*

[17] „Senki sem érzi magát sértve, ha feleségét, lányát, nővérét vagy családjának bármelyik tagját egy idegen, vagy akármelyik férfi megszeplőíti (...), jó szerencsének tartják. (...) Ha idegennel találkoznak (...), magukhoz csalják. (...) A ház ura elmegy, figyelmeztetve feleségét, hogy tegyen mindent a vendég tetszése szerint (...), vissza sem jön addig, míg az idegen el nem ment. (...) Azzal jelzi ottlétét, hogy kitűzi az ajtóra a kalapját. (...) A Nagy Kán tiltja ezt a szokást.” *Pol 212-213.*

A FINN: Nálunk a férfiak feladata az, hogy kaszáljanak, vessenek, és az asszonyok munkáját segítő orsót, szövőszéket és más berendezést elkészítsék. [21]

A HINDU: Legutoljára kaptam szót. Ősi szövegeinkben szerepel néhány tanács a férfiak számára. Ha egy férfinak választani kell a kincs, a nő, a gyerek, a jólét és a nyomor között, eldobja a kincset, a nőt, a gyereket. [22] Ha egy férfi választút előtt áll, inkább mindent otthagy, nőt, családot, vagyont. [23]

[20] „Végignézett az asszonyokon, amint zeneszerszámaikat szanaszét dobálva aludtak. Egyesek szájából nyál folyt, testüket váladék szennyezte be, egyesek fogukat csikorgatták, (...) horkoltak. (...) Álmukban beszéltek, (...) egyesekről lecsúszott a ruha (...). Visszataszító megjelenésük láttán még inkább elment a kedve minden gyönyörűségtől (...). Eltökélte, hogy remeteségbe vonul.” *Budd 6.*

[21] „Jámbor legény, jó vőlegény (...)
Kalapáld ki jól kaszádat, faragj hozzá fanyelet is –
faragjad a fenyő tőkén, kalapáld a kapu mellett!
Mihelyt felkél a nap, vidd párodát virágos rétre:
majd meglátod, mint dől a rend, zizegve hull a zöld here.
herseg a harmatos perje, suhog a sás, sír a sóska,
fücsomók fürgén fordulnak, sarjú füvek szára szakad.
Majd megint, egy másik napon, barkácsolj buzgón bordákat,
vessél vékony vetélőket, csinálj csörlőt csavarosat,
faragj jól futó orsókat, szövéshez kellő szerszámokat.”

Kal 1.192

[22] „Mindent áldozz föl életedért – nőt is, sőt fiadat!
Megszerezhetsz újra mindent, ha életet megmarad!”

Mes 1.81.

[23] „Barátot, nőt találsz újra, földet, fiat találsz megint,
öröm, bánat megint rád lel, de másik tested nem lehet.
Asszonyodat megóvod, ha egész vagyondod rá megy is,
De amikor te vagy bajban, pénzt is, nőt is feláldozol.”

Mes 2.292.

JÁNOS: Most, hogy végighallgattunk mindenkit, jó lenne, ha eldöntené valaki, milyen is a nő? Jó vagy rossz? Gyönyör vagy kín? ... És milyen a férfi?

MODERÁTOR: Úgy gondolom, ezekre a kérdésekre ma már nem kapunk választ. Talán sohasem. De most folytassuk a bemutatkozásokkal! A Valkűr, a Finn és az Ész következnek.

A Valkűr

Származásomat tekintve a germán népcsoport női tagja vagyok. Rokonaink egész Európa területén megtalálhatók voltak. Sok csatát vívtunk a támadó rómaiakkal, több-kevesebb sikerrel. Viszonylag sokáig meg tudtuk őrizni szellemi függetlenségünket.

Felépítettük Valhallát, az őseink lakhelyét. A mi isteneink emberistenek voltak. Úgy éltek, harcoltak, szeretkeztek, mint a görögök és a rómaiak istenei. Lehet, hogy ezért is buktak el a kereszténység felvételekor, pedig az átmenet nagyon békés volt. Viking rokonaink [*Vikingfiak – az izlandi Njauðl történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1965. Ford.: Bernáth István] egy vetélkedés során tértek át a kereszténységre. Kalandozásainkról számos történet maradt fenn [*Kopasz Grim-fia Egill, Tóni Utazási Iroda*, 1995. Ford.: Bernáth István], melyekben gazdasági életünk bemutatása mellett társadalmi életünk és szokásaink is megismerhetők. [*Három izlandi történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1973. Ford.: Bernáth István]

Háborúink során kapcsolatba kerültünk a hunokkal [*Edda, óészaki mitologikus és hősi énekek*, Európa, 1985. Ford.: Tandori Dezső] és a rómaiakkal. Törvénykönyvünkben elsősorban a tulajdonhoz való jogot szabályoztuk [*A száli frank törvénykönyv. In: Chrestomatia egyetemes szöveggyűjtemény*, Osiris, 1999.]

Történelmünk során hasonló szerepet töltöttünk be északon, mint a görögök délen. Szinte az összes jelentős város alapításában részt vettünk. Szerepet játszottunk több állam megalapításában is (például a Kijevi Rusz), de Szent István is a mi segítségünkkel alapította meg a Magyar Királyságot.

Részt vettem vandál rokonaimmal Róma felperzselésében, majd átvonultunk Észak-Afrikába. Segítettem Nagy Péternek hajót ácsolni, a XVIII. századra pedig egész Európában elterjedtek rokonaink, Magyarországon például a svábok, a cipszerek, a poncichterek – felsorolni sem lehet őket. Az idők folyamán rokonaik, a búrok, még Dél-Afrikában is letelepedtek.

A legenda szerint csak a véletlenül múlt, hogy nem a német lett a hivatalos nyelv az Egyesült Államokban, hiszen eleinte szinte többségben voltunk az angolajkú bevándorlókkal szemben.

Nagyon sok író foglalkozott a történelmünkkel, a rómaiaktól kezdve a középkor és az újkor szinte minden nemzete. Lovagrendeket alapítottunk, és részt vettünk a Szentföld felszabadításában.

Megemlítenék még egy érdekességet: ahol a rómaiak jelen voltak Európában, ott alakult ki a borkultúra, a mi területeinken inkább a sörkészítés volt a jellemző.

A Finn

Láttam, amikor Ilmarinen istennő teherbe esett. Ott voltam Vejnemöjnen születésénél, láttam felnevelkedni, és végigkísértem az életét.

Elég nagy és szétterjedt népcsaládból származunk, a finnugor népcsaládból. A származásom miatt ismerem rokonaim történelmét, sorsát. Elsősorban ki kell emelnem a magyarok történetét, hiszen mi, finnek teljesen más környezetben éltünk, nevelkedtünk, mint a magyarok. Sokkal közelebb áll hozzánk Valkür északi rokonainak, a vikingek élete, életvitele, míg a magyarok közelebb állnak a Nomád rokonaihoz.

A környezetünk miatt halász, vadász, gyűjtögető életmódot kellett folytatnunk. Ló helyett rénszarvason lovagoltunk. A vikingektől eltérően, mi sokkal kevesebbet kalandoztunk, inkább a tavaink által adott lehetőséget használtuk ki, édesvízi halakat fogtuk. A hideg környezet hatására alakítottuk ki a szaunát, ami a zord északi időjárásban sok esetben emberéletet mentett. Népi hagyományaink nagyon változatosak. Sok hasonlóság mutatható ki a rokon népeinkkel, de a környezetünkben élőkkel is. A hagyományos ellenségeink a muszkák és a lappok voltak.

Összegyűjtött néphagyományaikban [*Kalevala, Európa, 1980. Ford.: Rác István.*] érdekes megfigyelni, hogy a nőkkel kapcsolatosan első helyre tettük a nőnevelés kérdését. Kicsit ironikusan és önkritikusan meg kell állapítanom, a mai nővédő szervezetek sok mindenben nem értenek egyet velünk... Hadd utaljak János barátom öregapjának egyik mondására: „Az asszony verve jó!”, vagy a Valkür egyik kijelentésére, hogy az asszonyt csak akkor lehet dicsérni, ha már elhamvadt.

A nőnevelés mellett részletesen meghatároztuk a nők és sokkal rövidebben a férfiak feladatait.

Ha valaki venné a fáradságot, a hagyományaink alapján összeállíthatna akár egy viselkedési kódexet is. A szabályok nagy része még ma, a XXI. században is érvényes lehetne.

Az Észet

Az egyik legkisebb létszámú népcsoport vagyunk a finnugor nyelvcsaládon belül. Kicsit hasonlítanak az életkörülményeink a finnekéhez. Azonosak az isteneink, és szinte a történelmünk is. A mi hagyományos ellenségeink a Valkür rokonai, a németek voltak, pontosabban a német lovagrend. Évszázadokon keresztül harcoltunk velük, több-kevesebb sikerrel.

Kis létszámunk ellenére néphagyományaink is majdnem olyan érdekesek, mint a finneké. Hagyományaink felélesztése során elkövettünk néhány hibát: megteremtettünk olyan hősokeket is, akik nem is szerepeltek eredeti hagyományainkban. Ezek mellett Kalev fia, Kalevipoeg volt a mi történelmünk legismertebb hőse. [*Kalevipoeg. Észet nemzeti eposz, Európa, 1960. Ford.: Bán Aladár.*]

Az első K: a gyermek (Kinder)

MODERÁTOR: Nézzük a következő témát!

JÁNOS: Az öregapám egyik testvére nagyon régen külföldön járt, valcolt. Eljutott Bécsen keresztül német földre, ahol a három P-hez hasonló jelenséggel találkozott: a három K-val. Mielőtt valaki félreértené, kérdezzük meg a Valkúrt, mit jelent ez a három betű.

VALKÜR: Kinder, Küche, Kirche. Lefordítva: gyerek, konyha és templom. Egy időben ez volt a német, a germán nők vágyálma.

MODERÁTOR: Köszönöm az ötletet. Beszéljünk először a gyerekekről, ki hogyan látja ezt a témát.

VALKÜR: A megfajtás az én érdemem, ezért én kezdem. Nálunk ismert volt a cseregyerek szokás, amikor a gyerekeket családok között kicserélték és átadták nevelésre. [1] Ennek sok előnye származott, egyrészt idegen szokásokat ismert meg a gyerek és szinte családi kapcsolatot épített ki a másik családdal és viszont, ami a későbbiek folyamán gyümölcsözőnek bizonyult.

Sajnos volt egy régi szokásunk is, melyet a kereszténység felvételéig gyakoroltunk: az újszülött gyerekek egy részét – elsősorban a leánygyermekeket – kiraktuk a hóba elpusztulni. [2] Igaz, hogy ez a szokás csak az északi területeken dívott.

JUSZUF: Nálunk megvolt ez a szokás egészen Mohamed, a Próféta fellépéséig. Ezért is tiltotta meg Allah, hogy a szegénységtől félvén tilos az újszülöttek homokba temetése [3], megölése [4].

JÁKOB: A mi őseink is áldoztak a hamis isteneknek – Moloknak – gyermekeket, de ezt Mózes megtiltotta. [5] Általában a gyermekeket elégették [6], előfordult az is, hogy az idéetlen újszülötteket elásták. [7]

Amikor Ábrahám fel akarta áldozni az Isten kívánságára a fiát, Izsákot, az Isten egy régi pogány szokással tette próbára Ábrahámot. [8]

A GÖRÖG: Ha már mindenki ennyire őszinte, én csak egy dolgot mondok, amit mindenki ismer: Tajgetosz.

[1] „Volt még Ásgrimrnak egy nevelt testvére is” [aki más családban nevelkedett] *Nja 1.104.*

[2] „...Kezdődik pedig a törvény akképpen, hogy ebben az országban minden ember kereszténnyé váljék, és az egyistenben higgyen, Atyában, Fiúban és Szentlélekben, a hajdan volt bálványistenekben való hitét odahagyja, újszülöttet pusztulni ki ne tegyen, és lóhúst többé ne egyék. Sújtsa száműzetés, aki ezen rajta kapott, ám ha titokban cselekedé, büntetés ne érje.” *Nja 2.19.*

[3] „Ne öljétek meg a gyermekeiteket szegénység miatt.” *Kor 6.151-152.*

[4] „És ne öljétek meg gyermekeiteket a szegénységtől félve.” *Kor 17.31.*

[5] „Valaki (...) odaadja az ő magzatát a Moloknak, (...) a földnek népe kövezzé agyon kővel. (...) Én is kiontom haragomat az ilyen emberre.” *Móz 3.20.1*

[6] „Mégfertőztette, (...) hogy senki az ő fiát, vagy lányát át ne vihesse a tűzön Moloknak.” *Kir 23.10.*

[8] „Vedd a te fiadat ama te egyetlenedet, a kit szeretsz, Izsákot és (...) áldozd meg ott égő áldozatul.” *Móz 1.22.2.*

[7] „Vagy miért nem lettem olyan, mint az elásott, idéetlen gyermek, mint a világosságot sem látott kisedek.” *Jób 3.16.*

VALKŰR: Hadd vegyem vissza a szót! Előbb említettem a cseregyerek szokást. Ez annyira általános volt, hogy ha egy gyerek nem ilyen körülmények között nevelődött, külön megjegyezték. [9]

[9] „Mindhárman odahaza nőttek fel.”
Gir 71.

JUSZUF: Egy gondolat erejéig én is visszatérek a gyermekgyilkosságokhoz. Sajnos a természeti viszonyaink olyanok voltak, hogy felesleges száját nem tudtunk etetni, ezért ástuk el gyakran a leánygyermeket. [10] Hála a Prófétának, később ezt a szokást elhagytuk, mivel Allah megtiltotta.

[10] „Ha valamelyiküknek leánygyermek születését hozzák hírül, orcája elsötétedik. (...) Elrejtkezik az emberek elől a rossz miatt. (...) Vajon megtartsa-e őt a szégyenre, vagy rejtse el őt a homokba?”
Kor 16.58-59.

JÁNOS: Ilyen baromságot! Egy gyermeket megölni csak azért, mert leány? Arra senki sem gondolt, hogy nő lesz belőle?

JUSZUF: Jogos János megjegyzése, viszont figyelembe kellett vennünk, hogy egy leánygyermek fele annyit ért, mint egy fiú. [11]

[11] „A fiúgyermeket (...) annyi illeti meg, mint amennyi két leánygyermek része.”
Kor 4.11.

AZ EGYIPTOMI: Barbárok. A mi törvényeink szerint, aki elvette a gyermek szája elől a tejet, annak a túlvilágon felelnie kellett tettéért. [12] Ez az előírásunk is a humánus gondolkodásunkat igazolja.

[12] „Gyermekek szájától nem vontam meg a tejet...”
Egy 2.19.

JÁNOS: Nahát, nahát... Ez szép és jogos, de miért is kell addig várni, amíg az illető eltávozik? Miért is nem lehetett azonnal felelőssé tenni őt?

AZ EGYIPTOMI: Azért, mert a törvényeink ezt írták elő. Szinte minden törvényünkben így van, hogy az ember a tetteiért a túlvilágon számol el.

MODERÁTOR: Így van, de a bűn és bűnhődés kérdését tegyük el későbbre.

A MEZOPOTÁMIAI: Mi a gyermekekkel kapcsolatban csak arra figyeltünk, hogy ne szakítsuk el a családjától. [13]

[13] [A bűnös]
„fiút apától elszakított,
apát fiútól elválasztott,
leányt anyától elszakított,
anyát leánytól elválasztott.”
Agy 106-110

JÁNOS: Ennyi?

A MEZOPOTÁMIAI: Igen. A gyermeknek a családban kell felnőnie.

[14] „Meg vagyon írva, hogy fiú,
lány ha hétéves lett, egymás mellé
le nem ülhet!”
Maj 2.235.

A KÍNAI: Részben igazat kell adnom Juszufnak, mert mi is szétválasztottuk a gyermekeket nemük alapján, és külön neveltük őket. [14]

[15] „Mert uralkodás dolgában nem tesznek különbséget férfi és asszony között- mindnyájan fegyvert ragadtak.”
Tac 17.

VALKŰR: Nevetséges felfogás! A férfi és nő egyforma, egyenrangú, [15] a férfiak és nők, tehát a fiúk és leányok öltözete is egyforma. [16] Mi a gyermekek számát – kivéve az északi részen élőket – sohasem

korlátoztuk, mert a gyermekgyilkosság gyalázatos tett. Sohasem tettünk különbséget a gyermekek között annak alapján, hogy rabszolga, harcos vagy a törzsi vezető gyermeke volt. [17]

A KÍNAI: Mi, kínaiak mindig is család- és egyben gyermekszeretők voltunk. Sajnos előfordult, hogy egy-egy fiú- vagy leánygyermek meghalt. Ilyenkor az elhunyt gyermekeknek esküvőt rendeztünk, összeházasítottuk őket. [18] Nincsen rajtunk kívül még egy olyan kultúra, amely ennyire gyermekcentrikus lenne.

A PERZSA: Mint mindenhol, nálunk is előfordult, hogy kiraktuk a gyermekeket. [19] De az vesse ránk az első követ, aki nem cselekedett ilyent. Mózeszt is a Nílusra bízta, Romulust és Remust egy farkas nevelte fel. Lehetne folytatni...

[19] „Az ormon kitették a csöpp gyermeket: idő telt, idő múlt a gyermek felett.” *Fir 47.*

[16] „És nem más a női viselet sem, mint a férfiaké. (...) Csupaszon hagyják alsó- és felsőkarjukat, de még mellük egy része is fedetlen.” *Tac 50.*

[17] „A gyerekek számának korlátozását vagy egyetlenegy megszületettnek a megölését is gyaláznak tartják: többet érnek itt a jó erkölcsök, mint másutt a jó törvények. (...) Gyermekkorában az urat és szolgát semmiféle nevelési kényeztetésről meg nem különböztetnéd: ugyanazon állatok között, ugyanazon földön cseperednek fel, míg csak a kor külön nem választja a szabadon születetteket, az érdem a magáénak ismeri el őket.” *Tac 51.*

[18] „Ha egy embernek van egy lánya, aki házasság előtt meghal, a másíknak meg fia, aki szintén házasság előtt hal meg, akár négyesztendő korában: az elhunytak szülei, mikor a fiú a házasságra alkalmas kort elér, nagy lakodalmat csapnak, összeházasítva a halott legényt meg leányt. (...) Házassági szerződést is kötnek. Ha a házassági szerződés elkészül, egy halottidéző tűzbe vetve elégeti (...), aztán nagy menyegzőt rendeznek, itt is, ott is élelmiszert helyeznek el. (...) Majd két bábut, egy legény meg egy leány formájút, egy igen szépen feldíszített járműre ültetnek. (...) Nagy hejehujával (...) a bábukat (...) elégetik. (...) Papírból kívágnak szolgákat, (...) pénzeket, (...) szerszámokat, (...) ezeket is elégetik. (...) Ilyenformán a halott a túlvilágon hozzájut a tényleges értékhez.” *Pol 124-125.*

A HINDU: A gyerekekről? Hát igen, vannak. Ha nagy gondom van, nem számít sem a gazdagság, sem a vagyon, sem a gyerek, sem a család. [20] Otthagynom őket. [21]

Persze ezt a kijelentésemet nem kell nagyon komolyan venni. Komolyan vesszük a gyermekeket, hiszen egy gyermek tanácsát is meg szoktuk fogadni, ha bölcs dolgokat mond. [22]

MODERÁTOR: József még nem mondta el a véleményét.

[20] „Családért hagyd el a személyt és faluért a családot! Országért hagyd el a falut s életedért az országot!” *Mes 1.81.*

[21] „Barátot, nőt találsz újra, földet, fiat találsz megint, öröm, bánat megint rád lel, de másik tested nem lehet. Asszonyodat megóvod, ha egész vagyondod rá megy is, De amikor te vagy bajban, pénzt is, nőt is feláldozol.” *Mes 2.292.*

[22] „A gyereket se fitymáld le, ha bölcs dolog, amit beszél, De a papra se adj semmit, ha ostoba tanácsot ad.” *Mes 2.330.*

JUSZUF: Nem is csodálkozom ezen. Jó, hogy József hallgat, mert nem tudná megmagyarázni azt, amikor ellenünk, a muzulmánok ellen a Szent Sír felszabadítása érdekében gyermek

keresztes hadjáratot indítottak. Mondanom sem kell a gyermek keresztes „vitézek” a rabszolgakereskedőknél kötöttek ki.

JÁNOS: Az öregapám szokta volt mondani: „A gyerek kicsi, de nem hülye.” De ez már tömény volt, inkább ugorjunk. Menjünk imádkozni!

A második K: a templom (Kirche)

MODERÁTOR: Jánosnak megint igaza van. Beszéljünk a második K-ról, a templomról (Kirche)!

VALKŰR: Nem értek egyet a templommal mint építménnyel. Szerintünk a templom teljesen felesleges. Az égieknek teljesen mindegy, hol imádkozunk. Az Isten nem szereti a kötöttséget, a zárt falakat. Az Isten szabad – ott él, ahol akar. [1]

MODERÁTOR: De a germánok ekkor még nem voltak keresztények.

A RÓMAI: A Valkűrnek igazat kell adni. Az istennek nincs szüksége zárt falakra, templomokra, pénzre, vagyonra. Az Istennek nincs pénze – az Isten meztelen. [2]

AZ EGYIPTOMI: Miért is kell az istent valahol zárt helyen imádni? Hiszen az istenek bennem, bennünk születnek újjá. [3] Halálunk után jön a számonkérés. Alaptörvényeink szigorú büntetés rónak ki arra, aki az isteneknek járó adományokat ellopja. [4]

A MONGOL: Nekünk van egy égi istenünk, akinek teljesen mindegy, hol áldozunk. [5]

JÁKOB: A templom az isten lakhelye.

JÓZSEF: Mi csak imádkozunk: „Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy...”

JUSZUF: Nekünk nem annyira fontos a templom. Az a lényeg, hogy Mekka felé fordulva imádkozunk. [6] Nagyon fontos, hogy útközben is a kötelező imádságokat el kell mondanunk. Az áldozat Istennek – Allahnak – nagyon fontos. De teljesen felesleges dolognak tartjuk, hogy ha feláldozunk valamit, azt elégezzük. Inkább odaadjuk a szegény embereknek, hogy a feláldozott tevét egyék meg, mert nem az áldozat fontos, hanem a tett. [7] Minek pazaroljunk el olyasmit, amire másnak szüksége van?

[6] „Bárhonnan is lépsz ki, fordítsd orcádat a Szent Mecset felé!”
Kor 2.150.

[1] „Egyébként az égiek nagyságával összeegyeztethetetlennek tartják, hogy az isteneiket falak közé zárják, vagy akármilyen emberi vonások hasonlatosságára formálják: ligeteket és berkeket tisztelnek, mint szent helyeket, és isteneik nevével nevezik azt a titokzatosságot, amelyet csak áhítatban látnak.”
Tac 44.

[2] „A pénz nem tesz egyenlővé az istennel: az istennek nincs pénze. (...) az isten meztelen.”
Sen 260.

[3] „Így szól az isten: (...) Életre keltem benned.”
Egy 1.65

[4] „Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.”
Egy 2.20

[5] „Vallásukban a következő szokásokat követik. Azt állítják, hogy van egy legmagasabb Egisten, akit naponta füstölő áldozattal ünnepelnek, de csupán a testnek és léleknek egészségéért imádkoznak hozzá. Van emellett egy másik Natigáj nevű istenük is, akiről azt mondják, hogy a föld istene, és gondot visel asszonyaikra, gyermekeikre, állataikra és vetéseikre.”
Pol 120.

[7] „Az áldozati tevét (...) amikor holtan ledőlnek, egyetek belőlük, és adjatok enni, annak, aki alázatosan kér, s annak, aki bár szegény nem kér. Sem húruk, sem vérük nem jut el Allahhoz, ám a tőletek jövő istenfélelem eljut hozzá.”
Kor 22.36-37.

JÁKOB: Igazat adok Juszufnak. Gondoljunk vissza az első gyilkosságra, Káin és Ábel történetére!

MODERÁTOR: Beszéltünk röviden a templomokról, ahol az istenekhez imádkozni lehet. Most folytassuk azzal, hogy az isteneket ki hogyan és milyen formában ábrázolta.

JÁNOS: Én a következőt figyeltem meg. A templomok némelyike egyszerű, némelyike aranyozott, hatalmas, szinte agyonnyomja az embert. És vannak az utak szélén a pléhkrisztusok. Régebben minden feszület előtt volt virág. A templomok azt a célt szolgálták, hogy az emberek összegyűljenek, beszélgessenek és a mise vagy istentisztelet után poharazgassanak. Minden településen a templom mellett volt a kocsmá. Úgy lehetett odatalálni, hogy ahol biciklik voltak, az volt a kocsmá.

AZ EGYIPTOMI: Templomaink belsejében általában ábrázoltuk az isteneinket. Sokuk ember alakú volt, de számos állatfejű vagy -testű isten is szerepelt. Majdnem minden dolognak volt egy-egy istene, és szinte minden csoport más és más istent imádott.

A GÖRÖG: Nálunk is szinte mindennek volt istene: fűnek, fának, pataknak...

A NOMÁD: Akárcsak nálunk.

MODERÁTOR: Ne vesszünk el a részletekben. Megállapítottuk, hogy minden csoportnak, nagycsaládnak törzsnek volt egy-egy istene, akit tiszteltek, akihez imádkoztak, és akit általában szoborként vagy valamilyen formában – például totemoszlopként – örökítettek meg.

JÁKOB: Ez mind igaz, de szeretnék röviden idézni valamit:

„Ne legyen néked idegen istened én előtttem.
Ne csinálj magadnak faragott képet. (...)
Ne imádd és ne tiszteld azokat. *Móz 2.20.3-5*

JÓZSEF: Mielőtt áttértünk volna az egyistenhitre, nálunk is rengeteg isten volt, sok mindent és mindenkit kellett imádnunk, ezért tiltottuk meg később mi is a bálványoknak történő áldozást, [8] valamint az isten ábrázolását. [9] De hadd tegyem fel a kérdést: Ki látta az Istent? Ki tudja, hogy néz ki?

JUSZUF: Akkor miért vannak a keresztény templomokban szobrok és képek nagyon nagy számban?

JÓZSEF: Mi csak a bálványok ábrázolását, imádását tiltottuk meg, Jézus és az angyalok ábrázolását nem. És különben is a vallás magánügy. Amikor mi imádkozunk, azt a belső szobában tesszük, és nem a nagy nyilvánosság előtt, mint Juszuf és társai. Ők bárhol is vannak, az adott időben előveszik az imaszőnyeget, és Mekka felé fordulva imádkoznak naponta ötször is.

JUSZUF: Ez igaz. De mi ezzel összefogjuk az embereket, nem titokban imádkozunk. Mindenki láthatja, hogy a mi vallásunk, a muzulmán vallás összetartja az embereket, közösséget teremt. Közös az imádkozásunk nyelve, a

[8] „Hogy tartózkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a fűlvaholt állatoktól és a paráznaságtól: melyektől ha megóvjátok magatokat, jól lesz dolgotok. Legyetek egészségben.”

Csel 15.29.

[9] „Mivelhogy azért az Isten nemzetsége vagyunk, nem kell azt gondolnunk, hogy aranyhoz, vagy ezüsthöz, vagy kőhöz, emberi mesterség és kitalálás faragványához hasonlatos az istenség.”

Csel 17.29.

Korán nyelve. Az emberek milliói nem értik meg egymás, csak akkor, ha imádkoznak, mert a mi imáinkat mindenki érti, legyen az arab, török, perzsa vagy bármilyen anyanyelvű.

JAKOB: Maga Flavius Josephus is törvényellenesnek tartotta a templomokban a szobrokat, képeket. [10]

JÁNOS: Látom, élesedik a vita.

JAKOB: Mi azért tiltottuk meg a bálványok faragását és imádását, hogy az emberek egyetlen istent imádjának.

[10] „Törvénytelen dolog szobrokat, mellszobrokat vagy bármilyen élőlénynek a faragott képét elhelyezni a templomban.”
Flab 129.

JUSZUF: Mi is azért tettük ugyanezt, hogy az emberek az egy Istent, Allahot imádják.

JÓZSEF: Jézus nem azért jött a világra, hogy békességet teremtsen, hanem azért, hogy viszályt támasszon az emberek között. Így az emberek az Istent imádják, szeretik és nem egymást. [11]

JUSZUF: Akkor miért kellett templomokat építeni, szobrokat állítani, holott József már korábban utalt rá, hogy imádkozni csak a belső szobában szabad? Miért építettek a keresztények hatalmas templomokat, katedrálisokat? De hadd válaszoljak én magam a saját kérdésekre! Minden nagyobb helyen volt egy-egy szentnek valamilyen maradványa vagy a Krisztus keresztfájából egy szálla, és a keresztények ide jártak zarándokútra. Közben kiépítették a városokat, vásárokat rendeztek, a zarándokok ajándékot, alamizsnát adtak.

[11] „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy békességet bocsássak e földre, nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem hogy fegyvert.
Mert azért jöttem, hogy meg hasonlást támaszszak az ember és az ő atyja, a leánya és az ő anyja, a meny és az ő napa közt:
És hogy az embernek ellensége legyen az ő házanépe.
A ki inkább szereti atyját és anyját hogynem engemet, nem méltó én hozzám: és a ki inkább szereti fiát és leányát, hogynem engemet, nem méltó hozzám.”
Máté 10.34-37.

JÓZSEF: Visszakérdezek: Mi is az a „Ház” Mekkában, és miért zarándokolnak a muzulmánok oda?

JUSZUF: Ebben a Házban őrizzük a Kába-követ. Minden muzulmánnak életében egyszer el kell zarándokolnia ide. Ez a muzulmánok szent helye.

JÓZSEF: Ugyanaz, mint nálunk a katedrálisok. Jeruzsálemet, a Szent Sírt is zarándokhellyé tettük.

JUSZUF: Valami van benne. De meg kell jegyezni, hogy mi tettünk elsőnek zarándokhellyé egy települést, ezzel a keresztény időszámítás szerint 600 évvel megelőztük a nyugat-európai vásárvárosok kialakulását.

JÓZSEF: Ez volt ugye az a hely, ahol zarándok karavánok kifosztásával szerzett zsákmány egy részét a rablók felajánlották Allahnak és a Prófétának. [12]

[12] „A zsákmány Allahot és a prófétát illeti.”
Kor 8.1.

JUSZUF: Ezt igazán nem kellett volna mondani, hogy rablásból, törvényes rablásból éltünk. Ha már itt tartunk, a zsidók Mózes vezetésével nem rabolták ki egész Egyiptomot, amikor a

kivonulásuk előtt kölcsönkérték a szomszéd nem zsidók arany- és ezüstedényeit, és magukkal vitték azokat? [13]

JÁKOB: Mohamed visszavezette a családfáját egészen Ábrahámig.

JÁNOS: Az öregapám egyik ismerőse a családja történetét egész Attiláig, sőt Nagy Sándorig vezette vissza. Azt szokta volt mondani, mindig vannak olyan emberek, akik vélt vagy valós őseikkel dicsekednek teljesen érdemtelenül, mert egy leszármazás nem érdem, csak véletlen.

[13] „Kérje azért minden asszony az ő szomszédasszonyától ezüst edényeket és arany edényeket és ruhákat: és rakjátok azokat fiaitokra és leányaitokra, s így fosszátok ki Égyiptomot.”

Mózes 2.3.1-22.

JUSZUF: Ne élezzük ki ennyire a vitát! Még annyit kérdezek Józseftől, Keresztelő János mire alapozta azt a kijelentését, hogy ő csak vízzel keresztelt, de az utána jövő a Szentlélekkel és tűzzel? [14] Netán előre látta a jövőt, és megjósolta az inkvizíciót és a kereszténység tűzzel-vassal történő elterjesztését az egész Földön?

[14] „Én ugyan vízzel keresztellek titeket megtérésre, de a ki utánam jő, erősebb nálamnál (...) Szent Lélekkel és tűzzel keresztel majd titeket.”

Máté 3.11-12.

Kérdezzük meg a Valkúrt vagy az eddig még nem szereplő indiánok vagy a hinduk véleményét!

MODERÁTOR: A témát ezzel lezárjuk! Ilyen jellegű vitának nincs helye. Később visszatérünk egy külön beszélgetésben arra, ki hogyan terjesztette vallását, és ki hogyan látja más vallások elterjesztését.

A harmadik K: a konyha (Küche)

MODERÁTOR: Folytassuk a konyhai felszereléssel!

JÁNOS: Kell egy bogrács, egy merőkanál, kés, kanál, vágódeszka, egy liter pálinka, egy farkaskutya és egy kiló hús. Valamint fagyasztott készétel.

MODERÁTOR: De minek a kutya és a hús?

JÁNOS: Hát hogy a kutya megegye a húst. Azért kell a mirelit kaja.

MODERÁTOR: És a pálinka?

JÁNOS: Az a szakácsé, azaz az enyém.

MODERÁTOR: Félre a tréfával, adjuk át a szót a Rómainak!

A RÓMAI: Részletes leírásaink vannak a konyhák működéséről. Cato például könyvében nemcsak a konyhafelszereléseket ismertette, de megadta egy nagybirtok létszámgigényét, a fenntartáshoz szükséges eszközök listáját, ami a borkészítést is magába foglalja. [1] A listán természetesen szerepelnek a gabonafeldolgozás és a kenyérsütés eszközei, [2], valamint az áldozati kalács elkészítéséhez szükséges eszközök. [3] Egyébként felismertük a káposzta gyógyító hatását is. [4]

[1] „100 iugeriumos szőlő ültetvényt így kell berendezni: kell a felügyelő, a felesége, 10 munkás, 1 ökorhajtó, 1 szamaras, 1 őr a füzesbe, 1 kanász, összesen 16 ember: 1 pár ökör, 1 pár kocsihúzó szamar, 1 malomvonó szamar: 3 teljes felszereltségű sajtoló, hordók 800 culleus űrtartalmat kitevő mennyiségben, amelyekben 5 szüret termését lehet elhelyezni, 20 hordó a törkölynek. 20 hordó a gabonának, minden hordóra külön fedők és védőfedelek, 6 sással befönt urna, 4 sással bevont amphora, 2 tölcser, 3 vesszőből font szűrő, 3 szűrő a borvirág kimeréséhez, 10 korsó a mustnak: 2 szekér, 2 eke, 1 szekérhez való járom, 1 szőlőskertben használatos járom, 1 szamaras járom, 1 kerek bronztál, 1 malomhoz való áttétel, 1 culleus méretű rézüst fedővel, 3 vashorog, egy culleus méretű főzőüst, 2 vizeskorsó, 1 öntözőkanna, 1 tál, 1 vizesbögre, 1 tálca, 1 vizesvödör, tálca, merőkanál, lámpatartó, csöbör, 4 ágy, 1 pad, 2 asztal, 1 dagasztóasztal, 1 ruhásszekrény, 1 rakodószekrény, 6 hosszú lóca, 1 kúthajtó kerék, 1 vasabronccsal bevont mérőmódus, 1 félmódus mérésre, 1 öblítőkád, 1 medence, 1 kád a csillagfürtnek, 10 kis hordó. 2 ökorre való szerszám, 3 szamarra való szerszám pokróccal, 3 teherhordó nyereg, 3 vesszőkosár a seprőnek, 3 szamaras malom, 1 kézimalom: vasszerszámok: 5 nádvágó sarló, 6 lombvágó sarló, 3 fanyeső kés, 5 balta, 4 ék, 2 ekevas, 10 vaslapát, 6 ásó, 4 lapát, 2 négyfogatú borona, 4 trágyahordó fonadék, 1 kákából font trágyahordó kosár, 40 szüretelő kés, 10 gyomirtó kés. 5. 2 hordozható tűzhely, 2 fogó, piszkavas, 20 kisebb amerikai kosár, 40 kosár, vagy teknő ültetéshez, 40 falapát, 2 teknő, 4 matrac, 4 takaró, 6 párna, 6 ágyterítő, 3 törülköző, 6 rabszolgának való rongyruha.” *Cat 111-113.*

[2] „Dagasztott kenyeret így csinálj: moss kezet, és alaposan mosd ki a mozsarat is. Öntsd a lisztet a mozsárba, fokozatosan adj hozzá vizet, és finoman gyúrd meg. Mihelyt jól meggyúrtad, formáld ki és cserépfedő alatt süsd meg.” *Cat 185.*

MODERÁTOR: Nézzük a másik mediterrán lakót, a Görögöt.

A GÖRÖG: Az előzőekben, a mindennapi kenyerről szóló beszélgetésben már említettem, hogy mi találtuk fel a grillezést, amihez két darab deszka szükséges, melyekre felerősítjük a húst, majd a tűz melege azt szép pirosra sūti. [5] A disznó zsírját űstökben sūtöttük ki. [6] Az úti élelmet kétfűlű edényekbe és börtömlőkbe tettük. [7] A tej feldolgozása során a sajt gyártásához kádat használtunk, [8] a nyert túrót és sajtot fonott kosarakban tároltuk. [9]

[5] „Nagy húsos – deszkát helyezett el a tűz sugarában, háthúst tett oda, bárányét s a kövér kecskéet és vele hízlalt disznónak háj – fedte gerincét.”
HomI 151. (IX. 206-208.)

[6] „Mint forr bévűl az űst, ha hatalmas láng van alatta, mert hízlalt sertés zsírját olvasztja a lángon.”
HomI 376. (XXI. 362-363.)

[7] „Menj házadba, s a kérők közibe keveredvén, vedd csak az útravalót és rakd már minden edénybe, kétfűlű korsóba bort, s lisztet, a férfiak étkét jó börtömlőkbe.”
HomO 468. (II. 288-292.)

[8] „Ott aszalók rogyadoztak a sajttól. (...) Telve savóval minden edény, kád, sajtár, mibe fejni szokott ő.”
HomO 567. (IX.219-222.)

[9] „Végre leült, mekegő kecskéit, fejte juhait is, mindegyiket rendben, s kicsinyét odaküldte alája. Erre megaltatván a felét a fehérszínű tejnek, átsajtolta, s a túrót fonott kosarakba helyezte és a felét öntötte edénybe, hogy innivalója hogyha kívánja, legyen, s vacsorához hogy legyen ottbenn.”
HomO 567. (IX.244-249.)

[10] „Ott a tűzön kecskék bendője rotyog, vacsoránkhöz tettük föl, vérrel, hájjal duzzasztva dagadtra.”
HomO 700. (XVIII. 45-46.)

A NOMÁD: A fő konyhai eszközünk egy fazék, amiben főzhettünk, és börtömlők, amiben a tejet, kumiszt tároltuk. Felmerülhet a kérdés, hogy mi is az a kumisz. A kumisz kanca tejéből készült. A kifejt kancatejet a teve gyomrából készült tömlőbe tettük, [11] ahol a tejben levő tejcukor alkohollá bomlott el. Így egy enyhén alkoholos üdítő italt nyertünk.

[3] „Áldozati kalácsot így csinálj: mozsárban jól morzsolj szét 2 font túrót. Mikor jól szétmorzsolad, tégy hozzá egy font búzalisztet, vagy ha finomabbat akarsz, fél font finomlisztet, és jól keverd össze a túróval. Üss bele egy tojást, és keverd jól hozzá. Ezután formáld ki kenyérré, tégy alá babérlevelet, forró tűzön cserépfedő alatt lassan sűsd ki.”
Cat 185.

[4] „A káposzta minden főzeléknövény között a legelső. Vagy főve, vagy nyersen fogyaszt. Ha nyersen eszed, mártogasd ecetbe. Nagyszerűen segíti az emésztést, javítja a gyomrot, vizeleted minden bajra orvosság lesz tőle.”
Cat 156.

A NOMÁD: A mindennapi kenyerrünkkel kapcsolatban már elmondtam, ha nem volt edényünk, akkor az elejtett állat bendőjébe téve főztük meg a húst.

A GÖRÖG: Elfelejtettem mondani. Mi is. [10]

[11] „Egy-egy kanca fejése ¼-½ liter rendkívül édes, erősen aromatis, kevés zsírtartalmú tejet szolgáltat, melyet egy, rendszeresen tevégyo-morból készült bőrkannákban, az úgynevezett köünákba fogtak fel. A köünökök tartalmát egyszerűen átöntik egy piramis alakú, az embernél is magasabb, szaba, vagy szava nevezetű börtömlőbe, melyben az erjedést az abban évtizedek óta felhalmozott erjesztő anyagok indítják meg.”
Alm 316-317.

JUSZUF: Egyszerű volt, amikor háborúztunk. Kellett az elfoglalt terület, annak lakói a lisztet teknőkben megdagasztották, készítettek egy nagy gödröt vagy árkot, azt kibélelték, tüzet raktak, és abban az árokban megsütötték a kenyeret nekünk. [12]

A MEZOPOTÁMIAI: A Rómait kivéve senki sem használt annyiféle edényt, mint mi. Ezt onnan lehet tudni, amikor kihallgattuk a tamariszkusz és a pálma vetélkedését, dicsekvését, melyikükből miféle dolgokat lehet elkészíteni. [13]

A VALKÜR: A kecske- és birkatej feldolgozása miatt ki kellett alakítanunk egy technológiát, amely szerint előkészített formákba téve préseltük a sajtot, hogy tovább lehessen tárolni. [14]

[14] „Látnivaló volt akkor, hogy az asszonyoknak egy egész kerek sajtot adtak volt Hlidarendiben, szeletekre vágva.” *Nja 1.180.*

[15] „Sölvi nevezetű, és egy nagy üstben főzte a húst. (...) Ezzel megragadta Sölvit, fölemelte, és fejével előre belehajította a húsos üstbe.” *Nja 2.191-192.*

[12] „Ennyi és ennyi ezer mérő finom lisztet hozván néhány ezer teknőbe tésztát készítettek s a kenyerek nagyságának megfelelően várarak gyanánt gödröket ástak s azokban szépen tüzet raktak és az egész tésztát azokba a gödrökbe töltötték. Föléje szitált hamut hintettek, e fölé pedig és oldalt tüzet raktak. Hét óra múlva a tüzet eloltották, az árkokból annyi és annyi emberrel a kiszedték, némely égett helyeiket késekkel levágták s azután a vendégség helyére hozták.” *Csebi 143.*

[13] „Tányéromból eszik a király, serlegemből kortyint a királyné, tálamból laknak jól a hercegek, kosaraimból a katonák, a pék ládából meri ki a lisztet, takács vetélőmmel vetél, engem ölt fel az induló sereg” *Agy 31.*

JÁNOS: Közbe kell szólnom. Mi is feldolgoztuk a tejet, sőt az egyetlen magyar eredetű sajt, a Teasajt gyártásának kidolgozása során a népi hagyományok figyelembe vételével készült el a gyúrási, sajtgyártási technológia.

VALKÜR: A viking rokonaink nagy üstökben főzték a húst. [15]

A TIBETI: Szerzeteseink legfontosabb konyhai edénye az alamizsnagyűjtő szilke volt.

AZ ÉSZT: Mi is sokféle ételt főztünk-sütöttünk. [16]

[16] „Finom étel fő az üstben,
Apánk vacsorája van benn,
Ferdeképű apó kosztja,
Fanyar anyóka falatja:
Kajla lányok kását kapnak,
Leves jut a rokonoknak.
Ha minálunk lakzit ülnek,
Nekidülnek az evésnek:
Orjás marhát vágnak arra,
Ökröt ölnek a nagy torra: ...
De ma koldus lakzi készül,
Éhes bendők ebédjéül:
Jávör fele fő csak máma,

Vénhedt vadkan lapockája,
Medve mája meg a lépe,
Fia – farkas friss veséje...
Vén anyóka vacsorázik.
Maradékot kutya kapja,
Fezék alját meg a macska:
Kotradék jut a kuktának,
Hulladék a szolga – szájnak.
Lánykák külön kosztom élek,
Mást esznek a szösze szépek,
Mit agg anyóka készít,
Táltos tűzön sütvé nekik.”

Kalp 175-176.

A FINN: Természetesen az asszonyok feladata volt a darálás, őrlés, kenyérsütés. [17]

A GÖRÖG: Nálunk is a nők darálták a gabonát.

JÁKOB: Nem teljesen konyhai eszköz, de a főzéshez marhatrágyát használtunk, mivel az emberi gané használatát mint tüzelőanyagot a törvényeink tiltották. [18]

A NOMÁD: Ez a tény említésre sem méltó. A nomádok, legyenek beduinok, tatárok, mongolok vagy magyarok, mind a növényevő állatok trágyáját használták tüzelőanyagnak.

JÁNOS: Ha már itt tartunk a konyhai felszerelésnél, beszéljünk az étkezésről is!

[17] „Megmondom én, mit kell tenned. (...) most morzsolnod, majd darálnod, lisztet őrlöd és szítalod, frissen a forráshoz futnod, kerek kenyeret gyúrnod, hasábfát a házba hoznod, kemencét forróra fűtöd, sok kenyeret kell kisütnöd, lágy kalácsot készítened, edényeket mosogatnod, öblös kannát öblögetned!”

Kal 1.181

[18] „És monda nékem: Nézd, marhaganéjt engedek néked emberi tűzeg helyett, hogy annál süsd meg a te kenyeredet.”

Ezé 4.15.

Az étkezés

MODERÁTOR: Nézzük akkor meg azt is, hogy mi készül a konyhában. Beszéljünk egy pár szót az étkezésről!

A GÖRÖG: Az ételek összetétele határozta meg a test méretét. Az egyszemű Küklopsz sokkal természetesebb volt, mint a búzafogyasztó halandó. [1] [2]

A PERZSA: Hósang, a bölcs tanította meg az embereket szántani, vetni. Azelőtt csak gyökereket ettek. [3] Ahrimán azon mesterkedett, hogy a zöldség helyett húst egyenek az emberek. [4]

JÁKOB: Az ételek közötti különbség volt az oka az első testvérgyilkosságnak, amikor Káin és Ábel áldozatot mutattak be az Istennek, és az Isten szívesebben fogadta Ábel húsáldozatát, mint Káin növényáldozatát.

Az egyik királyunk összehasonlította az ételek hatását az emberekre. Két csoportot vett: az egyik csoport csak növényeket evett, és vizet ivott, míg a másik a királyi konyhán étkezett. Tíz nap elteltével a növényeket fogyasztó csoport sokkal jobban nézett ki, mint a királyi lakomákat élvezők. [5]

[5] „Tégy próbát, kérlek, a te szolgálóiddal tíz napig, és adjanak nekünk zöldségfélét, hogy azt együnk, és vizet, hogy azt igyunk. Aztán mutassátok meg néked a mi ábrázatunkat és amaz ifjak ábrázatát, a kik a király ételével élnek, és a szerint cselekedjél a te szolgálóiddal. És engede nekik ebben a dologban, és próbát tőn velök tíz napig. És tíz nap múlva szebbnek látszék az ő ábrázatuk, és testben kövérebbek valának mindazoknál az ifjagnál, a kik a király ételével éltek vala.”
Dán 1.12-15.

A RÓMAI: Én rövid leszek. Seneca megállapította, hogy a sok étel nem tesz jót az elmének. [6] A súlyosabb testnél fulladozik a lélek. Maga Seneca is kísérletképpen egy évig nem evett húst, s a szelleme mozgékonyabb lett. [7]

[1] „búzafogyasztó földi halandó”
HomO 456. I.349.

[2] „Roppant természetű szörny, nem olyan, mint búzafogyasztó férfi.”
HomO 566. IX. 190-191.

[3] „S eként kélt kezétől egy új hivatás: legyen fejsze-, fűrész-, kapához kovács. S hogy ez végbement, újra mást szervezett: Folyókból a síkságra vivén vizet: a víz jó irányt vett, csatornába tért, keményebb dolgoktól sok embert kimélt. Az embernek elméje tágult eként, nyomott s lendített már kaszát és ekét: vetett és süttött végre mindenki jól, s a földjét meg is tudta ismerni jól. De míg ezt a sok jót még nem kapta meg, gyümölcsnél nem ismert külön étkeket, és ázott az ember még, fázott szegény, s ruhája se más volt, csak fáról levél.”
Fir 14.

[4] „Azontáj bíz étek nem oly sok akadt, nem ily gyakran öltek, süttöttek vadat. S a népeknek az volt csupán étke még, mi felnő, a földből kiütven fejét. A bős Ahrimán abban mesterkedett, hogy állat husát adja zöldség helyett. Tojásból kivéven a sárgát előbb, adott ő Dahák sáhnak adáz erőt. Soron jött a szárnyas, s a négylábuak, s Dahák asztalán szelte szét húsukat. S mint oroszlánt táplálta vérrel, hogy e vad étkekkel őt is merésszé tegye,”
Fir 27.

[6] „Az ételek bőségétől pedig eltompul az éles elme”
Sen 203-204.

[7] „Elkezdtém tartózkodni a húsevéstől, s egy év leforgásával nemcsak könnyűvé vált ez a szokás, hanem kellemessé is. Úgy éreztem, szellemem mozgékonyabb, de ma se merném állítani, valóban így volt-e.”
Sen 417-418.

HINDU: Van olyan szerzetesrendünk, melynek tagjai havonta kétszer higanyból és kénből vízzel elegyített keveréket készítenek, és azt isszák meg. [8]

JÁNOS: Ez nem egyéb, mint egy egyszerű hashajtó, amit gyerekkorunkban mi is használtunk, amikor a higanyos hőmérőt összetörtük és a higanyt egy utálatunk tárgyát képező villanszerelő kávéjába tettük. Akkor még csápokkal kellett felmászni a fa villanyoszlopra. A villanszerelő miután megitta a kávéját, felment az oszlop tetejére szerelni. Azt vettük észre – mert mondanom sem kell messziről figyeltük –, hogy mint az örült csápolt lefelé, majd félúton megállt az oszlop közepe felé, és lemondóan legyintett...

No, de hogy a témához is hozzászóljak, ahogy végighallgattam a véleményeket, egy kérdés merült fel bennem: a magyar paraszt miért nem halt ki, holott itta a pálinkát, ette a zsíros szalonnát, a töpörtyűt és a jó zsíros pörkölteket, halászlét és itta a bort – amit vincellér nem látott?

Öregapám is szép kort megért, pedig sosem hallott az egészséges étkezésről. Tudott ám élni az öreg! Szerintem most azt mondaná: „ettünk, ittunk, nőztünk, imádkoztunk, de jó lenne tudni, hogy mindezt mivel tettük?”

MODERÁTOR: Értem én a célzást. Beszéljünk az érzékszervekről!

[8] „Van itt egy csuginak nevezett másik szerzet is. (...) Rendkívül hosszú életűek, (...) nagyon keveset isznak és esznek. (...) Főként kenyeret, rizst és tejet. Ez a szerzet különben igen furcsa itallal él. Ként és higanyt elegyítenek, s vízben hígítva havonta kétszer isszák.”
Pol 320.

Az első érzékszerv – a száj, az ízlelés és a beszéd

MODERÁTOR: Játsszunk el kicsit egy gondolattal! A Tibeti korábban annyit mondott, hogy az öt érzék gyönyöreit élvezte:

„Ötféle élvezet létezik (...), szemmel, (...) füllel, (...) orral, (...) nyelvvel, (...) testtel érzékelt, kíváncsú, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó alakok, (...) hangok, (...) szagok, (...) ízek, (...) tapintások.”
Budd 39-42.

Vegyük sorba az öt érzéket, beszéljünk először a szájról, a nyelvről!

JÁNOS: Valamikor öregapámmal elmentünk Székelyföldre, ahol meghívtak minket bográcsban főzni. Tél volt, jó hideg idő. Az ember lehelete látszott a levegőben. Egy idős székely meg a magam korabeli unokája elkezdtek az előkészületi munkákat. Az öreg székelynek nagyon fázott a keze, ezért a leheletével kezdte melegíteni. A fiatal góbé rám nézett, és kacsintott egyet. Szép lassan feltették az üstöt, és elkezdtek főzni a gulyást. Az öreg székely fogta a fakanalat, mert az ételből, és meg akarta kóstolni, de az olyan forró volt, hogy megégette a száját. Ekkor szépen el kezdte fűjni a meleg gulyást. Rám kacsint a magam korabeli gyerek, megszólal:

- Ilynye öregapám, be furcsa pofája van kendnek.
- Oszt miért?
- Hát hun hideg, hun meleg gyün belőle.

A TIBETI: Jó volt hallgatni a kis történetet, mert teljesen igaz. Ha az ember szája hazudik, bűnt követ el, ha meg nem engedett időben eszik, vagy részegítő italt iszik, szintén bűnt követ el. [1]

Az ember szája hazudhat, tévesen szólhat, dicsérhet, irigységet fejezhet ki, [2] szóval hideget és meleget, szépet és jót mondhat. A szerzetesek életét szabályozó előírások tiltják a hazug beszédet, a szitkozódást. [3]

JÁKOB: Való igaz, a száj, a nyelv érdekes valami. Véthet a törvények ellen. [4] Nekünk is vannak javaslataink a beszéddel kapcsolatban, melyeket jó megfogadni. [5]

[4] „Ne tégy a te felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.”
Móř 2.20.16.

[5] „Siketet ne szidalmaz. (...) Ne orozzatok, se ne hazudjatok, (...) és ne esküdjetek hamisan az én nevemre. (...) Ne járj rágalmazóként a te néped között.”
Móř 3.19.1-36.

[1] „Szerzetesek, előírom, hogy a következő tíz esetben zárjátok ki a növendékeket a szerzetből: Ha életet olt ki. Ha lop. Ha tisztátalan életet él. Ha hazudik. Ha részegítő italt iszik. Ha Buddhát szidja. Ha a Tánt szidalmazza. Ha a közösséget szidalmazza. Ha tévtanokat hirdet. Ha apácával viszonya van.”
Budd 31.

[2] „Mások (...) hazugok, (...) rágalmazók, (...) szitkozódók, (...) fecsegők, (...) téves nézeteket vallanak, (...) tévesen szólnak, (...) irigyek, (...) álnokok.” Budd 37-38.

[3] „Igaz beszédet szólni, (...) jóakaratú beszédet szólni, (...) szitkozódástól és civakodástól tartózkodni, (...) haragtól és méregtől tartózkodni.” Budd 81-84.

JÓZSEF: Sokkal egyszerűbben meg lehet fogalmazni a száj, a beszéd lényegét. Nem az a fertőző, ami a szájon bemegy, hanem az, ami a szájból kijön. [6] Igazat adok Jánosnak abban, hogy a szájból jöhet ki jó és rossz is. [7]

[6] „Nem az fertőzteti meg az embert, a mi a szájon bemegy, hanem a mi kijön a szájból, az fertőzi meg az embert.”

Máté 15.11.

JÁNOS: No lám, nekem nagyon gyakran igazam van, amikor az öregapámról beszélek. A szájból jön hideg és meleg, dicséret és szidás, átok és áldás, árulás és a titok megőrzése, igazság és hazugság, de a száj, a nyelv ugyanaz marad.

[7] „Ugyanabból a szájból jön ki az áldás és átok.”

Jak 3.10.

Még visszatérek öregapámra. Valamikor az egyik rokona az erdőben fát vágott, megéhezett, elkezdett szalonnázni. Abban az időben a Bakony tele volt betyárral. Most nem sorolom fel őket. A betyárok meglátták őt, és Savanya Józsi megszólította:

- Adj Isten, öreg. Evett már szalonnát?
- Ettem biza.
- Oszt nem síkos a szája?
- Nem biza.

Erre Savanya a legényeivel nyugodtan elment.

Pár perc elteltével pandúrok jelentek meg, kérdezték az öreget, látott erre betyárt. „Nem” – válaszolta. Az öregnek nem volt síkos a szája, nem árulta el a betyárokat.

MODERÁTOR: Érdekes történet volt, de térjünk vissza az eredeti gondolathoz.

A HINDU: Végiggondoltam az eddig elhangzottakat. A száj, a nyelv szerintünk is fontos része az értelemnek. [8], Arra kell figyelni, hogy ki beszél, és nem arra, hogy mit mond. [9] Figyelemmel kell lennünk a beszéd következményeire, és mindig szavatartónak kell maradnunk. [10]

[8] „A beszéd az értelemnek egyik megtestesülő része.”

Upa 121.

[9] „Nem a beszédet kell kutatni, hanem a beszélőt kell megismerni.”

Upa 122.

A szó, a beszéd lelkesíthet, feltűzelhet, de megfutamíthat, gyávává is tehet.

[11] Az emberi szó időben és jó helyen kimondva a bölcs ember tulajdonsága. [12]

[10] „Akit egyszer nyilvánosan jó embernek mondtál, Rosszat arról ne mondj többé! Maradj meg szavadnál!”

Mes 1.55.

[11] „Egy bátor és elszánt ember harcra tüzel egész hadat. De ha csak egy gyáva akad, az egész had is megszalad.”

Mes 1.199.

[12] „Aki szavát a szükséghez, kedvét baráti köréhez, Indulatát hatalmához szabja, azé a bölcsesség.”

Mes 2.296.

[13] „Varázsszerét, pörét otthon, szerelmi kését, vágyait, S bűnhődését a bölcs ember világgá szét nem kürtöli.”

Mes 2.372.

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Ne szólj szám, nem fáj fejem.”

HINDU: Hadd folytassam! A bölcs ember vágyait, titkait, magán-ügyeit nem veri dobra. [13]

AZ EGYIPTOMI: Korábban már említettem, hogy amikor újjászületünk, az isteneink tulajdonságaival rendelkezünk. [14] Nekünk is számos előírásunk, törvényünk van arról, mit és hogyan szabad beszélni. [15]

A KÍNAI: Nálunk a szavakkal elámitó, álnok, ravasz beszédű emberek büntetése a Pokol. [16] Ugyancsak büntettük a szülőket káromoló embereket. [17] A szerzetesekre vonatkozó alaptörvények is tiltják a hazudozást. [18]

Helyesbítenem kell azonban a Tibeti és a Hindu állítását. Nem öt, hanem hat érzékszervünk van. A hatodik a gondolat. Ez a hat érzékszervünk, amelyik megakadályozza a való világ megismerését. [Maj 2.529.]

[18] „A nyolc tilalom: ne ölj, ne lopj, ne paráználgodjál, ne hazudj, ne igyál, ne foglalkozz zenével, táncsal, szépítkezéssel, ne aludj ágyon, ne egyél csak reggel és délbén.”
Maj 1.568.

MODERÁTOR: Ezen ne vitatkozzunk, hogy öt vagy hat érzékszervünk van. Egy a lényeg: valakinek gyönyört okoz, valakinek gátat állít.

JÁNOS: Itt a kezem. Öt ujjam van, de egyik sem egyforma. Ha megnézzük egy fa levelét, nem találunk két egyforma levelet, mindegyik eltér a másiktól.

A KÍNAI: Véleményünk szerint a kevés beszédű ember áll közelebb a tökéletességhez. [19]

A FINN: Pedig a beszédre mindenképpen szükség van, hogy tudjuk a másikat tanítani. [20]

JÁNOS: Így igaz. Szóból ért az ember,

VALKŰR: Kell a szó, de csak jó helyen, jó időben és jó partner között. [21] Ha nem lenne a szó, a beszéd, a régi mondáink, sagáink már régen elvesztek volna – hiszen nem írtuk le azokat. [22]

[14] „Az én számmal most az Örökkévalóság Ura A hatalmas Thoth beszél.”
Egy 1.27.

[15]
„7. Szándékkal nem csaptam be soha másokat.
9. Szándékosan nem mondtam valótlan soha.
11. Rágalmat nem szórtam soha.
12. Nem kötekedtem, s nem szálltam vitába igazamért.
14. Sosem csaptam be s nem vezettem félre másokat.
17. Bűnös módon sohasem fecsegtam.
18. Sosem átkoztam másokat.
21. Félelmet sosem terjesztettem az emberek között.
30. Vitát, verekedést sohasem kerestem.
33. Bőbeszédű nem voltam soha.
35. Sosem átkoztam a királyt.
37. Beszédem gőgös nem volt soha.
38. Sosem átkoztam az isteneket.”

Egy 2.20-23.

[16] „A Malomban Őrlő Pokol, a Mozsárban Törő Pokol, a Kerékkel Szétzúzó Pokol bőrt hasít, húst szétdarabol. Ez bünteti a szíveket ámító álnokokat, a virágos szóval, ravasz beszéddel másokat veszejtő gazokat.”
Maj 1.168-169

[17] „Ez a lelkek hídja. (...) Ezen keresztül visz az út a felvilágba. Alatta a véres folyóban sínylődnek a szüleiket káromlók, valamint a parázna asszonyok.”
Maj 1.169-170.

[19] „Aki szilárd, kitartó, egyszerű és szavaiban szerény, az közel áll a tökéletes erőlethez.”
Konf 99.

[20] „Tanítgassad te kegyesen (...) itt is, ott is álló évig.”
Kal 1.195.

[21] „Bölcs légy a tingben, butával ne vitázz!”
Edd 258-260.

[22] [Régi énekeikről:] „Ez nálunk az emlékezésnek és az évkönyveknek egyetlen fajtája.”
Tac 40.

A MEZOPOTÁMIAI: A száj, a nyelv bűnét nálunk a túlvilágon büntettük. A nyelv bűnei a hazug beszéd, a becsmélés, a rossz mondat, a bolondság, a fecsegés és a förtelmes beszéd. [23] Az egyik istenünk Um-Napista tanácsa, ami teljesen egyezik a Kínai véleményével: „Kevés szóval élj, ne fecsegy összevissza!” [24]

[24]

Kevés szóval élj: ne fecsegy összevissza! (...)
Ha bölcs vagy, ésszel élj, jól sáfarkodj a szóval,
okkal nyisd föl a szád, óvatosan beszélj –
ígédet úgy mérd, mint drágakövet,
melyeknek értéket épp ritkaságuk ad!
Sértőt, gyalázkodót messzire elkerült,
s magad se szólj soha félvállról senkihez!
Maga fejére hoz az szégyent, aki sokat fecsegy!
Perlekedők közé soha ne vegyülj,
Veszekedéstől úgy félj, mint a tűztől! (...)
Mocskos beszéddel szádat ne fertőzd:
tisztá legyen szavad, gondolatod!
Gonoszat ne szólj soha senkiről:
csak szépet és jót, bárki kérdez is!
Aki mocskosan beszél, gonoszat szól,
a bosszúálló Samas annak fejére hág!
Nyelvedre béklyót rakj, szádra lakatot tégy:
a felrobogó szókat tanuld meg visszafogni!
Sok hirtelen beszédet örömet visszaszívniál –
csak hogy lyukas diót ér a kései okosság!”

Agy 116-118.

[25]

„Mit másról mond ki szád, terólad az kell
szárnyra,
Ne rágalmazz sosem, hogy hír rólad se járja.
Mosdatlan ne legyen sohasem egy szavad,
Mert visszaszáll reád egyetlen perc alatt.”

Ezer 409.

[23] „Hazug beszéddel vádaskodván:
sok nagy gonoszságot gondolt,
sok csalárdságot eszelt ki:
becsmérelte istennőjét,
káromolta istenét, (...)
rosszat mondott (...)
megsértette nemző atyját (...)
bolondságokat fecsegett (...)
nyelve alatt hazugság lakozik (...)
szája förtelmességet szól (...)
tisztátalan dolgot jegyez meg (...)
mert lázított az isten ellen,
mert szívvel-szájjal hazudott,
mert káromolta istenét,
mert az áldozatot gyalázta,
mert másoknak rosszul, rosszat beszélt.”

Agy 106-110.

JUSZUF: A rágalmazás, a mosdatlan beszéd vétek vagy bűn. [25] Allah sem szerette a pletykát, [26], és előírta, hogy a rossz hír terjesztőjét meg kell korbácsolni. [27]

[26] „Allah nem szereti azt, ha nyilvánosan rosszat mondanak (valakiről) – kivéve, ha valakivel jogtalanság történt.”

Kor 4.149.

[27]

„Aki tisztos férjes asszonyoknak kelti rossz hírét, és azután nem hoz négy szemtanút, azt korbácsoljátok meg nyolcvan korbácsütéssel, és ne fogadjatok el tőle tanúságtételt soha többé! Ők a bűnösök, kivéve azokat, akik megbánást tanúsítanak, és megjavulnak.”

Kor 24.4-5.

A NOMÁD: Szinte mindenkivel egyet kell értenem. Egy dolgot viszont senki sem említett. A száj, a beszéd hatalom. [28]

[28] „Megöltem a számmal, ijedtében felkapaszkodott a hegyre.”

Mon 108.

MODERÁTOR: Nomád, ez a lényeg! A nyelv, a beszéd, a száj – és kiegészítem: a nevetés, valakinek a kinevetése – a legfontosabb tényező. Sokkal fontosabb, mint egy észérv. A nevetés megölhet valakit szellemileg, nevetségessé teheti mások előtt.

Most azonban folytassuk a beszélgetést egy másik érzékszervvel.

A második érzékszerv – a fül és a hallás

MODERÁTOR: Folytassuk a beszélgetést a füllel, a hallással!

JÁNOS: Van otthon egy ki szobrocskám. Három majom van rajta, akik a szemüket, szájukat és a fülüket fogják be. Tehát nem lát, nem beszél és nem hall. Az a kérdésem, hol van a hiányzó két érzékszerv, az orr, a szaglás, a test, a tapintás, és adjunk igazat a Kínainak is: a gondolkodás, a gondolat?

MODERÁTOR: Jogos a felvetés. Javaslom, beszéljük meg részletesen a témát, hátra sikerül megoldanunk.

A HINDU: Elég fogós kérdés. Nekem csak néhány dolog jut hirtelen az eszembe a hallással kapcsolatban. Nem kell, nem szabad az asszonyi beszédre hallgatni, meghallgatni. [1] És van még egy dolog, ami nem teljesen ide való: az ember öregedésével az érzékei, érzékszervei is öregednek, kivéve a gondolatait, vágyait. [2]

[1] „Tettének az ember ura csupán addig maradhat,
Míg egyszer csak az asszonyok beszédére nem hallgat.”
Mes 1.136.

[2] „Ha megvénülsz, veled vénül szemed, füled, fogad, hajad.
De vágyad nem vénül soha: halálodig ifjú marad.”
Mes 1.232.

[3] Aki szó szerint vesz mindent, amiről itt-ott értesül,
megjárja, mint a fát maga alatt fűrészelő barát. *Mes 2.533.*

[4] „Amit négynél több fül hallott, titok többé nem lehet.
Az okos hát mindenáron kerülje a hat fület.” *Mes 1.18.*

MODERÁTOR: Ezt az utolsó gondolatot jegyezzük meg! Ezzel kell majd indítanunk a gondolatról, gondolkodásról szóló beszélgetést.

A HINDU: A kósza híreket, pletykákat meg lehet hallgatni, de nem szabad elhinni, foglalkozni velük, [3] mert ez nem egyéb csak az egyik érzékszervünk a száj, a beszéd menése – „szófosás”.

És ha a fülről beszélünk, meg kell említenünk a titkokat is, melyeket az illetékteleneknek nem szabad meghallaniuk. [4]

A TIBETI: A látás mellett a hallás, a fül is közrejátszott Szitthattha herceg útkeresésében, megvilágosodásában. Ahogy hallgatta az éneket, a zenét, ezek a lelkében semmiféle változást nem okoztak. [5] Szerzeteseinknek megtiltottuk az éneklést és a zenehallgatást. [6]

A KÍNAI: Mi is előírtuk szerzeteseinknek, hogy tartózkodjanak a zene hallgatásától, [7] hiszen mint minden szervünk, a fül, a hallás is gátolja a valóság megismerését. [8]

[5] „Visszatért a palotájába. (...) Tánccal, énekkel, zenével igyekeztek szórakoztatni. (...) Lelkének nem szerzett örömet.”
Budd 3-6.

[6] „Tartózkodás táncról, énektől, zenétől, színjátékok nézésétől.”
Budd 31

[7] „A nyolc tilalom: ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne hazudj, ne igyál, ne foglalkozz zenével, tánccal, szépítkezéssel, ne aludj ágyon, ne egyél csak reggel és délben.”
Maj 1.568.

[8] „Hat szenny nem fogja meg.”
[A látvány, a hallomás, a szag, az íz, a tapintat és a gondolat akadályozzák a világ valódi voltának megismerését.]
Maj 2.529.

JÁNOS: Nem nagyon bőbeszédű a társaság. Öregapám egyik barátja mesélte egyik élményét abból az időből, amikor a múlt század harmincas éveiben a mongol pusztákon harcolt.

Valahonnan támadást vártak, és nagy csönd volt. Hallgatták a csendet. Gyanús volt. Hirtelen a semmiből megjelent az ellenség, és tűzpárbajba keveredtek. Ezt csak azért említem, mert a sok beszéd, a sok szöveg hallatán az ember figyelme elterelődik, de gyanús lehet a csend is.

[9] „Tudd, hogy hallgatózással sosem lestem ki titkokat.”
„Mindig meghallgattam az igazság szavát.”
Egy 2.20-23.

AZ EGYIPTOMI: Nálunk a túlvilági számonkérés során nyilatkoznia kellett az elhunytak a tetteiről, bűneiről. A sok nyilatkozat között csak két tétel foglalkozik a hallással. [9]

A FINN: A fülnek, a hallásnak nagyon nagy szerepe van a tanítás során. Az asszonyoknak nagyon fontos a jó hallás, mert az első kakasszóra fel kell kelniük, és el kell kezdeni dolgozni. [10]

Nem egészen ide való téma, de mi neveljük az asszonyainkat, a „nőnevelés” során különféle eljárásokat alkalmaztunk, többek között szóval neveltük őket. Arra nagyon vigyáztunk, hogy a nevelő célzatot szolgáló szavainkat a szomszéd ne hallja meg, bizony-bizony előfordult az is, hogy fizikai nevelésben részesítettük a nőket. [11]

JÁNOS: Gondolom, jól elgyepáltátok őket. Mi is ismerünk olyan mondást, hogy az asszony verve jó.

MODERÁTOR: Erről majd később. Folytassuk a mai témánkkal!

VALKÜR: Tanácsaim között szerepel, hogy a hamis beszédet nem szabad meghallgatni, elhinni. [12] A beszéd mellett a hallás is nagy szerepet játszott életünkben, kultúránkban, hiszen a történeteinket, sagáinkat nem írtuk le, azok szájhagyomány útján terjedtek. [13]

A MEZOPOTÁMIAI: Ha valaki „tisztátalan dolgot jegyez meg” [Agy 106-110.] az a pletykáknak ül fel. El kell tudni dönteni, mit érdemes meghallgatni.

JUSZUF: Nem tudok különösebbet mondani, csak annyit, hogy akik üdvözülnek, azok általában keveset beszélnek, nem fecsegnek. [14]

JÓZSEF: Az Úr általában valakinek az álmában jelenik meg, és akkor mondja el az utasításait, tanácsait. [15]

[10] „Este szálltán tartsad szemmel lángoló tűz lobogását, hajnal hasadtán füleljed kevély kakas kiáltását!
Korán, első kakasszóra, még mielőtt kétszer szólna fiatalnak fel kell kelni.”
Kal 1.179.

[11] „Hanem benn a házban vesszőzd, fenyítsd titkon, négy fal között,
ne verjed az udvar végén (...)
hisz a háborúság hangját még a szomszéd is meghallja.”
Kal 1.195.

[12] „Tizedik tanácsom:
a farkas fiának
ne higgy soha semmit.”
Edd 260.

[13] „Régi énekeik[ben] – ez nálunk az emlékezésnek és az évkönyveknek egyetlen fajtája.”
Tac 40.

[14] „Azok lesznek az örökösök, akik nem paráznák, alázatosak, üres fecsegésre nem figyelnek, akik adományoznak, akik a nemi életben önmegtartóztatók, akik a rájuk bízott pénzzel elszámolnak, vállalt kötelezettségeiket teljesítik, akik imáikat betartják. Azok kerülnek a Paradicsomba.”
Kor 23.1-11.

[15] „Az Úrnak angyala álomban megjelenék néki, mondván: József, Dávidnak fia, ne félj magadhoz venni Máriát (...) mert mi benne fogantatott, a Szent Lélektől van az.”
Máté 1.20.

JUSZUF: Egy mondattal visszatérek. Nálunk Allah írásban küldte le az utasításait, mert a szó elszáll, az írás megmarad. [16] Ezért van vitám Jákobbal és Józseffel, mert nem tartották be Allah írásban leküldött utasításait.

MODERÁTOR: Ezt a témát most elnapoljuk, mert nem ide tartozik.

JÁKOB: Talán az is ide tartozik, hogy mi védtük a vakokat és a siketeket. Megtiltottuk, hogy a siketeket szidják, a vakot elgáncsolják. [17]

[16] „Leküldte reád (Te Próféta) az írást az Igazsággal ama kinyilatkoztatások bizonyosságaképpen, amik előtte voltak. Leküldte a Tórát és az Evangéliumot korábban útmutatás gyanánt az embereknek. És leküldte most a kinyilatkoztatást (Furqan).”

Kor 3.3-4.

[17] „Siketet ne szidalmaz, és vak elé gáncsot ne vess.”

Mózes 3.19.14.

MODERÁTOR: Úgy látom, nincs több hozzászólás. Ugorjunk!

A harmadik érzékszerv – a szem és a látás

MODERÁTOR: Folytassuk a következő érzékkel a látással, a szemmel!

JÓZSEF: Hadd kezdjem el én! Véleményem szerint, kinek milyen a szeme, a tekintete, olyan a jelleme. [1]

JÁKOB: Szerintem az alapbűn egyik oka a szem. Tudom, furcsa kijelentés, de igaz. Ha a tudás fája nem lett volna annyira szép, nem ingerelte volna a szemet, lehet, hogy Éva sem csábult volna el. [2] Nagyon szép és tetszetős lehetett az a fa.

A szem fontosságát jelzi a „szemet szemért” elv is, amely a kapott sérelmek ugyanolyan nagyságban történő visszaadását jelenti. [3]

József kijelentését én is tudom azzal igazolni, amikor a papokkal szembeni követelmények között szerepeltettük feltételként, hogy a pap nem lehet vak. [4]

JÓZSEF: A száj, a beszéd – mint korábban láthattuk – lehet jó és rossz, igaz és hazug. Ugyanez vonatkozik a szemre is. A szem is kettős szerepet tölthet be. Lehet gonosz kívánsággal tekinteni valakire, [5] és lehet galamb tekintettel.

JÁNOS: Ezért mondta az öregapám: „A szem a lélek tükre.” A gonosz tekintet gonoszságot jelenthet, a szelíd szelídséget, de lehetne folytatni a kevély, a kéjszóvár és más tekintetekkel.

JUSZUF: Kivételesen nem vitázom Jákobbal, hisz amikor Allah megteremtette az első emberpárt, a Paradicsomban adott nekik szállást. Ott minden volt, amit szem-száj megkívánt. [6]

Allah is előírta a „szemet szemért” elvet. [Kor 5.45.] A szem jelentősége abban is megnyilvánult, hogy Allah előírta az asszonyoknak, hogy süssék le a szemüket, a szemérmük megőrzése végett. [7]

A Paradicsomban pedig „lesütött tekintetű, nagy szemű hurik” voltak. [Kor 37.48.] Ezek a hurik szolgálták ki az arra érdemes férfiakat.

JÁNOS: Ezek szerint Juszufék a nagy szemű, lesütött tekintetű fehérnépet szerették. De van még egy kérdésem: a nők Paradicsomában is lesütött tekintetű, nagy szemű férfiak szolgálták ki az arra érdemes nőket?

MODERÁTOR: Erre a kérdésre még visszatérünk.

[1] „A test lámpása a szem. Ha azért a te szemed tiszta, a te egész tettet világos lesz.” *Máté 6.22.*

[2] „És látá az asszony, hogy jó ez a fa eledelre s hogy kedves a szemnek, és kíváncs az a fa a bölcsességért, és evék, és ada vele levő férjének is, és az is evék.” *Mózes 1.3.6.*

[3] „Szemet szemért, fogat fogért, kezet kézért, lábat lábért.” *Mózes 2.21.24.*

[4] „Senki sem áldozhat a kibén fogyatkozása van: vagy vak, vagy sánta vagy csonka orrú, vagy hosszú tagú.” *Mózes 3.21.18.*

[5] „Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, itt már paráználkodik azzal az ő szívében.” *Máté 5.28.*

[6] „Azt mondtuk: Ó, Ádám! Lakozzál a feleségeddel együtt a Paradicsomban, és egyetek annak (gyümölcsiből), amennyit szemetek és szátok megkíván, ahol csak akartok.” *Kor 2.35.*

[7] „És mondd a hívő nőknek, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre.” *Kor 24.31.*

A NOMÁD: Mi arra vigyáztunk, hogy asszonyainkra az idegenek „szemet ne vessenek”. [8]

JÁNOS: Ez a szem egy további szerepe, jelentősége. Ha valami tetszik, szemet vetek rá.

VALKŰR: Nálunk ha valakit megöltek, akkor annak le kellett zárni a szemét és az orrát. Rendszerint az az ember zárta le, aki bosszút is akart állni érte. [9] Az teljesen mindegy volt, hogy a „szemet szemért” elvet követte, vagy a vérváltságot követelte.

Természetesen a betegségben vagy másban elhunyt szemét is le kellett zárni, és általában a ház falába vágott nyíláson keresztül vitték ki a végső nyughelyre.

MODERÁTOR: A ház falát azért kellett megbontani, hogy az elhunyt szelleme ne találjon vissza a házba.

VALKŰR: A halálos ítéletet úgy hajtottuk végre, hogy az elítélt fejére csuklyát húztunk, és megköveztük. Azért kellett a szemét eltakarni, nehogy szemmel megverjen minket. [11]

A KÍNAI: Korábban már említettem, hogy a valóság megismerését gátolja az öt, pontosabban szerintem a hat érzékszerv, így a szem is.

AZ EGYIPTOMI: Mi pontosan meghatároztuk azokat a cselekedeteket, melyekről a túlvilágon számot kell adnunk. Érdekes, hogy eddig nem figyeltem fel arra, hogy a leselkedést nem vettük a vétkek, bűnök sorába. Csak annyit említettünk a szemmel kapcsolatban, hogy „embertársaim sosem ontottak miattam könnyeket”. [Egy 2.20-23.]

A TIBETI: Érdekes az a gondolatmenet, hogy Éva szeme, látása is végeredményben hozzájárult a bűnbeeséséhez. Ebből a szempontból Sziddhattha herceg is az érzékszerveinek köszönheti a környezetétől való megcsömörlését, és ezek miatt kereste a megvilágosodásának útját. [12]

[12] „Egy napon a Bódhiszattvának (Gotama Sziddhattha) kedve támadt kikocsikázni. (...) Megpillantott egy beteget, (...) egy halottat, (...) egy remetét. (...) A Bódhiszattva (...) visszatért a palotájába, (...) tánccal, énekkel, zenével igyekeztek szórakoztatni. (...) Lelkének nem szerzett örömet (...) semmi. (...) Álomba merült, (...) felébredt. (...) Végignézett az asszonyokon, amint zeneszerszámaikat szanaszét dobálva aludtak. Egyesek szájából nyál folyt, testüket váladék szennyezte be, egyesek fogukat csikorgatták, egyesek horkoltak, egyesek álmukban beszéltek. (...) Egyesekről lecsúszott a ruha. (...) Visszataszító megjelenésük láttán még inkább elment a kedve minden gyönyörűségtől. (...) Eltökölte, hogy remeteségbe vonul.” *Budd 3-6.*

Én is igazat adok Jánosnak. A herceg elgondolkodott, mi az, ami gátolja, és mit kell tennie. Ezeket a dolgokat kiiktatva jutott el a tiszta látáshoz a tökéletességig.

[8] [A tatárok]„nagyon ügyelnek arra, hogy asszonyaikra szemet ne vessenek, és semmi kincsér nem tennének így, mivel utálatos dolognak tartják.” *Pol 119.*

[9] „Miért nem zártad le a szemét meg az orrlyukát? – Ezt a munkát Skarphedinn-nek szántam.” [Ti. neki kell bosszút állni.] *Nja 1.343.*

[10] ... „Majd lezárta apja szemét. Szólt aztán, hogy adjanak neki valami ásószerszámot, és egy nyílást vágtak a háznak délre eső falába, (...) és vitték át szobán, és keresztül a kivájat falnyíláson. (...) Aztán sír ásatott, belehelyeztették Kopasz Grimmt, lovával, fegyvereivel és kovács szerszámaival együtt, majd sírhalmot emeltek föléje” *Kop 174-175.*

[11] „... ott borjúbőr-csuklyát húztak a fejére, és agyonkövezték.” *Gir 111.*

A HINDU: A szem a lélek tükre. Ezt megtanultam. Ki is kell egészítenem azzal, hogy vigyáznunk kell a viselkedésünkre, a szemünk tekintetére, mert ezek még a legbensőbb gondolatainkat is elárulhatják. [13] A nő kacsingatása is testbeszéd, ezzel közli, hogy ki tetszik neki. [14] A szemünk a látványt, az információkat összegyűjti és elraktározza. [15]

JÁNOS: Jól kibeszéltük a szem és a látás kérdését. Még egy dolgot megemlítenék. A szem nagyon furcsa. Más szemében meglátjuk a szálkát, de a saját szemünkben a gerendát sem.

A HINDU: Mi ezt a bölcsességet úgy mondjuk, hogy a madár messziről észreveszi a húst, az élelmet, de a csapdát, a hurkot közletről sem. [16]

JÁKOB: Közvetve a látással kapcsolatos az is, hogy mi védjük a vak embereket. [17]

[13] „Hogy az ember mire gondol, elárulja jötte-mente, Szeme-szája, mocanása, szava, minden tette-vett.”

Mes 1.15.

[14] „Az egyikre kacsingat, míg a másikat szóval tartja, S harmadikra gondol közben. Melyik hát a választottja? Kedve szerint való kedves s jó alkalom hiányában Minden asszony tisztességes, jó erényes – mind, ahány van.”

Mes 1.25.

[15] „Aki nem kel vándorútra , más országot sosem látott, S mit sem tud a nagy világról, minek látott napvilágot?”

Mes 1.91.

[16] „Száz mérföld távolságból is meglátja a húst a madár, De közletről sem a hurkot, ha a sors úgy akarja már.”

Mes 1.106.

[17] Átkozott, a ki félrevezeti a vakot az úton!

Móz 5.27.18.

MODERÁTOR: Ha nincs több hozzászólás, akkor menjünk tovább! Nézzük a többi érzékszervet!

A negyedik és az ötödik érzékszerv – az orr és a szaglás, valamint a tapintás

MODERÁTOR: Folytassuk az orral, a szaglással.

JÁNOS: Nekem jó orrom van, ezért azt javaslom, hogy a fennmaradó két érzékelést, a szaglást és a tapintást tárgyaljuk együtt, mert elég kevés lesz a hozzászólás.

AZ EGYIPTOMI: Mi halálunk után újjászületünk, és minden tagunkat egy-egy istentől kapjuk. Ezért „ujjaim a mennyei iker-sólyom karmai.” [Egy 1.65-68.]

A KÍNAI: Mi is csak átvitt értelemben tudunk az orról, a szaglásról beszélni. Ezzel kapcsolatban talán a vallásháborúk idejét említhetem, amikor a Nyolctilalmas hóna alá vágott három istenszobrot és a reterátba dobta, hogy szagolják azt. [1]

A NOMÁD: Közöttünk az a hír járja, hogy a mongolok nagyon bűdösek, de ha kimosdatjuk őket, akkor még lehet valamire használni a foglyokat. [2]

MODERÁTOR: Ha nincs más hozzászóló, áttérhetünk a hatodik érzékszervre, a gondolkodásra.

[2] „Mongoloknak rossz a szaguk, mocskos a ruhájuk. (...) Talán ide lehetne hozatni nemes menyeeiket, lányaikat, megmosdatjuk a kezüket, és talán rájuk bízhatjuk teheneink, juhaink fejését. (...) Menjünk hát a mongolokhoz és szedjük el a tegzeiket.”

Mon 77.

[1] „Meg is látta csakhamar, hogy egyenest délnek ott világolnak a Három Tisztaságosnak szentelt taoista templom lámpásai. (...) Hóna alá kapta (...) a három istenszobrot, ment velük kifelé. Amint odaért, s berúgta az ajtót, látta, hogy bizony nem más az, mint reterát. Nagy buzgalommal eregette be a szobrokat, aztán nagy buzgón meghajolva, imádkozni kezdett előttük. Három Tisztaságos, értsetek szót vélünk. (...) Tisztaságos istenkék voltatok, egy időre hát szar között lakjatok!”

Maj 1.515-517.

A gondolkodás mint érzékszerv

MODERÁTOR: Beszéljünk a gondolkodásról!

JÁNOS: Öregapám sem hallott ilyenről. Gondolkodjunk azon, hogyan gondolkodunk. Csak annyi jut eszembe: gondolkodom, tehát vagyok.

AZ EGYIPTOMI: A gondolat, a gondolkodás mint érzékszerv érdekes felvetés. Ha a fülünkkel hallunk, a szemünkkel látunk, akkor a gondolat melyik szervünkben képződik? Hogy megvilágosítsam:

„A Törvényt és Igazságot
Én a szívemben hordozom,
Mert a rosszat kitéptem belőle gyökerestül.” Egy 2.18-19.

JÁNOS: Ezek szerint ez azt jelenti, hogy a jó és rossz érzete a szívben keletkezik.

AZ EGYIPTOMI: Nem egészen, mert az a mondat, hogy „nem szálltam szemben az istenek akaratával.” [Egy 2.18-19.] már arra utal, hogy a gondolat a fejben képződik.

JÁNOS: Ez nekem már túlságosan magas. Térjünk vissza a valóságba!

A KÍNAI: Felmerül a kérdés, mi a tudás. Véleményünk szerint az, amikor tudjuk, hogy mit nem tudunk. [1] Tudnunk kell egy szót, és ez a szó a „kölsönösség”, amelyet követnünk kell, mert ez határozza meg a viselkedésünket. [2] Felmerült az a kérdés, hogy mi a tökéletes erény. A tökéletes erény a komolyság, a nagylelkűség, a szavahihetőség, a szorgalom és a jóindulat. [3]

JÁNOS: Ez nem más, mint nálunk a Tízparancsolat.

A TIBETI: Először is határozzuk meg a gondolat fogalmát: a gondolat nem más, mint az adott helyzeten való töprengés, új út keresése, a történések lejátszása, megtervezése, a tervezett út bejárása. Általában két út, két véglet között lehet választani – az egyik út a gyönyörhöz vezet, a másik az önkínzáshoz. [4]

[4] „Két végtől kell távol tartani magát (...) egyik az, amely elmerül a gyönyörökbe, (...) a másik az, amely elmerül az önkínzásba. (...) A Beérkezett mindkét végletet elkerülve rátalált a középútra, (...) ez a nemes nyolcágú ösvény, úgymint ez: helyes nézetek, (...) elhatározás, (...) beszéd, (...) viselkedés, (...) életmód, (...) törekvés, (...) gondolkodás, (...) elmélyedés.” Budd 28-29.

[1] „Megtanítalak-e arra, mi az igazi tudás? A tudotról tudni, hogy tudjuk: a nem tudotról pedig tudni, hogy nem tudjuk: ez az igazi tudás.”

Konf 18.

[2] „Van-e egyetlen szó, amelyet az ember egész életében követhet? (...) Hát nem ilyen szó a kölsönösség? Amit magadnak nem kívánsz, azt ne tedd az embereknek.”

Konf 117.

[3] „Aki öt dolgot képes megvalósítani bárhol az ég alatt, az tökéletes erényű. (...) A komolyság, a nagylelkűség, a szavahihetőség, a szorgalom és a jóindulat. Aki komoly, azzal nem bánnak tiszteletlenül; aki nagylelkű, az megnyeri a tömeget; aki szavahihető, abban megbíznak az emberek; aki szorgalmas, az érdemeket szerez; aki pedig jóindulatú, az könnyen irányíthatja az embereit.” Konf 129.

A gondolatok sokféleségére Buddha is rámutat. Előfordul, hogy egy szerzetesnek

- egy képzet miatt bűnös gondolata támad,
- egy képzzettel ellentétben bűnös gondolata támad,
- a gondolkodás ellenére is bűnös gondolatai támadnak – ekkor végig kell gondolnia addigi életét, illetve
- gondolkodásával bénítsa le az elméjét. [5]

JÁNOS: Azt hiszem, ezt nekem kell lefordítanom és leegyszerűsíteniem.

- Egy nőre gondolok, és elképzelem, milyen jó lenne.
- Egy nőre gondolok, rájövök, hogy ezt is unja már valaki, de mégis jó lenne.
- Egy nőre gondolok, akit már valaki un, és ezért kíváncsiságból kipróbálnám.
- Van egy olyan mondásunk – az öregapámtól tanultam: ha kihagyod az életedből, a túlvilágon az orrodra húzzák. Végiggondoltam, mennyi lehetőséget, nőt szalasztottam el.
- Elhatároztam, nem gondolok rájuk többet.

A TIBETI: Ez rövid, de frappáns magyarázat volt. De hadd folytassam: az ember testből áll, és a test fejt ki a jót és a rosszat. A testnek vannak érzékszervei – ezek segítségével érzékeljük a környezetet, a tudatunk segítségével a megismerésen keresztül, és ezek segítségével ismerhetjük meg a jót és a rosszat. [6] Csak az a baj, hogy amit szeretünk, az bajt, szomorúságot, gyötrelmet okoz. [7]

A HINDU: A halál beálltával a beszéd a gondolatba távozik, a gondolat a lélegzetbe. [8] Az isten, a brahma táplálék, lélegzet, látás, hallás, gondolkodás és beszéd. [Upa 113.] Az érzékeknek van külső megjelenési formája: a szaglásnak az orr, az íznek a nyelv, a gondolkodásnak a gondolatok, ismeretek, vágyak. [9]

[9] „A lélegzet azonos az értelemmel, és az értelem azonos a lélegzettel. Mert e kettő együtt tartózkodik ebben a testben, és együtt távozik belőle. (...) A beszéd az értelemnek egyik megtestesülő része: ennek külső megfelelője a név. A szaglás (...) megfelelője a szag. A látás (...) megfelelője az alak. A hallás (...) megfelelője a hang. A nyelv (...) megfelelője az íz. A kéz (...) megfelelője a cselekvés. A test (...) megfelelője a gyönyör és a fájdalom. A nemi szerv (...) megfelelője a kék, szerelem, nemzés. A láb megfelelője a járás. A gondolkodás (...) megfelelője a gondolatok, ismeretek, vágyak.” Upa 121.

[5] „Ötféle képzetet kell időről időre átgondolnia. (...) Egy képzetet megjelenít magának. (...) Bűnös, gonosz gondolatai támadnak. (...) Ha a képzzettel ellentétes (...) képzzetre gondol, mégis bűnös (...) gondolatai támadnak, (...) vegye fontolóra azoknak a gondolatoknak a hitványságát. (...) Noha fontolóra vette, (...) mégis bűnös (...) gondolatai támadnak (...) ne vegye figyelembe ezeket. (...) Ha nem vette figyelembe ezeket, (...) mégis bűnös (...) gondolatai támadnak, (...) gondolja végig azt a gondolatsort, amely (...) a megszületéséhez vezetett. (...) Ha végiggondolta, (...) mégis bűnös (...) gondolatai támadnak, (...) szorítsa össze a fogát, feszítse nyelvét a szájpadrólához, gondolkodásának erejével fékezze meg, bénítsa meg, gyűrje le elméjét. (...) Az ilyen szerzetesről mondják, hogy uralkodik a gondolatok menetének útján.” Budd 46-48.

[6] „A test múlandó, az érzetek múlandók, a tudat, (...) az adottságok, (...) a megismerés múlandó. (...) Az ember testből áll, és a test segítségével fejt ki jót vagy rosszat: az ember érzetéből, (...) tudatból, (...) adottságokból, (...) megismerésből áll, és [azok] segítségével fejt ki jót vagy rosszat.” Budd 67-71.

[7] „Amit szeretünk, az szomorúságot, fájdalmat, szenvedést, bánatot, gyötrelmet okoz azáltal, hogy szeretjük.” Budd 106-108.

[8] „Amikor az ember meghal, kedvesem, akkor beszéde a gondolatba távozik, a gondolat a lélegzetbe, a lélegzet a hőbe, a hő a legfőbb istenségbe, ez a valóság, ez a lélek.” Upa 96.

A hét érzet: a beszéd, a látás, a hallás, a szaglás, a tapintás, az ízlelés és a gondolkodás. [Upa 146-147.]

JÁNOS: Ez azt jelenti, hogy a környezetünkből állandóan friss dolgokat kapunk, melyek változatosak, és szinte mindenre kiterjednek.

A KÍNAI: Igen. János jól látja, mert ha csak egy dologra gondolunk, az ember eltompul. [10]

JÁNOS: Nemcsak a gondolkodással, hanem mindennel így van az ember.

Ha egy bűdös helyiségbe bemegyünk, hozzászokunk a bűzhöz, és nem érezzük.

A KÍNAI: Folytatom. Az embert és az állatot csak egy dolog különbözteti meg, mert az evés, ivás, párázás és minden más ugyanolyan vagy hasonló, csak a gondolkodás más, ami csak az emberben van meg, az állatban nem. [11] Látom, János közbe akar szólni. De kérdés nélkül is válaszolok. Az állat nem gondolkodik, csak be lehet tanítani, hogy következtessen, és a folyamatokat mindig hasonlóan tegye meg. Például keresse meg a drogot, vagy ugorja át a karikát...

[10] „Éles eszű embernek is hamar el kell tompulnia,
Ha mindig csak rizsre, fára, ruhára kell gondolnia.
Nem tűnik a szegény szemben – akkor sem, ha szem előtt van,
Olyan, mint a vízbuborék: fölszáll, s mindjárt széjjelpattan.
Ki szál szembe a tengerrel, akárhogy is harsog s tombol?
Akármit is elkövethetsz, hogyha tejben-vajban úszol.”

Mes 1.230.

[11] „A szót megérti a tudatlan állat is,
Igába szó hajt elefántot és lovat,
Viszont az ember ki vesébe – szívbe lát,
Egy könnyű sóhajt, pici rebbenést is ért.
Közös az alvás, az evés, a párázás
az állatokban meg az emberekben.
Embert emberré tudománya tesz csak,
S kiben tudás nincs, ökör az, nem ember.”

Mes 2.377.

JÓZSEF: Mi úgy gondoljuk, hogy a test bűnei a gyilkosság, a részegség, a paráznság. Ezzel szemben a lélek gyümölcsei – például az öröm, a békesség, a hűség, a szelídség – a gondolkodásból fakadnak. [12]

[12] „Mondom pedig, Lélek szerint járjatok, és a testnek kívánságát véghez ne vigyétek. Mert a test a lélek ellen törekedik, a lélek pedig a test ellen: ezek pedig egymással ellenkeznek, hogy ne azokat cselekedjétek, a miket akartok. (...)

A testnek cselekedetei (...) ezek: házasságtörés, paráznság, tisztátalanság, bujálkodás. Bálványimádás, varázslás, ellenségeskedések, versengések, gyűlölködések, harag, patvarkodások, visszavonások, pártütések. Írgységek, gyilkosságok, részegségek, dobzódások és ezekhez hasonlók. (...) A kik ilyeneket cselekszenek, Isten országának örökösei nem lesznek. (...)

A (...) léleknek gyümölcse: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívettség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség.”

Gal 5.17-22.

János: Ettünk, ittunk, gondolkodtunk. Gondoljuk most végig, mi maradt ki. Öregapám szokta volt mondani: „Ha van gyerek, van szülő is”. Ha van Isten, valahol laknia kell. Ha megszületünk, meg is halunk.

Moderátor: Lassanként nem lesz már szükség rám. Folytassuk a bemutatkozásokkal. A Perzsa, a Tibeti, a Hindu, a Kínai és a Nomád következik.

A Perzsa

Úgy érzem, minket nagyon félretesz mindenki, pedig sok olyan mondás van, ami népünkkel kapcsolatos, hogy csak egyet említsek: „Dárius kincse”.

Népem a perzsa, más néven méd. Évszázadokon keresztül saját országunk volt, még ma is megvan, de más néven és más vallással.

Az ókori görög írók sokat írtak rólunk, sok csatát vívtunk a görögökkel, elfoglaltuk Athént is, de később Nagy Sándor hódította meg a mi hazánkat.

Népünk egy része áttelepült a mai India területére, ahol a párszi nevet kaptuk. Úgy gondolom, mindenki ismeri temetkezési helyeinket, a hallgatás tornyait. Királyaink évszázadokon keresztül uralkodtak. [Firdauszi: *Királyok Könyve*, Helikon, 1975. Ford.: Devecseri Gábor.]

Vallásunk a két véglet közötti harcot mutatja be, ami más vallásokban is megtalálható. A sötétség és világosság, a jó és rossz, a jobb s bal ellentétét.

Rosszulesik, hogy szinte szó sem esik rólunk, holott a Bibliában is szerepel történelmünk nagy része, sőt a Biblia egyik fejezete (Eszter könyve) rólunk, Xerxész és Eszter házasságáról szól. A történet szerint egyik vezetőnk – mai kifejezéssel élve – visszaélt hivatali hatalmával, és a zsidók ellen fordította a királyt, de végül Eszter királyné megmentette őket.

Mi vezettük be a halhatatlanok csapatát, akik mindig tízezren volta. Ha valaki elesett a csatában, azonnal póoltuk. A halhatatlanok csapatát tartóztatta fel a görög Leonidász 300 fős csapatával. Igaz, egyik emberük elárulta őket, de a királyom az ígéretéhez híven annyi aranyat adott neki, amennyi a bőrébe fért – elevenen megnyúzatta, mert gyűlöltük az árulást.

Mára a régi nagyságunk és vallásunk teljesen eltűnt.

A Tibeti

Nekem nincs sok mondanivalóm. Buddha tanait a *Buddha beszédei* című könyvből [Helikon, 1989., Ford.: Vekerdi József] ismerhetjük meg a legkönnyebben. Érdekességgéppen említem meg, hogy Buddha ismerte a görögöket is.

Nagyon tanulságos az élete és a próbálkozásai, hogy a testi szenvedés – a remeteség – mennyire teszi lehetővé a való világ megismerését. Szinte mindent elkövetett azért, hogy a tisztánlátás állapotába jusson. Egyetlenegy szent könyv sem tárgyalja ennyire részletesen az emberi gyarlóságot, a kudarcok sokaságát, a csalódásokat, a testi és lelki örömet és bánatot.

A Hindu

Nehéz helyzetben vagyok. Szinte lehetetlen meghatározni a nacionálémat. Indiában születtem, Brahma hagyományain nevelkedtem. Ismerem a szanszkrit történelmet. Egyéniségemet nagyon sok hatás érte. Buddha tanai is befolyásolták a gondolkodásmódomat, de ezt inkább átadom a Tibetinek, hogy ő ismertesse a tanokat.

Valójában nem tudom, miért titkos tanítások keretében adtuk közre tanaink egy részét. [Titkos tanítások – Válogatás az Upanisadokból, Helikon, 1987. Ford.: Vekerdi József.]

Viszont nagy dolognak tartom a részünkről, hogy tanácsainkat, javaslatainkat és példabeszédeinket olvasmányos formában adtuk közre. [Mesefolyamok óceánja, I-II. kötet, Európa, 1982. Ford.: Schmidt József.] Meg kell még említenem a *Mahábhárata* történetét is. [Európa, 1965. Ford.: Szerdahelyi István.]

A Kínai

Mi vagyunk a legnagyobb lélekszámú nép, történelmünk is régi. Múltunkról nem is kell sokat beszélnem, elegendő, ha megemlítem a Nagy Falat, melyet mi építettünk a nomádok ellen. A nagy létszámunk és a birodalmunk kiterjedése miatt szinte az összes vallás megtalálható nálunk, ezért most csak néhányat említenék meg.

Nagyon elterjedt Konfuciusz követőinek vallása, amely elsősorban a tanult rétegek vallása volt. [Konfuciusz: *Beszélgetések és mondások*, Szukics Kiadó, é.n. Ford.: Tőkei Ferenc.]

Országunkban sok követője van a taoizmusnak és a buddhizmusnak is, de ezek ismertetését meghagyom más országok képviselőinek.

Egyik régi királyunk, a Majomkirály, mesterével együtt nyugati utazásra indult, melynek során kapcsolatba kerültek Rummal is. [Vu Cseng-en: *Nyugati utazás, avagy a Majomkirály története*, Európa, 1980. Ford.: Csongor Barnabás.] Nagyon érdekes módon mutat be bennünket egy magyar utazó. [Ligeti Lajos: *Sárga istenek, sárga emberek*, Egyetemi Kiadó, é.n.]

Évszázadokon keresztül a Nagy Fal választott el minket a világtól, ennek ellenére az idők során a különböző nomád népek többször megtámadtak és legyőz bennünket. De hiába győztek, legtöbbször beolvadtak a kínai népbe. Történelmünk elválaszthatatlan a nomádok történetétől, hiszen évszázadokon keresztül egymás mellett laktunk, mindketten sokan tanultunk a másiktól.

Népem kereskedőnép. szerte a világon külön negyedet építettünk fel a nagyvárosokban. A csendes-óceáni szigetvilágban is mi kereskedtünk, de még az amerikai vasutak kiépítésében is részt vettünk.

Mi, kínaiak mindenhez értünk. Jelenleg a mi gazdaságunk fejlődik a leggyorsabban a világon.

Nem részletezem tovább népem történetét, Marco Polo és a többi utazó sokat írt rólunk. [Marco Polo utazásai, Gondolat, 1963. Ford.: Varga Endre.] Egy dologra azonban szeretném felhívni a figyelmet: Polo bálványimádóknak tartott minket, mert a kor felfogása szerint ezzel teljesen összemosta a szomszédaink (például a mongolok és más népek) szokásait a mi szokásainkkal.

A Nomád

Azt hiszem, én vagyok a legérdekesebb a kerekasztal résztvevői között. A sztyeppén nőttem fel. Néha mongolnak, tatárnak, merkitnek, avarnak, hunnak, szkítának és az ég tudja, minek neveznek.

Nomád életmódot folytattunk. A legfőbb haszonállatunk a ló volt, mely közlekedésen kívül még élelemmel is szolgált, pontosabban, itallal. Mindenki hallott mára kumisról, ami kancatejből készült. Gyakran ittuk a lovaink vérének is.

Történelmünk során elfoglaltuk Kínát, Mandzsúriát, elkalandoztunk egészen Nyugat-Európáig is. Rokonaink közé számítottuk a poloveceket – az orosz történelemből ismert népe, akiket kunnak is neveztek. Szegről-végről a magyarok is rokonaink voltak.

Sokan bálványimádóknak tartottak minket (így Marco Polo is), pedig sok istent tiszteltünk. Többen közülünk felvették a buddhista vallást, tiszteltük a lámákat, a Napot, a Földet és a természet többi védőszentjét.

Rendszeresen megjelentek közöttünk a keresztény hittérítők, akik megkereszteltek, áttérítettek minket. Nem minden esetben ment könnyen. Erre a legjobb példa a magyar történelemben ismert „pogánylázadások”, melyek

egyértelműen testvérharcot jelentettek.

Sok elfoglalt területen századokon keresztül uralkodtunk, de az idő folyamán átvettük a leigázott népek kultúráját, és beolvadtunk.

Gyakran szerepeltünk a nyugati utazók ismertetésében. [*Marco Polo utazásai*, Gondolat, 1963. Ford.: Vajda Endre; *A tatárjárás emlékezete*, Európa, 1987.] Történelmünk egy része *A mongolok titkos története*ből [Gondolat, 1962. Ford.: Ligeti Lajos] ismerhető meg.

A „modern” utazók is rendszeresen beszámoltak rólunk. [Almásy György: *Vándor-utam Ázsia szívébe*, Budapest, 1903.; Róna-Tas András: *Nomádok nyomában*, Gondolat, 1961.] Természetesen az ókori utazók is ismerték népeinket.

Cím

MODERÁTOR: Ha már a gondolkodásról beszéltünk, gondoljuk végig, mi lenne a legjobb címe ennek a kis beszélgetéssorozatnak.

Kerekasztal mellett ülünk, mindenki egyenlő. Kerek az asztal, ezért javaslom, mindenki mondjon egy címet, ami az egész beszélgetésünket jellemzi. Így lesz kerek az egész.

AZ EGYIPTOMI: „A lélek kilépett a ragyogó nappali fénybe.” [Egy 1.27.] Halálunk után újjászületünk, és kilépünk a fényre, ezért javaslom ezt a címet.

A MEZOPOTÁMIAI: Nem értek egyet a címjavaslattal, mert azt ahogy azt korábban az Egyiptomi elmesélte, a testet mumifikálni kell, hogy fennmaradjon. Ugyanakkor azt is mondta, hogy a halál után az istenek adják át szerveiket az elhunytaknak, aki ezáltal istenné lesz. Ez is mutatja, hogy az Egyiptomi vallása tele van ellentmondásokkal, ezért nem támogatom, hogy ő adjon címet a beszélgetéseinknek. Én egy himnusz egyik sorát javaslom: „Mi Urunk, aki eloszlatod a sötétséget és megvilágosítod az ember arcát.” [Himnusz a Naphoz.]

HINDU: Most én ellenkezem, mert nem az isten világosítja meg az ember arcát, hanem a hat szenny nem fogja.

A VALKŰR: Az én javaslatom egészen más: „Fivér fivérrel vív, / vért ont s öl.” [A völvá jövendölése 45.] Szerintem azért találó ez a cím, mert az emberi történelem nem egyéb testvérharcnál.

JUSZUF: Szerintem ne legyünk ennyire borúlátók. Inkább olyan címet válasszunk, amelyben az Istenhez fohászkodunk: „Vezess minket az egyenes úton.” [Kor 1.6.] Azt hiszem, egyértelmű, miért javaslom ezt a címet.

A RÓMAI: Miért hiszi Juszuf, hogy csak az ő istene vezetheti az embert az egyenes úton? Nekünk több istenünk is van, akik hol egyenes, hol görbe útra vezetnek bennünket.

A FINN: „Másutt minden másképp megyen.” [Kal 1.178.]

JÁNOS: Ez ugyanaz, mint a mi közmondásunk: „Ahány ház, annyi szokás.” Találunk ennél jobb címet is.

A PERZSA: Az én javaslatom: „A fázó nem rózsára – rózsére vágy, bár rózsénél drágább a szép rózsaaág.” [Fir 63.]

MODERÁTOR: Szép mondás, de nem gondolom, hogy címnek megfelelné.

A KÍNAI: „Gondolataidban ne legyen hitványság.” [Konf 11.] Ha ezt betartjuk, akkor a tetteinkben sem lesz hiba.

A TIBETI: Ez nem rossz javaslat, hiszen minden vallásban szerepel a gondolat bűne.

A RÓMAI: „A szabadságot nem lehet ingyen megkapni.” [Sen 408.]

ÉSZT: Így van, A szabadságért meg kell dolgozni. De úgy vélem, beszélgetéseink sokkal többről szóltak.

A GÖRÖG: Igen, rólunk, emberekről szóltak. Ezért az én javaslatom: „Búza fogyasztó földi halandó.” [Homo 456.]

Az ÉSZT: Az enyém pedig: „Megfogta az eke szarvát / Megtisztelni a szent munkát.” [Kalp 110.]

JÁKOB: Nekem ezek a címek azért nem tetszik, mert nemcsak az emberekről beszélgetünk, hanem az isteni törvényekről is. Én olyan címet adnék, amiben megjelenik az Isten és az ember is: „Kicsoda megy fel az Úr hegyére?” [Zsolt 24.3.]

A RÓMAI: Akkor a Görög is kérdezhetné, hogy „Kicsoda megy fel az Olümposzra, az istenek hegyére?” Ne felejtsük el, hogy nem csak egyistenhívők ülnek az asztalnál!

A NOMÁD: „Megöltem a számmal, ijedtében felkapaszkodott a hegyre.” [Mon 108.]

A HINDU: Ahogy az imént említettem, az emberi lélek olyan, hogy „hat szenny nem fogja meg.” [Maj 2.504.] Legyen ez a cím!

JÓZSEF: Én már azzal sem értek egyet, hogy csak hatféle „szenny” lenne, melyeket a Hindu korábban felsorolt. Például a gondolkodás, gondolat is lehet bűnös vagy parázna. Én éppen a gondolkodás jelentőségét hangsúlyoznám a címben. Például felhasználhatnánk azt a bibliai idézetet, hogy: „A nép, a mely sötétségben ült vala, láta nagy világosságot. (...) világosság támada.” [Máté 4.16.] Legyen a cím: „Világosság támada.”

A TIBETI: Én inkább Buddha szavaival arra utalnék, milyen nehéz megmagyarázni a világot: „Ez a tan mély, nehezen felfogható.” [Budd 16.]

MODERÁTOR: Nem csak egy tanról beszélgetünk ennél az asztalnál, ezért ez sem lenne jó cím.

JÁNOS: Én is mondok egyet, ami részben Madách gondolata, de egy kicsit kiegészítettem: „Az ember tragédiája önmaga.”

MODERÁTOR: Ez egy kerekasztal. Mindenki egyenlő. Mindenkinek joga van a véleményét kifejteni. Ha valaki javasol valamit és csak egy ellenvélemény is van, azt a javaslatot nem fogadjuk el.

Úgy láttam, hogy az elmúlt percekben elhangzott címek egyike sem nyerte el mindannyiunk tetszését. Mindegyik javaslat megragadott valamit a beszélgetésekből, de valójában a címjavaslatok összességükben fejezik ki a legjobban beszélgetéssorozatunk témáját és szellemét. Ezért azt javaslom, hogy olyan címet adjunk, amely az olvasókat ehhez a beszélgetéshez irányítja.

Az ember sorsa

MODERÁTOR: Most pedig folytassuk beszélgetésünket az emberi sors kérdésével. Ki vagy mi határozza meg az ember sorsát, életét?

JÁNOS: Öregapám szerint mindenki a maga sorsának kovácsa.

A TIBETI: A szokásainkat jól ismerő Marco Polo írta, hogy az ember lelke az egyik testből a másikba vándorol, attól függően, hogy milyen életet élt. Ha jószágban és mértékletességben töltötte el életét, akkor egy nemes asszony által szült gyerek testébe költözött a lelke, így vándorolt, míg bele nem olvadt az istenségbe. Ez fordítva is működött. Ha az élete mihaszna, gonosz volt, akkor egy alsóbbrendű élőlény testében született újjá. [1] Azért nem öljük meg az élőlényeket, mert mindnek lelke van. Ezért nem eszünk húst, mert az élőlény volt. [2]

JUSZUF: A saját életemmel én gazdálkodom. Ha szülőföldemen szegényen ért, megbántottak, akkor új hazát keresek és találok magamnak. [3] Mert csak Allah tudja, hogy hol ér el engem a halál. [4]

MODERÁTOR: Ez azt jelenti, hogy Allah határozta meg az ember életét sorsát?

JUSZUF: Igen. Hisz Allah mindenki nyakába erősítette a sorsát. [5] Van azonban egy másik fontos dolog is: a hitünk védelmében szent háborút hirdetünk. Ilyen esetben a harcosaink, akik a hitünk védelmében, terjesztésében elestek, a Paradicsomba kerülnek. Ez természetes, hiszen ők nem felelnek az általuk elkövetett gyilkosságokért, mert csak az Allah által meghatározott emberi sorsokat teljesítették be. Nem a harcosok ölték meg a hitetleneket, hanem Allah. [6]

AZ ÉSZT: Az ember sorsát a tettei határozzák meg, melyeket korábban elkövetett, s annak következményeit viselnie kell. Kaleb fia részegségében megölte egy kovács legkedvesebb

[1] „A lélek halhatatlanságáról a következő nézeteket vallják. Úgy hiszik, ha egy ember meghal, lelke más testbe száll: jóból jobba, rosszból rosszabba, aszerint, hogy életében helyesen vagy gonoszul viselkedett. Úgy kell érteni, hogy ha például egy szegény ember jószágban és mértékletességben töltötte életét, nemes asszony hozza majd világra. (...) Szüntelenül emelkedve (...) beleolvad az istenségbe. (...) Ha rosszul viselte magát, (...) paraszt fiának születik, (...) kutyává lesz, mindig lejjebb és lejjebb szállva.”

Pol 195.

[2] „Állatot semmi kincsért nem ölnek, még legyet, férget, bolhát vagy tetvet sem. Mert azt mondják, mindennek lelke van, és ezért megölni bűn.”

Pol 321.

[3] „Menj! Mentsd meg lelkedet, szakítsd el láncaid, Hagyd el hajlékodat, mint holtak boltjait.

Menj! Lelsz még jobb hazát, jobb földet, szebb

szerelmet,

De nem találsz sehol más lelket, mint a lelked.

Hogy élhetsz, esztelen, hol szíved szegény érte?

Lelsz még hazát, hisz Allah a Földet tágra mérte!

S bár írva áll a sorsnál, hogy hol talál halálad,

Menj csak, nem tudhatod, halálad hol találod.”

Ezr 29.

[4] „Egyetlen lélek sem halhat meg csupán Allah engedelmével, s az Írásnak megfelelően, amely kijelöli minden dolgok határidejét.”

Kor 3.144-145.

[5] „Minden embernek a nyakára erősítettük a sorsát.”

Kor 17.13.

[6] „Ha találkoztok a hitetlenekkel, amint (ellenetek) nyomulnak, ne fordítsatok hátatokat nekik. (...) És nem ti öltétek meg őket, hanem Allah (...), és nem te dobtál, (...) hanem Allah.”

Kor 8.17.

fiát. A kovács megátkozta, ezért Kalev fiának a lábait saját kardja vágta le. [7]

A RÓMAI: Seneca egy mondatban határozta meg az ember sorsát: „betöltötte végzetét” [8], ami azt jelentette, mindenki sorsa eleve elrendeltetett. Bármit tesz, bárhol van, csak a meghatározott sorsát követi.

Voltak olyan férfiak, akik a halál kapujából visszafordultak, mert rendkívüli lelkek voltak, „s a nagy férfiak ezt gyakran megtették”. [9] Ők is a saját sorsukat, saját életüket élték, mert ez volt nekik megírva.

[7] „Tiszta vérrel te a fegyvert
Banditaként beszennyezted
S e büntelen főt levágva,
Mindörökre meggyaláztad!
Véreb vagy, a vén apának
Összetörted hű támaszát,
Legyilkoltad legjobb fiát.”

Kalp 79.

MODERÁTOR: Már megint csak a rendkívüli lélekkel rendelkező férfiak. Nők nem voltak?

JÁKOB: Az ember sorsa eleve elrendeltetett. Ha valaki ismerné a sorsát, a jövőjét – mivel mindenki emberből van –, igyekezne azt megváltoztatni még az Isten ellenében is, ezért tiltotta meg Isten, hogy az emberek a jövőmondókhoz forduljanak. [10] Istenünk azt mondta: „Mindenki élje az életét, a hiábavaló élet minden napját, mert ez az ember élete, sorsa. [Préd 9.11-12.]

[10] „A mely ember pedig az ígézőkhez és a jövőmondókhoz fordul, hogy azok után paráználkodjék, arra is kiontom haragomat, és kiirtom azt az ő népe közül.”

Móz 3.20.6.

JÓZSEF: Az első [11] és a második [12] Miatyánkból egyértelműen kitűnik, hogy az Isten akarat érvényesül a földön és a mennyben is.

[8] „Vedd úgy, hogy szabad akaratából vesztetted el: betöltötte végzetét.”

Sen 50.

[9] „Aki feleségét, barátját nem becsüli annyira, hogy érte tovább maradjon életben, aki makacsul meg akar halni, az csak a maga kényelmével törődik. S parancsolja meg magának a lélek, ha övének érdeke úgy kívánja: ne egyszerűen ne akarjon meghalni, hanem ha már halálán volna is, álljon talpra és bocsássa magát kedvesei rendelkezésére. A rendkívüli lélek jellemzője, hogy más kedvéért visszatér az életbe, s a nagy férfiak ezt gyakran megtették.”

Sen 396-397.

[11] „Ti azért így imádkozzatok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved.

Jöjjön el a te országod: legyen meg a te akaratod, mint a mennyben úgy a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.

És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk azoknak a kik ellenünk vétkeztek:

És ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tied az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökké.

Ámen.”

Máté 6.9-13.

[12] „Mikor imádkoztok, ezt mondjátok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod.

Legyen meg a te akaratod, miképen a mennyben, azonképen e földön is.

A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk naponként.

És bocsásd meg nekünk a mi bűneinket: mert mi is megbocsátunk mindenkinek, a kik nekünk adósok. És ne vigy minket kísértésbe: de szabadíts meg minket a gonosztól.”

Luk 11.2-4.

A HINDU: Az ember életét a sorsa határozza meg. [13] Bárhol van, bármit tesz, sorsát el nem kerülheti, azt meg nem változtathatja. [14]

JÁKOB: Igaz, vannak közöttünk olyanok is – a farizeusok –, akik azt tanítják, hogy a jó és a rossz cselekedet az ember szabad akaratától függ. [15]

JÁNOS: Már megint enyém a zárszó. Öregapám azt mondaná: „Mindenki úgy ítél, ahogy él.”

[13] „Kit a sors véd, meg van védve, bármennyire védtelen,
Kit a sors ver, meg van verve, bárhogyan védik szüntelen.
Az egyiket erdő mélyén hagyják: megél s talpra áll.
A másikat otthon óvják: elragadja a halál.” *Mes 1.13.*

[14]
„Nincs rá mód, hogy csupán egyik tenyerünkkel tapsoljunk:
Hogyha mi is nem cselekszünk, nem telik be a sorsunk.
Ha a sors épp, mikor ennél, juttat ételt teneked,
Még akkor is éhen halsz, ha nem mozdítod a kezéd.
Mindig küzdj és bízva bízzál! Mindig a sors nem mostoha.
Hogy a sorssal nem dacolhatsz, gyáva mondja, ne hidd soha!
Szállj a sorssal szembe bátran! Tégy meg mindent, amit
tehetsz!
Ha zöld ágra nem vergődöl, nem rajtad múlt: nyugodt
lehetsz.”
Mes 1.132.

[15] „A farizeusok (...) azt tanítják, hogy mindennek az ura Isten és a végzet: hogy a jó és rossz cselekedet az emberek szabad akaratáról függ ugyan, de minden dolgunkba belejátszik a végzet. (...) A lélek halhatatlan, de csak a jó lelkek kerülnek a halál után más testbe, a gonoszak örök büntetést szenvednek. (...) Viszont (...) a szaddeceusok, kereken tagadják a végzetet. (...) Isten egyáltalán nem törődik azzal, hogy az ember cselekszik-e gonoszat, vagy nem: a jó és rossz cselekedetek teljesen az ember szabad akaratától függenek, és mindenki szabadon választja ezt vagy azt. (...) Tagadják a lélek halhatatlanságát, valamint a túlvilági büntetéseket és jutalmakat.” *Flab 150-156.*

A szülők

MODERÁTOR: Nézzünk szét egy kicsit a szülők háza táján! Kinek ki az apja, anyja?

JUSZUF: Mi úgy tartjuk, hogy az Istennek, Allahnak nem lehet saját gyermeke. Allah nincs rászorulva arra, hogy gyereket nemzzen, mert egyszerűen csak megteremti őt. [1] Másrészt a gyereknemzéshez a férfi, annak magja mindenképpen kell. [2]

[1] „Nem illik Allahhoz, hogy fiat nemzzen.” *Kor 19.217.*

[2] „Megteremtettük hajdan az embert merő agyagból, Aztán spermacseppé tettük őt egy bizonyos helyen.” *Kor 23.12-13.*

A FINN: Tanítónk és Mesterünk, aki minket bevezetett a földművelésbe, a fémfeldolgozásba, az életbe, Ilmatár istennő gyermeke. Ilmatár istennőt a szél megszerette, a tenger teherbe ejtette, [3] gyermeke pedig Vejnemöjnen. [4]

[3] „Szél a szüzet megszerette, tenger teherbe ejtette.” *Kal 2.7.*

[4] „Így született a híres hős, jött világra Vejnemöjnen, tündértől, ég leányától, Ilmatár istenanyától.” *Kal 2.10.*

JÁNOS: Furmányos öregapám most azt danolná: „Ó, ha szellő lennék, mindig fújnék, minden bő kabátba (szoknyába) belebújnék.”

MODERÁTOR: Térjünk vissza a témánkhoz!

A TIBETI: Maja királynő egy szép nyári nap álomra szenderült, álmában megjelent négy maharadzsa, akik elvitték Tibetig egy palotába, ahol egy kerevetre lefektették. Ez idő alatt Boddhaszittva fehér elefánt alakjában a környéken legelt, majd bement a palotába, és háromszor megkerülte a kerevetet, ahol Maja királynő hevert. Maja azt álmodta, hogy az elefánt behatolt a méhébe. Tíz hónapig volt viselős, amikor megszülte Gotama Sziddhattha herceget. [5]

[5] „Egy alkalommal (...) kihirdették a nyári holdtölteünnepséget. (...) Májá királyné (...) megtartóztatta magát a részegítő italoktól, s virágfüzérékkel és illatos kenetekkel ékesen vett részt a holdtölte-ünnepségen. (...) Lepihent fényes nyoszályájára, álomra szenderedett, (...) és ezt az álmodat látta: Négy maharadzsa (...) felemelte, a Himalájára vitte. (...) Ekkor megjelentek a maharádzsák hitvesei, (...) megfüröszötték minden emberi vétket lemosó vízben, égi köntösbe öltöztették, (...) [le]fektették a királynét. Eközben a Bódhiszattva pompás fehér elefánt alakjában (...) legelészet, (...) belépett az aranypalotába, háromszor jobbról megkerülte anyja nyoszolyáját, majd megbökte jobb oldalát, és úgy tűnt, hogy behatolt méhébe. (...) Reggel a királyné felébredt, (...) elmondta, (...) hogy mit álmodott. A papok így szóltak: (...) »Magzat fogant királynéd méhében, és a magzat fiú lesz, nem lány. Fiad fog születni, s ha otthonában marad, világhódító császár lesz belőle. Ha elhagyja otthonát, és remeteségbe távozik, világot megvilágosító Buddha lesz belőle.« (...) Májá királyné tíz hónapig hordozta méhében. (...) Rájöttek szülési fájdalmak (...). Ekkor négy szentsége világteremtő Brahmá jelent meg: (...) »Örvendezz királyné, dicsőséges fiad született.«” *Budd 2-3.*

A VALKŰR: A mi isteneink emberek – emberi módon gondolkodtak, éltek, szeretkeztek. Az isteneink állandóan a földet járták, be- benéztek az emberekhez, ott ettek- ittak. Néha a vendégbarátsággal élve a férj és feleség közé fekve az asszonyt megtermékenyítették, és kilenc hónap múlva megszületett az isten gyereke. [6]

[6] „Ágyukba befekszik,
kettőjük közé bújik.
Kétfelől a háziak
híven körülvették. (...)
Teljes kilenc hónap,
annyi se, hamar telt, (...)
Legénykét szült Edda.”

Edd 385.

A GÖRÖG: A mi isteneink is emberformájúak. Mindenki ismeri Zeusz kissé csapodár természetét, a gyerekeit és szerelmi kapcsolataikat. Az istennőink nem hordták annyira fenn az orrukat, hogy ne kérjék ki egy földi halandó, Párisz véleményét a szépségükkel kapcsolatban, mely döntés következményeképpen kitört a tíz évig tartó trójai háború, Odüsszeusz pedig tíz éves vándorlása során bejárta szinte teljesen az akkor ismert világot.

JÁKOB: Prófétánk, Mózes kitett gyerek volt. Anyja a Nílus vizére tette egy mózeskosárban, ahol a Fáraó lánya megtalálta és felnevelte.

JÓZSEF: Jézus születésének körülményeit mindenki ismeri. A Szentlélek Szűz Máriát teherbe ejtette. Pontosabban: Máriát eljegyezte József, az ács. Az eljegyzés után derült ki, hogy Mária viselős. [7] Az akkori szokásnak megfelelően József el akarta taszítani Máriát, de ekkor megjelent az Úr angyala és felvilágosította Józsefet, hogy Mária a Szentlélektől fogant. [8]

[7] „A Jézus Krisztus születése
pedig így vala: Mária az ő anyja
eljegyeztetvén Józsefnek, mielőtt
egybekeltek volna, viselősnek
találtatott a Szent Lélektől.”

Máté 1.18.

A KÍNAI: Mi is ismerünk ilyen eseményeket, az egyik kínai királynő álmában lenyelte a fényt, és így esett teherbe. [9]

[9] „Anyja álmában lenyelte a napvilágot, úgy lett
viselős vele.”

Maj 2.168.

[8] „Az Úrnak angyala álomban
megjelenék néki, mondván: József,
Dávidnak fia, ne félj magadhoz
venni Máriát, (...) mert mi benne
fogantatott, a Szent Lélektől van
az.”

Máté 1.20.

A szülők tisztelete

MODERÁTOR: A legtöbb vallásban, kultúrában fontos szabály a szülők tisztelete. Beszéljünk egy kicsit erről a kérdésről is!

JÁKOB: Mi egyértelműen a szülői tiszteletre neveljük a gyermekeket, ami szerepel is az alaptörvényünkben. [1] Ugyancsak előírtuk az idős emberek tiszteletét. [2] Mózes azt is megparancsolta, hogy ha valaki szidalmazza szüleit, annak halállal kell lakolnia. [3]

JÁNOS: Ez az utolsó mondat azért túlzás.

JÁKOB: Valóban, mi is úgy gondoltuk, ezért később módosítottunk ezen az előíráson. A későbbi törvény azt mondja, hogy átkozott legyen az, aki nem becsüli szüleit. [4]

JÓZSEF: Nekem is egy kicsit erősnek tűnt a halálbüntetés. Mi a szülői tisztelet mellett elsősorban az Isten szeretetét emeltük ki. [5] Az örökélet titka az, hogy az előírásokat be kell tartani, köztük a szülők tiszteletét, [6] de aki elhagyja a szeretteit az Istenért, örök életet nyer. [7]

A FINN: Mi is a szülők, a család szeretetére neveljük a leányainkat, de felhívjuk a figyelmüket, hogyha férjhez mennek, akkor az anyóst, apóst, tehát az új rokonokat kell szeretniük. [8]

JÁKOB: Közbe kell szólnom: a házasság miatt a régi családnak fel kell bomlania, és új család jön létre. [9]

JÁNOS: Most nekem is közbe kell szólnom. Hadd említsem meg a nagycsalád fogalmát, ahol több generáció él együtt, és mindenkinek meg van határozva a feladata, tevékenysége.

MODERÁTOR: Ezt a témát tegyük félre egyelőre, mert a tatároknak és a nomád népeknek is lesz hozzáfűznivalójuk. Térjünk vissza az eredeti kérdéshez.

A MEZOPOTÁMIAI: Nálunk az elhunyt lélek tetteinek értékelése során bűnnek számított, ha valaki megsértette apját. [10]

[1] „Tiszteld atyádat és anyádat.”

Mózes 2.20.12.

[2] „Az ősz ember előtt kelj fel, és a vén ember orcáját becsüld meg.”

Mózes 3.19.32.

[3] „Mert valaki szidalmazza az ő atyját, vagy anyját, halállal lakoljon.”

Mózes 3.20.9.

[4] „Átkozott a ki kevésre becsüli az ő atyját vagy anyját!”

Mózes 5.27.16.

[5] „Aki inkább szereti atyját és anyját hogynem engemet nem méltó hozzám.”

Máté 10.34-37.

[6] „Tiszteld atyádat és anyádat.”

Máté 19.16-21.

[7] „És a ki elhagyta házait, vagy fítestvéreit, vagy nőtestvéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy feleségét, vagy gyermekeit, vagy szántóföldjeit az én nevemért, mindaz száz annyit vészen, és örökség szerint nyer örök életet.”

Máté 19.29.

[8] „Feledjed apát kegyelmét, keresd apósod kedvét. (...) Feledd bátyád barátságát, keresd sógorod kedvét.”

Kal 1.178-191.

[9] „Annakokáért elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját, és ragaszkodik feleségéhez.”

Mózes 1.2.24.

[10] „oldozzátok föl ezt az embert, (...) megsértette nemző atyját.”

Agy 106-110.

A KÍNAI: A szülőket mindig tisztelni kell. Életükben el kell tartani őket – ez a gyermeki szeretet. A szülőknek csak egy problémájuk lehet: ha a gyermekük megbetegszik, és nem tud gondoskodni róluk. [11]

A HINDU: Véleményünk szerint az embernek öt atyja van: a nemzője, a nevelője, az eltartója, tanítója és életének megmentője. [12]

[11] „Mi a fiúi szeretet? (...) Nem lázadozni. (...) Életükben szolgálj szüleidet a szertartások szerint, halálukban temesd el őket a szertartások szerint. (...) A szülőknek egyedül attól kelljen tartaniuk, hogy [fiuk] megbetegszik.”
Konf 16.

JUSZUF: Végre én is szóhoz jutok. A mi álláspontunk szerint a szülőket mindig tisztelni kell, nem szabad becsmérelni, leszólni őket. [13] Az anya tisztelet azért is nagyon fontos, mert az anya kényszerből volt a gyermekkel viselő, és kényszerből hozta világra. [14]

[12] „Öt atyja van az embernek: a nemzője, nevelője, Eltartója, tanítója s életének megmentője.”
Mes 1.209.

[13] „És elrendelte a te Urad, hogy csupán őt szolgáljátok, és hogy legyetek jók a szülőkhöz! Ha kettőjük közül az egyik, vagy mindketten élemedett korba jutnak, ne mondd nekik azt, hogy »Pfűj!« és ne becsméreld őket, és jóra való szavakkal beszélj velük!”
Kor 17.23.

[14] „Meghagytuk az embernek, hogy jó legyen a szüleivel szemben – (hiszen) az édesanyja kényszerből volt viselő vele és kényszerből hozta őt a világra.”
Kor 46.15.

JÁNOS: Ha tiszteljük szüleinket, akkor a túlvilágon valószínűleg jó sorunk lesz.

A Túlvilágról

MODERÁTOR: Sok mindenről beszélgettünk eddig, és a Túlvilág is többször szóba került. Most foglaljuk össze, ki hogyan vélekedik a halál utáni életről, a Túlvilágról.

JÁNOS: Eddig csak néha szóltam közbe, de most elsőként fejteném ki a véleményemet, nem is a sajátomat, hanem az öregapámét.

Öregapám elég furmányos ember volt, élete utolsó éveiben arról gondolkodott, hogy mi lesz vele, ha meghal. Még kis gyerek voltam, amikor odahívott magához, és a huncut szemeimmel rám kacsintva elkezdett mesélni:

„Képzeld, fiam. Álmomban meghaltam, és megjelent előttem egy fényes valami és azt mondta:

– Letelt az időd, velem jössz.

– Nem lehetne előbb mégis megtudnom, hogy hova kell mennem és miért? – kérdeztem.

Vitatkoztunk, veszekedtünk, míg végül megállapodtunk abban, hogy mielőtt meghalnék, lemehetek a pokolba és felmehetek a mennyországba körülnézni. Azután eldönthetem, melyik lesz jó nekem, melyik helyre kell mennem. Viszont meg kellett ígérnem, senkinek sem mondom el az odavezető utat.

Elindultam. Leértem a pokolba. Ott megláttam a pokol főnökét, Lucifert, megkérdeztem tőle:

– Mondd, pokol fejedelme, Lucifer. Vannak itt keresztények?

– Vannak – válaszolta.

– Buddhisták is?

– Igen.

– Mohamedánok is?

– Igen.

– Baptisták is?

– Igen – válaszolta.

Ha már ennyi ember van itt, akkor megnézem, kik lehetnek a mennyországban. Felmentem. A kapuban Szent Péter fogadott. Illően köszöntöttem, és megkérdeztem:

– Mondd, Atyám, vannak itt keresztények?

– Nincsenek – válaszolta.

– És buddhisták?

– Azok sincsenek.

– És mohamedánok, baptisták, napimádók vannak?

– Nincsenek – válaszolta. Teljesen összezavarodtam, és megkérdeztem:

– Atyám, ha nincsenek a különféle vallások hívői, akkor kik vannak itt? Kik jutnak fel a mennyországba?

– Akik megérdemlik – jött a tömör válasz.

Lásd, kis onokám, lehetsz te vallásos, járhatsz templomba, imádkozhatsz, de ha a mennybe akarsz jutni, ki kell érdemelned.”

MODERÁTOR: János nagyon szépen megfogalmazta, kik juthatnak a mennyországba. Ezért sorban minden képviselő mondja el vallásának feltételeit a mennyországba jutásról és a pokolbeli „jutalmazásról”.

JÁKOB: A hitünk szerint az asszonytól született ember osztályrésze a halál, melyben a test megsemmisül. [1] A lélek viszont feltámadhat, bár Jób hosszan részletezi kételyeit ezzel kapcsolatban. [2] Érdekes módon csak most a Zsoltárok Könyvében jelenik meg először az alvilág, a Seol képe. [3] Az asszonytól született ember meghal, de sem a vagyonát, sem a dicsőségét nem viheti magával a túlvilágra. [4] A testünk megsemmisül, mert porból lett, porrá válik.

[5] „Az emberek fiainak vége hasonló az oktalan állatnak végéhez, és egyenlő végök van azoknak: a mint meghal egyik, úgy meghal a másik is, és ugyan azon egy lélek van mindenikben: és az embernek nagyobb méltósága nincs az oktalan állatoknál, mert minden hiábavalóság. Mindenik ugyanazon egy helyre megy: mindenik a porból való és mindenik porrá lesz. Vajjon kicsoda vette észébe az ember lelkét, hogy felmegy-é: és az oktalan állat lelkét, hogy a föld alá megy-é?”
Préd 3.19-21.

[1] „Az asszonytól született ember rövid életű és háborúságokkal bővelkedő. Mint a virág kinyílik és elhervad, és eltűnik, mint az árnyék és nem állandó.”
Jób 14.1-2.

[2] „De ha a férfi meghal és elterül: ha az ember kimúlik, hol van ő? Mint a víz kiapad a tóból, a patak elapad, kiszárad: Úgy fekszik le az ember és nem kél fel: az egek elmúlásáig sem ébrednek, nem költetnek föl az ő álmukból.

Vajha engem a holtak országában tartanál: rejtegetnél engem addig, amíg elmúlik a te haragod: határt vetnél nekem, azután megemlékeznél rólam! Ha meghal az ember, vajjon feltámad-é? Akkor az én hadakozásom minden idejében reménylenék, míglen elkövetkeznék az én elválkozásom.”
Jób 14.10-14.

[3] „Uram, felhozád a Seolból az én lelkemet, fölélesztettél a sírbaszállók közül.”
Zsolt 30.4.

[4] „Mert semmit sem vihet el magával, ha meghal: dicsősége nem száll le utána.”
Zsolt 49.18.

JÓZSEF: Induljunk ki abból, hogy vannak mennyei és földi testek – azaz fizikai és szellemi testek az érzéki test a halállal megszűnik, elporlad,, a mennyei test, a lélek feltámad. [5] A mennyországba jutás sokakat érdekelt, sokakban felmerült a kérdés, hogyan lehet kiérdemelni. Máté egyértelműen meghatározza a feltett kérdést, hogy a parancsolatokat, előírásokat be kell tartani: ne ölj, ne paráználkodj, ne lopj, hamisan ne esküdj. Valamint nagyon fontos az, hogy a vagyont szét kell osztani a szegények között. [6]

[6] „És vannak mennyei testek és földi testek: de más a mennyieiek dicsősége, más a földieké. Más a napnak dicsősége és más a holdnak dicsősége és más a csillagok dicsősége: mert csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve. Éppenígy a halottak feltámadása is. Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban. Elvettetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben: elvettetik erőtlenségben, feltámasztatik erőben. Elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. Van érzéki test, és van lelki test is. Így is van megírva: Lőn az első ember, Ádám, élő lélekké: az utolsó Ádám megelevenítő szellemmé. De nem a lelki az első, hanem az érzéki, azután a lelki. Az első ember földből való, földi: a második ember, az Úr, mennyből való. A milyen ama földi, olyanok a földiek is: és a milyenek ama mennyei, olyanok a mennyieiek is.”
Kor 1.15.40-48.

Máté elmesél egy érdekes történetet. Nagy vita alakult ki, amikor egy férfi megházasodott, majd röviddel utána meghalt, az akkori törvények és szokások szerint a testvére asszonyául vette az özvegyet, majd a második testvér is meghalt, és így sorban mind a hét testvér elvette az asszonyt feleségül. Felmerült az a kérdés, hogy a feltámadáskor ki lesz az igazi férj, és vajon az asszony parázna volt-e vagy sem. [7] A válasz egyértelmű: csak a lélek támad fel, mert az Isten országa nem a testi örömök, hanem lélek örömeinek országa. [8]

JUSZUF: Allah teremtett minket, mivel Allahnak nem volt felesége, nem lehetett saját gyereke sem,

[6] „Jó mester, mi jót cselekedjem, hogy örök életet nyerjek?

Ő pedig monda néki: Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egy, az Isten. (...) Tartsd meg a parancsolatokat. Monda néki: Melyeket? Jézus pedig monda: Ezeket: Ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj, hamis tanubizonyságot ne tégy.

Tiszteld atyádat és anyádat, és: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. (...)

Mi fogyatkozás van még bennem? (...)

Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat, és oszd ki a szegényeknek.”

Máté 19.16-21.

[7] „Ugyanazon a napon menének hozzá [Jézushoz] a sadduceusok, a kik a feltámadást tagadják, és megkérdézik őt,

Mondván: Mester, Mózes azt mondotta: Ha valaki magzatok nélkül hal meg, annak testvére vegye el annak feleségét, és támasszon magot testvérenek.

Vala pedig minálunk hét testvér: és az első feleséget vevén, meghala: és mivelhogy nem vala magzata, feleségét a testvéreire hagyá:

Hasonlóképpen a második is, a harmadik is, mind hetediglen.

Legutóljára pedig az asszony is meghala.

A feltámadáskor azért a hét közül melyiké lesz az asszony? Mert mindegyiké vala.

Jézus pedig felelvén, monda nékik: Tévelyegtek, mivelhogy nem ismeritek sem az írásokat, sem az Istennek hatalmát.

Mert a feltámadáskor sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az Isten angyalai a mennyben.”

Máté 22.23-30.

[8] „Mert az Isten országa nem evés, nem ivás, hanem igazság, békesség és Szent Lélek által való öröm.”

Rom 14.17.

mert nem nemzett csak teremtett. [9] Allah túlvilágot, mennyországot ígér férfinak és nőnek, akik a törvényeit betartják. [10]

MODERÁTOR: Itt egy kis problémát lehet felfedezni. Ha Allah férfinak és nőnek Édenkertet ígért, akkor az Édenkertben miért szolgálják ki a nagy szemű hurik a férfiakat? Ők netán nem az Édenben vannak? [11]

[11] „Mellettük lesütött tekintetű, nagy szemű [hurik].”

Kor 37.40-48.

[9] „[Ő] az eget és a föld teremtője. Hogyan lehetne neki gyermeke, amikor nem volt hitvestársa és minden dolgot teremtett.”

Kor 6.101.

[10] „Allah kertet ígért a hívőknek – férfiaknak és nőknek egyaránt –, amelyek alatt patakok folynak, s örökké ott fognak időzni – és jó hajlékokat Édenkertjeiben.”

Kor 9.72.

Nézzük meg Marco Polo tudósítását a Hegyi Öregről, aki önös politikai érdekében megteremtette a harcosai számára az Édenkert mintáját, amely következtében a harcosai minden parancsot teljesítettek, hogy a Paradicsomba kerüljenek. [12] Ezek szerint kétféle nő van: az egyik, aki kiszolgál, a másik, aki az Édenben van?

JUSZUF: Nem tudom, de Allah tudja, miért döntött így.

[12] „Mulehet nevű tartományról kell beszélni, ahol a Hegyi Öreg lakott aszaszinjaival. (...) Mulehet – szaracén nyelven azt jelenti: »eretnekek tanyája«. (...) Az Öreget (...) Alaeddinnak hívták, és egész népével együtt Mohamed hűséges követője volt. (...) Azt forgatta fejében, miképpen változtathatja embereit vakmerő martalócokká, (...) vagyis aszaszinokká. (...) Zárt völgyet (...). gyönyörű kertté változtatott, (...) legelőkelőbb nyári házakat és palotákat emelt. (...) Források bugyogtak (...) kis csatornák voltak átvezetve, amelyekben bor, tej, méz és víz csörgedezett. (...) Számos hölgy lakott itt. (...) Feladatuk abban állott, hogy az odavezetett fiatalembereknek minden kéjben és gyönyörűségben részük legyen. (...) Az Öreg ugyanis azt kívánta, hogy a népe elhiggye, ez a Paradicsom. (...) A kertbe nem juthatott be senki más, csak az, akit az Öreg aszaszinjává akart tenni. Megitatta őket egy főzettel, (...) mély álomba merültek (...), amikor felébredtek, már a kertben találták magukat. (...) Ugy vélték, csakugyan a Paradicsomban vannak. (...) Aszaszinjait (...) kihozatva a kertből, palotájába szállíttatta. (...) Megparancsolta, öljék meg az általa leírt személyt. Azok tüstént végrehajtották a parancsot, (...) mert visszakíváncsoztak a Paradicsomba.” *Pol 83-87.*

AZ EGYIPTOMI: A mi lelkünk halálunk után áthalad az égi vizeken, [13] majd a Tűztavon átkelve eléri a holtak birodalmát, [14] ahol az istenekhez lesz hasonló, szinte minden istentől örököl – átvész valamit. [15] Újjászületik, „kilép a fénybe”. [16] Nálunk az istenek mindent lerendeztek, 42 pontban határozták meg, mit nem szabad az életünkben tennünk, ha azokat betartottuk, akkor „kilépünk a fénybe”. De ezekről a törvényekről már korábban beszéltem.

AZ ASSZÍR: Nálunk is van „bűnjegyzék”, melyet már ismertettem, amikor az alaptörvényekről volt szó. Aki a parancsolatainkat betartja, az jut a túlvilágba.

JUSZUF: Allah pontosan meghatározta, kik juthatnak be az Édenbe. Azok, akik a hitük védelmébe haltak meg [18] és akik az előírásokat betartották. [19]

[18] „Akik azonban a túlvilágot akarják megvásárolni az evilági életért, azok harcoljanak Allah útján! Ám aki Allah útján harcol, annak – essen el, avagy győzzön – nagy fizetséget fogunk adni.”

Kor 4.74-75

[19] „Add hírül azoknak, akik hisznek és kegyes cselekedeteket végeznek, hogy [majdan] kertjeik lesznek, amelyek alatt patakok folynak. Valahányszor [a kertek] gyümölcsseiből kapnak enni, azt mondják: Ez ugyanaz, amit korábban kaptunk enni. És olyat kapnak, ami teljesen hasonló [ahhoz, amit a földön kaptak]. És [a kertekben] tisztává tett feleségeik lesznek: s örökön ott fognak időzni.” *Kor 2.25.*

[13]

„Átkelek az égi vizek mélységei fölött,
Melyek elválasztják a két ellenfelet.”

Egy 1.31.

[14]

„Te, aki a Ré-bárkát kormányozod
Nézd, vitorlád s friss szél kifeszíti,
Mikor a lángoló Tűztavon hajózol
Holtak baljós honában...” *Egy 1.50.*

[15]

„Az Alvilágban az istenek királyá
koronáztak,
Így hát nem halok meg másodszor
is!” *Egy 1.69.*

[16]

„Bizony igaz, ha én újra születek,
Akkor Osiris születik újra velem.” *Egy 1.70.*

[17]

„Oldozzátok föl ezt az embert, (...)
istene-megtiltotta ételt evett,
istennője-megtiltotta italt ivott
„nem”-et mondott „igen” helyett, „igen”-t
mondott „nem” helyett:
ujjal mutatott felebarátjára,
hazug beszéddel vádaskodván:
sok nagy gonoszságot gondolt,
sok csalárdságot eszelt ki:
becsmérelte istennőjét,
káromolta istenét: (...)
rosszat mondott (...)
megkörnyékezővén bírakat, (...)
vesztegetéssel igaztalan pört nyert:
Sanyargatott egy szegény özvegyasszonyt,
egy másikat kiűzött otthonából,
fiút apától elszakított (...)
leányt anyjától elszakított (...)
legyőzötte fogságra vetette (...)
megsértette nemző atyját (...)
nagy helyett kicsit adott vissza (...)
bolondságokat fecsegett (...)
szemtelenégeket művelt (...).
hamisan mért (...)
rossz ezüstöt elfogadott ...
megtagadta örökösét (...)
jogtalan határt határolt (...)
odábbtolt mesgyecöveket (...)
szomszédja házát elpörölte,
szomszédjának asszonyával hált,

szomszédjának vérét ontotta (...)
a jámbor ifjút nem ruházta föl:
megdúlta a családi fészket (...)
nyelve alatt hazugság lakozik (...)
fenyegetést, rémisztést tervez,
pusztítást, elveszejtést, rombolást:
gyűlölködésre, gonoszságra készül,
meglop, megrabol, fosztogat (...)
kezét gonoszságba mártja (...)
szája förtelmességet szól (...)
tisztátalan dolgot jegyez meg:
letér az igazság útjáról (...)
istentelenséget cselekszik,
varázslást, bűbájt s más hasonlót (...)
mert a tiltott rosszból evett,
mert bűn, temérdek, nyomja lelkét,
mert városa rendjét lábbal tapodta (...)
mert lázított az isten ellen,
mert szívvel-szájjal hazudott,
mert káromolta istenét,
mert az áldozatot gyalázta,
mert (...)
az imádkozót kinevette,
mert feldöntötte az áldozó asztalt,
mert istenét és istennőjét megutálta,
mert másoknak rosszul, rosszat beszélt,
oldoztassék föl ez az ember: (...)
s most könyörög, könyörög (...)
oldozd hát föl, Samas, te bíró.
„Fönn és Lenn Ura”, oldozd hát föl!”

Agy 106-110.

MODERÁTOR: Mi az a Paradicsom, az Édenkert?

JUSZUF: Ez egy olyan hely a sivatagban, ahol két-három patak vize folyik, a parton pálmafák nőnek, és más növényeket is lehet találni. Gyönyörű, szép nagy szemű hurik szolgálnak ki bennünket. [20]

MODERÁTOR: Ez nem más, mint egy sivatagi oázis leírása.

JUSZUF: Igen, de ez a paradicsom.

MODERÁTOR: Új hozzászóló jelentkezik.

AZ INUIT: Igen, a véleményem szerint az a paradicsom, ahol jól érzem magam. Én akkor érzem jól magam, ha meleg van. Nekem a hideg maga a pokol.

[20] „Allah kiválasztott szolgálait (...)
meghatározott gondoskodásban lesz az osztályrészük:
gyümölcsök, és tisztességben részesülnek a gyönyörűség kertjeiben egymással szemben elhelyezett kereveteken:
kupát hordoznak körbe közöttük, amelyben olyan forrás [nedűje] van, amely áttetsző és gyönyörűség az ivóknak: nincs miatta fejfájás és nem részegeknek le tőle.
Mellettük lesütött tekintetű, nagy szemű [hurik]”

Kor 37.40-48.

JÓZSEF: Nálunk a pokol az, ahol ég az ember és forróság van.

INUIT: Szeretnék én ilyen pokolba kerülni.

A SÁRGA ISTENEK KÉPVISELŐJE: Nálunk a pokol összetett. Van ahol a pokol hideg, van ahol meleg. [21]

MODERÁTOR: Igaza van. A sárga istenek ott laknak, ahol hideg és meleg is van.

A MONGOL: Én még nem szóltam hozzá. A túlvilág olyan, mint a földi élet, de sokkal jobb. [Carp 274.]

MODERÁTOR: Megállapíthatjuk tehát, hogy az kerül a túlvilágra – pokolba vagy mennyországba –, aki azt megérdemli.

A HINDU: Ez igaz, viszont a mi esetünkben az illető az életében elkövetett tettei alapján mérettetik meg, és attól függ hova, minek születik újjá. Ha olyan életet élt, akkor egy szebb, magasabb rendű testben támad fel, ha rossz volt, akkor alacsonyabb rendű élet – patkány, kígyó – testében él tovább.

MODERÁTOR: Most tehát már tudjuk, hogy hova kerülünk a halál után. De hol laknak az istenek? Ez lesz a következő témánk.

[21] „A külső körben, helyesebben körgyűrűben látjuk az úgynevezett 12 nidánát, a körforgásnak és a szenvedésnek a végső okát; ostoba, töpörödött öreg jelképezi a tudatlanságot, kádár a cselekedetet, majom a tudatot, csónak négy utassal a „nevet és alakot” (...) üres ház a hat érzékszervet, férfi és nő a tapintást, szeméből nyilat kihúzó ember az érzetet, bort ivó ember a vágyat, fa ágába kapaszkodó ember a »megragadást«, tojásait költő tyúk a születést és végül kezével egyensúlyozó öreg az utolsó tizenkettedik nidánát.”

[A középső gyűrűben foglal helyet az élők hat országa, legalul van a pokol.]

„A pokolnak 20 klímája van. A legfelsőbben trónol az alvilág istene és bírja Erlik khán, a kezében tartott tükörben pontosan látja minden egyes élőlény jó és gonosz cselekedeteit. (...) Erlik khán poklán kívül következik még 19 pokol, közülük 9 lángoló, 10 pedig fagyos pokol.”
Lig 222-223.

Az istenek lakhelye

MODERÁTOR: Beszéljünk arról, hol laknak az istenek!

JÁNOS: Egyszerű. Csak el kell mondani a Miatyánkot.

[1] Az égben lakik.

A GÖRÖG: Mi úgy tudjuk, hogy „az olümposzi istenek” egy magas hegyen, a felhők fölött laknak. Ezt nekem nem is kell részleteznem, mert mindenki ismeri.

JÁKOB: Akárcsak a görögöknél, az Isten nálunk is hegyen lakik, vagy a hegyen találkozik a küldöttével, Mózesrel. [2]

JÓZSEF: János teljesen igazat mondott.

JUSZUF: Szerintünk is az Isten, Allah a mennyben lakik. Ezért akart a Fáraó egy égbe nyúló palotát építtetni Hámánnal, hogy találkozhasson Mózes istenével. [3] Meg egyébként is Allah leküldte a Tórát Mózesnek, az Evangéliumot Jézusnak, és Gábrriel arkangyal vitte le a Koránt Mohamednek. [4]

JÁKOB: Közbe kell szólnom. Juszuf téved, mert az égis tornyot nem Egyiptomban építették, hanem Babilonban. A másik tévedés, hogy Hámán sem Egyiptomban, hanem a perzsa birodalomban élt, és arról volt nevezetes, hogy meg akarta gyilkoltatni az összes zsidót.

AZ EGYIPTOMI: A mi isteneink, Osiris és a többiek a mennyben laknak. Ha el akarunk jutni hozzájuk, át kell kelni az égi Níluson. [5] Ekkor a lélek újjászületik, kilép a fénybe és istenné válik. [6] A lélek öröklő, átveszi az istenek tulajdonságát, külsejét, arcát, szemét és a többi testrészét. [7] Isten lesz, mert az isten múlt, jelen és jövő, az ember a tegnap, a ma és a holnap.

[1] Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved.

Jöjjön el a te országod: legyen meg a te akaratod, mint a mennyben úgy a földön is.

A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.

És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak a kik ellenünk vétkeztek: És ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tied az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökké. Ámen.”

Máté 6.9-13.

[2] „Megfordula azért és megindula Mózes a hegyről, kezében a bizonyosság két táblája: mindkét oldalukon beírt táblák.”

Móz 2.32.15.

[3] „Mondta a Fáraó: Építs nekem egy (égbenyúló) palotát! Talán (...) elértem az utakat, az ég útjait és fölmegetek Mózes istenéhez.”

Kor 40.36-37.

[4] „És ha betartanak a Tórát és az Evangéliumot és azt, ami (...) leküldetett hozzájuk az Uruktól (...) de milyen rossz, ahogyan közülük sokan cselekszenek!”

Kor 5.65-66.

[5] „Átkelek az égi vizek mélységei fölött, Melyek elválasztják a két ellenfelet.

Osiris földjére érkezvén

Tehessem szabadon, mit szívem kíván!” *Egy 1.31.*

[6] „A lélek kilépett a ragyogó nappali fénybe, És szellemtestbe feltámadott.” *Egy 1.27.*

[7] „Bizony igaz, ha én újra születek, Akkor Osiris születik újra velem.” *Egy 1.70.*

BUDDHA KÖVETŐJE: az isten a mennyben lakik, az ember lelke egyik testből a másikba kel életre – érdemei szerint, [8] míg a Nirvánában, mint a Magasztos bele nem olvad. [9]

[8] „A lélek halhatatlanságáról a következő nézeteket vallják. Úgy hiszik, ha egy ember meghal, lelke más testbe száll: jóból jobba, rosszból rosszabba, aszerint, hogy életében helyesen vagy gonoszul viselkedett. Úgy kell érteni, hogy ha például egy szegény ember jószágban és mértékletességben töltötte életét, nemes asszony hozza majd világra (...) szüntelenül emelkedve (...) beleolvad az istenségbe. (...) Ha rosszul viselte magát, (...) paraszt fiának születik, (...) kutyává lesz, mindig lejjebb és lejjebb szállva.” *Pol 195.*

[9] „Szerzetesek, még egyszer figyelmeztetek: a létező dolgok elmúlók(...) Ezek voltak a Beérkezett utolsó szavai. Ekkor a Magasztos az első révületbe emelkedett. (...) A második, (...) a harmadik, (...) a negyedik révületből kiemelkedve a tér végtelenségének állapotába, (...) a semmiség állapotába, (...) a sem érzékelés, sem érzéketlenség, (...) az érzékelés és észlelés megszűnésébe emelkedett.” *Budd 22-27.*

MODERÁTOR: Vannak még néhányan, akik nem mutatkoztak be: az Egyiptomi, a Mezopotámiai, és János következik.

Az Egyiptomi

Könnyű helyzetben vagyok, mert csak annyit kell mondanom: piramisok, szfinx. Aki azt a két kifejezést nem ismeri, az nem kultúrlény.

A legelső folyó menti kultúrák egyikét hoztuk létre a Nílus mentén. A folyó áradása, apadása, hordaléka határozta meg életünket, kultúránkat.

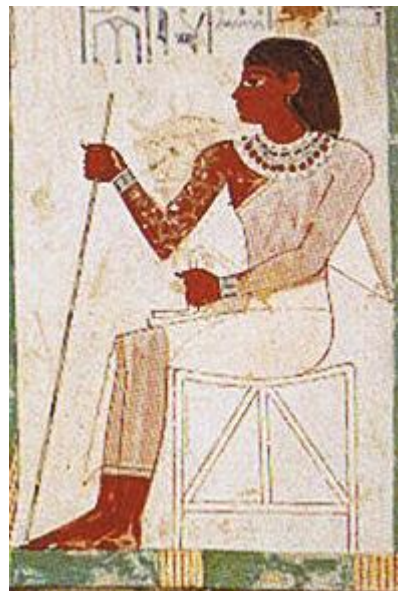
Sok esetben felmerült a kérdés, miért mumifikáltuk az elhunytakat. Nagyon egyszerű a válasz: a természettől tanultuk, hiszen a homokban mumifikálódott a test. A felfogásunk, hitünk szerint halálunk után újjászületünk, mely során az isteneink egy-egy testrészüket adják nekünk. Tehát az a vélemény, hogy a testünket meg kellett őrizni az örökkévalóságig, nem teljesen volt igaz. Ezért javaslom hitünket alaposan ábrázoló könyveket. [*Kilépés a fénybe. – Egyiptomi Halottaskönyv, 1-2. kötet, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1994-1995. Ford.: Bánfalvi Attila.*]

Szinte mindenki ismeri történelmünket. Kijelenthetem, nagyon sok közülünk volt a zsidó néphez, hiszen hosszú ideig éltek közöttünk, az első nagy prófétájuk, Mózes is itt, Egyiptomban született. A fáraó leánya találta meg egy „mózeskosárban” a gyermeket, akit felnevelt, kitanítatott.

Meg kell állapítanom, hogy az egyistenhitet, tőlünk, egyiptomiaktól vették át más népek – a zsidók, a keresztények, majd tőlük a muzulmánok. A Bibliában szereplő csodákat mi is ismerjük, hiszen például a halottaink előtt kettéválnak a folyók, hogy át tudjanak kelni rajta. Alaptörvényeink is sok olyan előírást tartalmaznak, melyeket Mózes is előírt. Volt egy olyan időszak – a római kor –, amikor a hitünk elég nagy területen elterjedt. Ezt igazolja a savariai (szombathelyi) Ízisz-szentély.

Az idők folyamán sok hódító jelent meg nálunk. A már említett rómaiak mellett korábban a görögök is elfoglalták országunkat, majd felvettük az iszlámot. Az is a tényekhez tartozik, hogy az iszlám mellett a kereszténység – a kopt kereszténység – is bizonyos mértékben elterjedt, külön Bibliát is írtunk kopt nyelven, de ezzel a témakörben most nem tudunk foglalkozni.

Mára már csak romokban látszik egykori hatalmunk és alkotásaink. A piramisok mindenkit lenyűgöztek. Fel kellett rá nézni. A hódító arabok le akarták bontatni, de nem sikerült. A francia sereg is csodálkozva nézte alkotásainkat, akárcsak napjaink turistái.

A Mezopotámiai

Én is úgy érzem, népem, népeim nagyon keveset szerepeltek, annak ellenére, hogy kultúránk és törvényeink szinte a legelsőek voltak a világtörténelemben. Talán mi határoztuk meg legszigorúbban a tulajdon védelmét szolgáló törvényeket [[Codex Hammurapi. In: Ókori Keleti Történelmi Chrestomatia, szerk: Harmatta János, Osiris Kiadó, 2003. 134-160. o.](#)]

Népeink között szerepeltek sumérek, asszírok, babilóniaiak és mások. A Tigris és az Eufrátesz folyók környékén éltünk. Természetesen szoros kapcsolatban voltuk az ókor minden népével, az Ószövetségben is gyakran szerepeltünk.

Agyagtáblákra ékírással leírt szövegeink megfejtése után egy igen terjedelmes irodalom bontakozott ki a modern ember szeme előtt. Meg kell említenem Gilgames nevét, harcait és a halhatatlanság elnyeréséért tett cselekedeteit. [[Agyagtáblák üzenete, Helikon, 1963. Ford.: Rákosi Sándor.](#)]

Érdekességként megemlíteném még azt is, hogy mi voltunk az elsőek, akik emberi tulajdonsággal ruháztuk fel a növényeket.

János

Bemutatom az öregapámat, mert mindent neki köszönhetek. Nekünk nincsen olyan irodalmunk, mint a Görögnek vagy a Valkúrnek. Tudásunkat évezredek keresztül szereztük meg. Sokat tanultunk a Nomád népétől, mi is nomádok voltunk. Sok mindenben megegyezik a véleményünk a Finnel, hiszen rokonok vagyunk. Sok újdonságot a Valkúr sem mondhat, mert Vörös Erik oldalán öregapám is részt vett egy új földrész felfedezésében. A görögök és a perzsák szittyá néven ismernek minket. Nomád rokonaink voltak a hunok, az avarok, a kunok, a besenyők. Természetesen nem a szó szorosán vett értelemben, hanem azért, mert a földrajzi körülmények hasonló életmódot alakítottak ki a pusztai lovas népeknél, így nálunk is.

Szinte az egész Földön elterjedtünk. Még a Tűzföldön is élt egy magyar. Elkísértük Festetich grófot a felfedező útjára, segítettünk megtéríteni az indiánokat és más „pogány” népeket.

A testvérháborúkon mi is átestünk. Megkeresztelkedtünk. Öregapám ott volt, amikor a pogány és a keresztény magyar egymással harcolt, látta a tatárjárást, a török hódoltságot, a németek betelepülését hazánkba. Harcolt a török ellen, harcolt kuruc és labanc ellen, majd Rákóczival Rodostóba menekült. Küzdött a szabadságért Kossuth zászlaja alatt, aztán szolgált Ferenc József császárt. Ott volt Doberdónál, harcolt a fehérek és a vörösök ellen, földet osztott, majd visszavette, belépett a MOVE szervezetbe, az illegális kommunista párt tagja lett. Bevonult Erdélybe, Felvidékre, majd partizán volt, üldözte a Gestapo, elítélték és felmentették mint háborús bűnöst. Beválasztották a kormányba, majd elküldték Recskre továbbképzésre. Később kiszabadult, megszervezte a műegyetemisták felvonulását, harcolt az oroszok ellen, harcolt az oroszok mellett. Kulák volt, elvették mindenét. Földet kapott. Belépett a téeszbe, szétverte a téeszeket.

MODERÁTOR: Állj! Ez nem mesedélután!

JÁNOS: Tudom, de ez a valóság. Valamikor 1990 körül öregapámmal együtt betévedtünk egy templomba. A templom szinte tele volt. Öregapám elkiáltotta magát:

– Vöröskatonák, hozzám!

Odarohant pár ember. Majd folytatta:

– Nyilasok, hozzám!”

Megint odarohant pár ember, de a vöröskatonák is ott maradtak mellette.

– Kommunisták, hozzám!”

Már nem volt, aki oda tudott volna menni, de olyan sem akadt, aki elment volna a csoportból.

– Jelentkezzen az, aki segített a szocialista rendszert megbuktatni!

Mit tesz Isten, mindenki felrakta a kezét.

Öregapám kiszemelte az egyik embert:

– Hiszen te párttitkár voltál, előtte pedig KISZ-titkár!”

– Én azért vállaltam a titkári beosztást, hogy belülről bomlasszam a rendszert.

Az öreg megfordult és kiment. Odaszólt nekem:

– Látod, onokám, milyen az ember?

Jegyzetek

I. Előírások és parancsolatok

[1] Móz 2.20.0-17. [2] Móz 2.34.10-26. [3] Móz 3.16. [4] Máté 5.21. [5] Máté 5.27. [6] Máté 5.33. [7] Máté 22.36-40. [8] Rom 13.9. [9] Kor 1.11.3. [10] Egy 2.20-23. [11] Egy 2.18-19. [12] Egy 1.65-68. [13] Agy 106-110. [14] Agy 116-118. [15] Edd 258-260. [16] Tac 50. [17] Kop 103. [18] Nja 1.204. [19] Nja 1.343. [20] Budd 31. [21] Tim 3.2-3. 3.8-11. [22] Móz 3.21.1-21. [23] Konf 58. [24] Konf 84. [25] Kor 5.38. [26] Kor 5.45. [27] Kor 5.90. [28] Kor 17.32. [29] Kor 4.15-16. [30] Kor 17.33. [31] Kor 4.91-93. [32] Kor 23.1-11. [33] Kor 2.228. [34] Mes 1.118. [35] Mes 1.132. [36] Mes 1.147. [37] Mes 1.161. [38] Upa 35.

II. A társadalom rétegződése

[1] Budd 109-114. [2] Konf 37.45. [3] Kor 3.144-145. [4] Kor 7.144-145. [5] Kor 57.25-27. [6] Móz 3.21.1-21. [7] Tim 3.2-3. [8] Tim 3.8-11. [9] Kor 57.25-27. [10] Pol 83-87. [11] Agy 27-31. [12] Agy 17-20. [13] Agy 61. [14] Agy 106-110. [15] Cae 137-139. [16] Fir 14-18.

III. Megvilágosodás

[1] Kor 2.275-280. [2] Kor 4.29. [3] Kor 4.58. [4] Pli 531-533. [5] Kor 2.119-120. [6] Kor 2.97. [7] Fla 129. [8] Budd 3-6. [9] Budd 3-4. [10] Máté 3.13-16. [11] Luk 3.23. [12] Luk 7.33-34.

IV. A Föld teremtése

[1] Móz 1.1.1-31. 1.2.1-3. [2] Kal 2.8-9. [3] Egy 1.78. [4] Upa 69.

V. Az ember teremtése

[1] Móz 1.26. [2] Móz 2.7. [3] Préd 3.20. [4] Móz 2.18-22. [5] Egy 1.65-67. [6] Kor 19.217. [7] Kor 2.117. [8] Kor 7.54. [9] Préd 3.20.

VI. A nőkről

[1] Fla 9-10. [2] Móz 1.3.6. [3] Móz 1.3.12. [4] Móz 1.3.16. [5] Móz 2.20.17. [6] Edd 258-260. [7] Ezer 11. [8] Tac 17. [9] Tac 44. [10] Tac 44. [11] Maj 2.112. [12] Homo 455 [13] Homo 748. [14] Kalp 105. [15] Pol 83-85. [16] Kop 16. [17] Edd 40. [18] Edd 385. [19] Str 58. [20] Budd 96-101. [21] Mes 1.25. [22] Mes 1.33. [23] Mes 1.136. [24] Mes 1.194. [25] Mes 1.203. [26] Mes 1.213. [27] Mes 1.214. [28] Mes 1.214-215. [29] Mes 1.250. [30] Mes 1.292. [31] Mes 1 407. [32] Préd 9.11-12. [33] Máté 5.28. [34] Kor 1.11.3-12. [35] Kor 2.228. [36] Kor 24.31.

VII. A második P: az ital

[1] Fla 9-10. [2] Móz 19.20.21. [3] Tac 52. [4] Edd 40. [5] Edd 259. [6] Edd 336. [7] Edd 326. [8] Egy 2.103-105. [9] Tim 3.8. [10] Kor 5.90. [11] Kor 37.40-47. [12] Pol 83-87. [13] Alm 316-317. [14] Agy 117. [15] Fir 230-232. [16] Homo 468. [17] Homo 566. [18] Homo 591. [19] Cat 104-105. [20] Cat 171-173. [21] Mar 170. [22] Maj 1.568. [23] Maj 2.23. [24] Budd 31. [25] Budd 39-42. [26] Mes 1.118. [27] Kalp 77. [28] Kal 1.154.

VIII. A második P: Pénz

[1] Fla 9-10. [2] Nja 1.54. [3] Nja 1.55. [4] Egy 2.20. [5] Agy 106-110. [6] Móz 3.19.35-36. [7] Zsolt 49.18. [8] Ján 2.14-15. [9] Máté 19.21. [10] Luk 11.2-4. [11] Pli 531-533. [12] Pol 104-105. [13] Kor 2.275-280. [14] Budd 31. [15] Mes 1.11.

[16] Mes 1.122. [17] Mes 1.123. [18] Mes 1.130. [19] Mes 1.135. [20] Mes 1.134. [21] Mes 2.305. [22] Mes 2.318.

IX. A férfiakról

[1] Kop 99. [2] Edd 336. [3] Tac 50. [4] Tac 51. [5] Pli 298-299. [6] Cae 105. [7] Mah 114-116. [8] Fla 68. [9] Máté 5.32. [10] Kor 9.72. [11] Kor 57.25-27. [12] Kor 2.187. [13] Kor 4.3. [14] Kor 20.120. [15] Pol 100. [16] Pol 209. [17] Pol 212-213. [18] Carp 270. [19] Carp 281. [20] Budd 6. [21] Kal 1.192. [22] Mes 1.81. [23] Mes 2.292.

X. Az első K: a gyermek

[1] Nja 1.104 [2] Nja 2.19. [3] Kor 6.151-152. [4] Kor 17.31. [5] Móz 3.20.1. [6] Kir 23.10. [7] Jób 3.16. [8] Móz 1.22.2. [9] Gir 51. [10] Kor 16.58-59. [11] Kor 4.11. [12] Egy 2.19. [13] Agy 106-110. [14] Maj 2.235. [15] Tac 17. [16] Tac 50. [17] Tac 51. [18] Pol 124-125. [19] Fir 47. [20] Mes 1.81. [21] Mes 2.292. [22] Mes 2.330.

XI. A második K: a templom

[1] Tac 44. [2] Sen 260. [3] Egy 1.65. [4] Egy 2.20. [5] Pol 120. [6] Kor 2.150. [7] Kor 22.36-37. [8] Csel 15.29. [9] Csel 17.29. [10] Flah 129. [11] Máté 10.34-37. [12] Kor 8.1. [13] Móz 2.3.1-22. [14] Máté 3.11-12.

XII. A harmadik K: a konyha

[1] Cat 111-113. [2] Cat 185. [3] Cat 185. [4] Cat 156. [5] Homi 151. [6] Homi 376. [7] Homo 468. [8] Homo 567. [9] Homo 567. [10] Homo 700. [11] Alm 316-317. [12] Csebi 143. [13] Agy 31. [14] Nja 1.180. [15] Nja 2.191-192. [16] Kalp 175-176. [17] Kal 1.181. [18] Ezé 4.15.

XIII. Az étkezés

[1] Homo 456 [2] Homo 566. [3] Fir 14. [4] Fir 27. [5] Dán 1.12-15. [6] Sen 203-204. [7] Sen 417-418. [8] Pol 320.

XIV. Az első érzékszerv a száj

[1] Budd 31. [2] Budd 37-38. [3] Budd 81-84. [4] Móz 2.20.16. [5] Móz 3.19.1-36. [6] Máté 15.11. [7] Jak 3.10. [8] Upa 121. [9] Upa 122. [10] Mes 1.55. [11] Mes 1.199. [12] Mes 2.296. [13] Mes 2.372. [14] Egy 1.27. [15] Egy 2.20-23. [16] Maj 1.168-169. [17] Maj 1.169-170. [18] Maj 1.568. [19] Konf 99. [20] Kal 1.195. [21] Edd 258-260. [22] Tac 40. [23] Agy 106-110. [24] Agy 116-118. [25] Ezer 409. [26] Kor 4.149. [27] Kor 24.4-5. [28] Mon 108.

XV. A második érzékszerv – a fül

[1] Mes 1.136. [2] Mes 1.232. [3] Mes 2.533. [4] Mes 1.18., Budd 3-6. [5] Budd 31. [6] Maj 1.568., Maj 2.529. [7] Egy 2.20-23. [8] Kal 1.179. [9] Kal 1.195. [10] Edd 260. [11] Tac 40. [12] Kor 23.1-11. [13] Máté 1.20. [14] Kor 3.3-4. [15] Móz 3.19.14.

XVI. Harmadik érzékszerv – a szem

[1] Máté 6.22. [2] Móz 1.3.6. [3] Móz 2.21.24. [4] Móz 3.21.18. [5] Máté 5.28. [6] Kor 2.35. [7] Kor 24.31. [8] Pol 119. [9] Nja 1.343. [10] Kop 174-175. [11] Gir 111. [12] Budd 3-6. [13] Mes 1.15. [14] Mes 1.25. [15] Mes 1.91. [16] Mes 1.106. [17] Móz 5.27.18.

XVII. A negyedik és ötödik érzékszerv

[1] Maj 1.515-517. [2] Mon 77.

XVIII. Gondolkodás mint érzékszerv

[1] Konf 18. [2] Konf 117. [3] Konf 129. [4] Budd 28-29. [5] Nincs [6] Budd 46-48. [7] Budd 67-71. [8] Budd 106-108. [9] Upa 96. [10] Upa 121. [11] Mes 1.230. [12] Mes 2.377. [13] Gal 5.17-22.

XIX. Az ember sorsa

[1] Pol 195. [2] Pol 321. [3] Ezer 29. [4] Kor 3.144-145. [5] Kor 17.13. [6] Kor 8.17. [7] Kalp 79. [8] Sen 50. [9] Sen 396-397. [10] Móz 3.20.6. [11] Máté 6.9-13. [12] Luk 11.2-4. [13] Mes 1.14. [14] Mes 1.132. [15] Flah 150-156.

XX. A szülők

[1] Kor 19.217. [2] Kor 23.12-13. [3] Kal 2.7. [4] Kal 2.10. [5] Budd 2-3. [6] Edd 385. [7] Máté 1.18. [8] Máté 1.20. [9] Maj 2.168.

XXI. A szülők tisztelete

[1] Móz 2.20.12. [2] Móz 3.19.32. [3] Móz 3.20.9. [4] Móz 5.27.16. [5] Máté 10.34-37. [6] Máté 19.16-21. [7] Máté 19.29. [8] Kal 1.178-191. [9] Móz 1.2.24. [10] Agy 106-110. [11] Konf 16. [12] Mes 1.209. [13] Kor 17.23. [14] Kor 46.15.

XXII. A túlvilágról

[1] Jób 14.1-2. [2] Jób 14.10-14. [3] Zsolt 30.4. [4] Zsolt 49.18. [5] Préd 3.19-21., Kor 1.15.40-48. [6] Máté 19.16-21. [7] Máté 22.23-30. [8] Rom 14.17. [9] Kor 6.101. [10] Kor 9.72. [11] Kor 37.40-48. [12] Pol 83-87. [13] Egy 1.31. [14] Egy 1.50. [15] Egy 1.69. [16] Egy 1.70. [17] Agy 106-110. [18] Kor 4.74-75. [19] Kor 2.25. [20] Kor 37.40-48. [21] Lig 222-223.

XXIII. Az istenek lakhelye

[1] Máté 6.9-13. [2] Móz 2.32.15. [3] Kor 40.36-37. [4] Kor 5.65-66. [5] Egy 1.31. [6] Egy 1.27. [7] Egy 1.70. [8] Pol 191. [9] Budd 22-27.

Rövidítések jegyzéke

- Agy** – *Agyagtáblák üzenete*, Helikon, 1963. Ford.: Rákosi Sándor.
- Alm** – Almásy György: *Vándor-utam Ázsia szívébe*, Budapest, 1903.
- Budd** – *Buddha beszédei*, Helikon, 1989. Ford.: Vekerdi József.
- Cae** – Julius Caesar: *Feljegyzések a gall háborúról*, Helikon, 1974. Ford.: Szepessy Tibor, Ürögdi György.
- Carp** – Carpini útleírása. In: *Napkelet felfedezése. Julianus, Plano Carpini és Rubruk útjelentései*, Gondolat, 1965. Ford.: Gy. Ruitz Izabella.
- Cat** – M. Portius Cato: *A földművelésről*, Akadémiai Kiadó, 1966. Ford.: Kun József.
- Csebi** – *Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1660-1664*, Gondolat 1985. Ford.: Karácson Imre.
- Csel** – Apostolok cselekedetei: *Szent Biblia azaz Istennek Ó és Újtestamentumában foglaltatott egész Szent Írás*, a Magyarországi Református Egyház, az Evangélikus Egyház és a Szabadegyházak Szövetsége közreműködésével, 1955. Ford.: Károli Gáspár
- Dán** – Dániel könyve: *Biblia*.
- Edd** – *Edda, óészaki mitológikus és hősi énekek*, Európa, 1985. Ford.: Tandori Dezső.
- Efé** – Efézusiakhoz írt levél: *Biblia*.
- Egy 1.** – *Kilépés a fénybe. Egyiptomi Halottaskönyv*, 1. kötet, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1994. Ford.: Bánfalvi Attila.
- Egy 2.** – *Kilépés a fénybe. Egyiptomi Halottaskönyv*, 2. kötet, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1995. Ford.: Bánfalvi Attila.
- Ezé** – Ezékiel könyve: *Biblia*.
- Ezer** – *Az ezeregy éjszaka meséi*, Európa, 1974. Ford.: Honti Jenő.
- Ezs** – Ézsaiás könyve: *Biblia*.
- Fir** – Firdauszi: *Királyok Könyve*, Helikon, 1975. Ford.: Devecseri Gábor.
- Fla** – Flavius Josephus: *A zsidók története*, Gondolat, 1966. Ford.: Dr. Révay József.
- Flah** – Flavius Josephus: *A zsidó háború*, Gondolat, 1963. Ford.: Dr. Révay József.
- Gir** – *Három izlandi történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1973. Ford.: Bernáth István.
- Hér** – Hérodotosz: *A görög-perzsa háború*, Gondolat, 1962. Ford.: Terényi Imre.
- HomI, HomO** – Homérosz: *Iliász – Odüsszea*, Helikon, 1967. Ford.: Devecseri Gábor.
- Hraf** – *Három izlandi történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1973. Ford.: Bernáth István.
- Jak** – Jakab apostol levele: *Biblia*.
- Ján** – János evangéliuma: *Biblia*.
- Jób** – Jób könyve: *Biblia*.
- Kal** – *Kalevala*, Európa Könyvkiadó, 1980. Ford.: Rácz István.
- Kalp** – *Kalevipoeg. Ész nemzeti eposz*, Európa Kiadó 1960. Ford.: Bán Aladár.

Kir – Királyok könyve: *Biblia*.

Konf – Konfuciusz: *Beszélgetések és mondások*, Szukics Kiadó, é.n. Ford.: Tőkei Ferenc.

Kop – *Kopasz Grim-fia Egill*, Tóni Utazási Iroda, 1995. Ford.: Bernáth István.

Kor 1. – Korintusiakhoz írt levél: *Biblia*.

Kor 2-től – *Korán*, Helikon Kiadó, é.n.. Ford.: Simon Róbert.

Lig – Ligeti Lajos: *Sárga istenek, sárga emberek*, Egyetemi Kiadó, é.n.

Luk – Lukács evangéliuma: *Biblia*.

Mah – *Mahábhárata*, Európa, 1965. Ford.: Szerdahelyi István.

Maj – Vu Cseng-en: *Nyugati utazás, avagy a Majomkirály története*, 1-2. kötet. Európa, 1980. Ford.: Csongor Barnabás.

Mar – *Martialis epigrammái*, Magyar Tudományos Akadémia, 1942.

Máté – Máté evangéliuma: *Biblia*.

Mes – *Mesefolyamok óceánja*, Európa, I-II. kötet, 1982. Ford.: Schmidt József.

Mik – Mikeás könyve: *Biblia*.

Mon – *A mongolok titkos története* Gondolat, 1962. Ford.: Ligeti Lajos.

Móz 1 – Mózes I. könyve: *Biblia*.

Nja – *Vikingfiak – az izlandi Njardl történet*, 1-2. kötet. Szépirodalmi Kiadó, 1965. Ford.: Bernáth István.

Pli – Ifjabb Plinius: *Levelek*, Helikon, 1966. Ford.: Muraközy Gyula, Szepessy Tibor, Maróti Egon.

Pol – *Marco Polo utazásai*, Gondolat, 1963. Ford.: Vajda Endre.

Préd – Prédikátorok könyve: *Biblia*.

Rom – Rómaiakhoz írt levél: *Biblia*.

Róna – Róna-Tas András: *Nomádok nyomában*, Gondolat, 1961.

Sen – Seneca: *Vigasztalások*, Európa, 1980. Ford.: Révay József, Kurcz Ágnes.

Str – Strabon: *Geographika*, Gondolat, 1977. Ford.: Dr. Földy József.

Tac – *Tacitus összes művei*, Helikon, 1970. Ford.: Borzsák István.

Tim – Timóteushoz írt levél: *Biblia*.

Upa – *Titkos tanítások. Válogatás az Upanisadokból*, Helikon, 1987. Ford.: Vekerdi József.

Xen – Xenophón: *Anabaszisz*, Európa, 1977. Ford.: Fein Judit.

Zsolt – Zsoltárok könyve: *Biblia*.

Képek forrásjegyzéke

- 22. oldal: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:YemeniJew1914.jpg>
- 23. oldal: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Justin_Martyr.jpg
- 34. oldal: http://epa.oszk.hu/00000/00030/02822/pdf/VU_EPA00030_1908_03.pdf
- 35. oldal: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Toga_Illustration-2.svg
- 36. oldal: <https://www.flickr.com/photos/12403504@N02/11282423275/>
- 78. oldal: <https://www.flickr.com/photos/britishlibrary/11024540053/in/album-72157638739336254/>
- 79. oldal: <http://epa.oszk.hu/00000/00030/02025/pdf/02025.pdf>;
- 80. oldal: http://epa.oszk.hu/00000/00030/00075/pdf/VU-1855_02_31_08_05_245old_HIANYZIK.pdf
- 81. oldal: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Subudei.jpg>
- 99. oldal: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3d/Tomb_of_Nakht_%282%29.jpg
- 101. oldal: <http://www.epa.hu/00000/00030/00182/datum04381/cim204382.htm>

Tartalom

A történet kezdete	5
A kerekasztal	6
Bevezetés.....	7
Előírások és parancsolatok	8
A társadalom rétegei	17
Jákob.....	22
József	23
Megvilágosodás	24
A Föld teremtése	27
Az ember teremtése	28
A nőkről	29
Juszuf	34
A Római	35
A Görög.....	36
A második P: az ital.....	37
A harmadik P: a pénz.....	41
A férfiakról.....	44
A Valkűr	48
A Finn.....	49
Az Ész.....	49
Az első K: a gyermek (Kinder)	50
A második K: a templom (Kirche)	54
A harmadik K: a konyha (Küche).....	58
Az étkezés	62
Az első érzékszerv – a száj, az ízlelés és a beszéd	64
A második érzékszerv – a fül és a hallás.....	68
A harmadik érzékszerv – a szem és a látás.....	71
A negyedik és az ötödik érzékszerv – az orr és a szaglás, valamint a tapintás.....	74
A gondolkodás mint érzékszerv.....	75
A Perzsa	78
A Tibeti	79
A Hindu	79
A Kínai	80
A Nomád	81
Cím.....	82

Az ember sorsa	84
A szülők.....	87
A szülők tisztelete.....	89
A Túlvilágról	91
Az istenek lakhelye	97
Az Egyiptomi	99
A Mezopotámiai	100
János	101
Jegyzetek	102
Rövidítések jegyzéke	105
Képek forrásjegyzéke	107

Conditors Bt.
2600 Vác, Radnóti Miklós u. 56.

A kiadásért felel a Conditors Bt. ügyvezető igazgatója
Szerkesztő: Hegedűs Gyula
ISBN 978-963-12-3822-8